

LITTERAE CIRCULARES
AD
VENERABILEM CLERUM
DIOECESIS
QUINQUE-ECCLESIENSIS
ANNO JUBILARI
1900.

DIMISSAE.

INDEX

pro Circularibus a. 1900.

	Pag.
A bbates nominantur . . .	46, 136
Abiuratio haereticorum . . .	104
Absolutio a casibus reservatis .	183
Ács Joannes	21
Admissio puellarum acath. in-	
ter alumnas instituti cath. .	82
Ajánltatik Cathrein-Erkölcsbölcselet	134
„ „Egyházi Közlöny“ . . .	189
„ Gyürky Ö. „Orsz. Kath.	
Nagygyűlés“	184
„ Gosztonyi Jenő „Hitelem-	
zési Vezérköny“-e . . .	134
„ „Jegyesek vizsgálata“ Les-	
senyei	108
„ kath. tudósok müncheni	
kongresszusa	45
„ „Magyar gazda kincstára“	19
„ örökimádás temploma Buda-	
pesten	17
„ pécsi oltáregyesület . . .	15
„ Schlör-Nogáll „Elmélkedések“	87
„ Schultz Imre — Molnár László	172
„ Schultz Imre	172
„ „Szentév emléke“	53
Allocutio Papae Leonis XIII. in	
consistorio 14. Dec. 1899. .	5
Allocutio Papae Leonis XIII. die	
anniv. nativ. et cor.	27
Allocutio Papae Leonis XIII. ad	
Hungaros peregrinantes . . .	49

	Pag.
Allocutio Praesulea post iter	
Romanum	1
Altaria portatilia	80
Alumnorum in Semin. suscep-	
torum elenchus	86
Anticipatio Breviarii	176
„ confessionis pro festo	
Rosarii	101
Anyakönyvi határozatok 20, 21, 40,	
41, 116	
„ elveszett másodpéldá-	
nyok beszerzési módja . . .	41
Arányi Géza	53, 137
Aschenbrenner Julius . . .	90, 110
Augmentum fundi pens. sacerdotum	9
Aulik Dávid	137, 173
B S. Bedae Ven. festum exten-	
ditur ad univ. eccl.	7
Belügyminiszter a születendő gyer-	
mekek vallására vonatkozó meg-	
egyezés tárgyában	20, 21
Belügyminiszter akvi ügyben .	40
„ akvi másodpél-	
dányok ügyében	41
Belügyminiszter különböző szer-	
tartású kath. szülöktől szár-	
mazó törvénytelen gyermekek	
vallásának bejegyzése tárgyában	116
Bélyegzési szabály a gyermekek	

	Pag.
vallása iránt kötött megegye- zésekre	41
Bencze Stephanus	173
Bergovecz Michaël	100
Bérmálás sorrendje	39, 133
Birálata az előző évi őszi koronai dolgozatoknak	43
Birálat a tanítók dolgozatai felett	30
Bisčan Vitus	53, 137
Bizovác	171
Blazekovics Stephanus	133
Borjárandóság pénzbeni megváltása	94
Bödy Carolus	133, 173
Brodjanci	184
Budanovich Vincze	137, 173

C andelae e cera debent esse	103
in Capitulo Cathedr. promotiones et mutationes	173
Cathrein „Erkölcс bölcselet“	134
Charvát Ladislaus	189
Commemorationes ad Laud. et Vesp.	161
Concubinariorum absolutio	39
Concursus pro beneficio Bikal	79
„ „ „ Bizovác	171
„ „ „ Brodjanci	184
„ „ „ Felső-Nyék	79
„ „ „ H.-Hetény	184
„ „ „ Kurd	171
„ „ „ Lipova	99
„ „ „ Podgajci	135
„ „ „ Szab.-Sz.- Király	45
Concursus pro beneficio Vókány	17
„ „ pro adolescen- tibus in Seminarium susci- piendis	52

	Pag.
Confessio pro festo Rosarii anti- cipari potest	101
Consecrationis valor ecclesiae intus restauratae et altarium	101
SS. Cordis in honorem suppli- cationes sollemnes	55
Csaplár Ignatii obitus	79
Cselenkó Joannes	90, 110

D ecretum super festo titularium in Ecclesiis et oratoriis cele- brando	80
Decretum circa Commem. ad Laud. et Vesp.	161
Dióssy Josephus	133
Dispensatio in lege abstinentiae pro 1900.	2
Dispensatio in lege abstinentiae et jejunii pro festo SS. Apost. Petri et Pauli	52
Döbrössy Aloysius	99
Dreher Arnold	21, 133, 137
Dubia circa praescriptiones lyturg. pro feria V. in coena Domini	102
Dubia plura solvuntur	103
„ circa religiosos saeculari- satos, relate ad beneficia eccl. obtinenda	116

E gyetem	12, 136
Egyházi Közlöny	189
Egyházmegyei jubilaris ünnep- ségek	50, 51, 111
Elévül a párbéjárandság 5 év után	167
Elvi jelentőségü határozat a papi borjárandóság pénzbeni meg- váltása tárgyában	95

	Pag.
Elvi jelentőségü határozat illeték egyenérték tárgyában . .	167
Emlékezés a jubilaris ünnepségekről	111
Encyclica de <i>Jesu Redemptore</i> .	139
Erdészeti rendszabályok betartása ügyében rendelet	164
Esküdtszéki szolgálat alól papok mentetnek	42
Eucharisztikus római zarándoklat	92
Evetovics Antonius	100
Examen prosynodale	133
Exercitia ss. pro sacerdotibus	78, 108
„ „ „ docentibus	79, 109
F acultates quinquennales durante anno sancto perseverant . .	8
Facultates audiendi confessionis navigantium	181
Fáncsy Antal „Zsoltárok foglalata“	12
Felhívás a „Tápióköz“ ügyében	13
Felhívás a szentérvnek és a magyar kath. 9. százados jubileumának a kath. iskolákban megünneplésére	28
Felhívás az országos kath. tanítói segélyalap ösztöndíjai és segélyezése tárgyában	52
Felhívás az országos kath. nagygyűlésre	87
Felhívás a római eucharisztikus zarándoklatra	92
Felső-Nyékre pályázat	79
Feria V. in coena Domini	102
Fetter Julius	90
Flodung Josephi obitus	53
Földes Desiderius	53, 110
Frey Joannes	173, 189
Frühwirth Geysa	173

Fundatio Troll pro sacerdotibus	3
„ „ pro docentibus .	4
Fundi pensionalis sacerdot. augmentum	9
G auzer Joannes auget fundum pensionalem sacerdotum . .	9
Gombárovics Pancratius	137
Gosztonyi Jenő „Hitelemzés vezérkönyve	134
Görgényi—Louvét „Tisztítóhely“	134
Gyömörey Sigismundus	99, 136
Gyürky Ödön „Orsz. kath. Nagygyűlés	184
H ajdinyák Vincentius	110
Halállal fenyegető betegség miatt a plébános esketésért nem büntethető	40
Hangai Ferdinandus	136
Hanny Gabriel	4, 21, 46
Hanuy Franciscus	100
Haragó Francisci obitus	17
Hazai ipar	6, 105, 107
Heckenberger Conradus	100
Hegyessy Ladislaus	135, 183
Haereticorum abiuratio	104
Hiányzó anyakönyvi másodpéldányok	41
Horacsek Andreas	173
Hosszu-Hetény	184
Hradek Carolus	173
Hypnoticae suggestiones	15
I gaz Adalbertus	136
Illeték egyenérték	167
Incédy Dionysius	133
Indulgentiae plenariae publicantur	
Euch. ss. adorantibus	175
Indulgentiae scapulare ss. Cordis Jesu gestantibus	176

	Pag.		
Iskolai tanszerek hazai gyárákból szerzendők be	105	licismus ünneplése az iskolákban	28
Szent István társulat kiadványai ajánltatnak	10	Kimutatás a tápintézeti adakozásokról	118
Iter Romanum	1	Kiss Ludovicus	137
J akab Adalbertus	136	Kiss Rudolphus	46, 53
„Jegyesek vizsgálata“ Lessenyey ajánltatik	108	Kiss Stephanus	110
Jegyzőkönyv a kath. tanítók segélyalapjának közgyűléséről	125	Kivonat az egyházmegyei alapítv. hiv. 1899. évi számadásaiból	136
Jesu et Mariae scapulare	84	Koch Julius	100
Jozgits Joannes	37	Kollár Josephus	135, 183
Jubilaris magyar nemzeti zárandoklat	23	Komócsy Stephanus	99
Jubilaris magyar nemzeti zárandoklat üdvözlő beszéde őszentségéhez	47	Körmendy Carolus	90
Jubilaris egyházmegyei ünnepségek 50, 51,	111	Középiskolai hitoktatás püspöki főbiztosa	21
ad Jubileum lucrandum repetitio operum	81	Középiskolai hitoktatás püspöki biztosai	37
Jubileumi országos ünnepségek 89,	111	L ackenbacher pályázat	86, 107
Jubileumi egyházmegyei ünnepségek emlékezés	111	Lajos Ludovicus	100
Jubileumi Mária-gyüdi keresztre adakoztak	122	Lechner Joannis obitus	79
K ath. egyetemre eszközölt gyűjtés eredménye közöltetik	12	Lekics Antonius	21
Kalocsai érsek üdvözlő beszéde Ő Szentségéhez	47	Leo Papa XIII. 5, 27, 49,	139
Kapossy Joannes	100	Lessenyey Ferencz „Jegyesek vizsgálata“	168
Károly Ignác	46	Leszámolás a mária-gyüdi ke- resztre befolyt összegről	124
Kelemen Ladislaus	172	Liebelt Franciscus 90,	136
Késmárky Stephanus 90,	136	Lipova 99,	100
Kilenczszázados magyar katho-		Louvet—Görgényi „Tisztítóhely“	134
		M agyarász József-féle családi ösz- tündijra pályázat	10
		Magenheim Josephus	136
		Magyargazda kincstára	19
		Magyar Josephus	90
		Magyar szentképipar	134
		Mária-gyüdi zárandoklat 50,51,111,122	
		Masson Lipót 21,	33

	Pag.
Matrimonia penes legationes ex-	
ter. celebr.	182
Mayer Imre	189
Mayer Carolus Theodorus . . .	137
Megegyezés a születendő gyer-	
mek vallására nézve	20, 21
Melhardt Dionysius	110
Missae pro defunctis	81
pro Missionibus urgentur symbolae	9
Missiones in imperio Turcico . .	110
Molnár—Schultz neveléstört. . .	172
Mosgay Alexander	46, 90
Mózes András	100
Moyzis Imre	21
Müller Carolus	90
Müncheni kath. kongressus . . .	45
N avigantium confessiones	181
Népszámlási biztosokul alkalmaz-	
tatnak a tanítók	163
Nomina docentum, qui exertiis	
ss. interfuerunt	109
Nomina sacerdotum, qui exer-	
citiis ss. interfuerunt	108
O bitus Ignati Csaplár	79
„ Josephi Flódung	53
„ Francisci Haragó	17
„ Dionysii Incédy	133
„ Joannis Lechner	79
„ Blasii Modrosics	99
„ Joannis Philippovits	171
„ Ferdinandi Schwerer	45
Oboli Petri urgentur	189
Oltáregyesület, pécsegyhm. ajánltatik	15
„ „ évi jelentése	90
Ordinationis dies publicantur . .	56
Ordinibus maioribus initiati . .	86

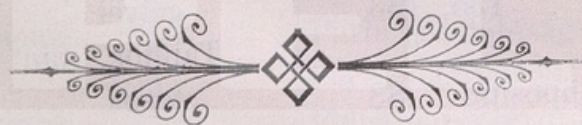
	Pag.
Ordinibus minoribus initiati . . .	189
Osztálytanítói állások szervezése	
és rendezése	77
Örökimádás templomának ügye	
Budapesten ajánltatik	17, 93
Ösztöndíj az orsz. kath. tanítói	
segélyalapból	52
P alkó Stephanus	21, 90
Palócz Joannes	110
Pályázat a Magyarász-féle családi	
ösztöndijra	10
Pályázat a Lackenbacher-féle	
ösztöndijra	86, 107
Papok esküdtszéki szolgálat alól	
felmentetnek	42
Papi borjárandóság pénzbeni meg-	
váltása tárgyában elvi jelent. . .	
döntvény	94
Párbérjárandóság elévül 5 év után	167
Pécsi oltáregylet	15, 90
Plébániai vagyont illető szabály-	
zat betartandó	9
Polgár Joannes	90
Pozsgay Josephus	136
Privilegium pro anticipatione	
breviarii	176
Puellarum acatholicarum admis-	
sio inter alumnas cath. instituti	82
Püspöki főbiztos és biztosok a	
középiskolai hitoktatás felett 21,	37
Q uinquennales facultates du-	
rante anno sancto perseverant	8
R athmann Andreas	90
Rausz Aloysius	137
Recensio thesium pro corona	
vernali	170
Regen Antonius	135, 137, 183

	Pag.
Reisz Antonius	133
Relationes de Missionibus in imp. turcico	110
Religiosi saecularisati.	116
Rendelet a század utolsó estéjé- nek és az új század kezdetének megünnepléséről	160
Rendelet a tanítói pályázatok közzétételére	164
Riedlinger Desiderius . 53, 110, 133	
Római jubiláris magyar zárán- doklat	23
Római jubiláris magyar euch. zárándoklat	92
pro festo <i>Rosarii</i> confessio an- ticipari potest	101
Rösler Franciscus	100
Rudedonatio	135, 183
Scapularis SS. Cordis impositio	83
Scapulare Jesu et Mariae	84
„ ss. Cordis gestantibus indulgentiae	176
Schlör—Nogáll „Elmélkedések“	87
Schmidt Ferencz „Egyházi Köz- löny“	189
Schultz Imre	172
Schunk Franciscus . 90, 133, 173	
Schwerer Ferdinandus	45
Seminarii alumni neosuscepti	86
Spies Joannes	172
Streicher Petrus	37
Suggestiones hypnoticae	15
Symbolae pro missionibus ur- gentur	9
Szabad-Szent-Király	45
Szabó Desiderius	110
Szabó Géza	137

	Pag.
Számadások a magyarországi kath. tanítók országos segély- és árvaalapjáról	95
Szántó Ignatius	137
Század utolsó estéjének és az új század kezdetének ünne- plése	160
Szentév utolsó zárándoklatai	184
Szentév ünneplése az iskolákban	28
Szentképípar	134
Szeredy Josephus	172
Szvetics Gabriel	173
Takács Michaël	21
Tanítók dolgozatainak bírálata	30
kath. Tanítók országos segély- alapjának ösztöndíjai és se- gélyei	52
Tanítók, mint népszámlálási biz- tosok	163
Tanítói pályázatok közzétételére rendelet	164
Tanítói állásokról felvett java- dalmi jegyzőkönyvek megvál- toztatása tárgyában rendelet	165
Tápitézet 13, 90, 118	
Templompénztár tőke kamat adó mentes	169
Tempus zonarium	16
Thesium pro corona vernali a. 1900. recensio	170
Theses pro 1901.	171
Titularium in Ecclesiis et oratoriis celebratio	80
Tóth Ludovicus	90
Troll fundatio pro sacerdotibus	3, 110
„ „ „ docentibus	4
Ujváry Victor	90

	Pag.
Ünnepségek a jubileumi szent- évben	50, 51, 111
V aldinger Stephanus	136
Vallás- és közoktatásügyi mi- niszter	163, 164, 165
Valor consecrationis Ecclesiae et altaris restauratae	101
Várady Viktor	53
Varga Franciscus	137
Vaszary Kálmán	21
Vókány	17
Vujics Andreas	110

	Pag.
W ajdits Julius	172
Weisz A. M. „Kereszténység vé- delme“	45
Wölfel Franciscus	133
Wurster Josephus	136
Z arándoklat jubiláris Rómába	1, 23 92, 182
Zonarium tempus	16
Zsoltárok foglalata — Fáncsy Antal	12

I.

188.

1900.

Isten segítségével szerencsésen visszatérve az örökvárosból szeretettel köszöntlek benneteket Tisztelendő Testvérek és Krisztusban kedvelt Fiaim! Az isteni Gondviselés működését szent Péter hajójának csodás kormányzásában mintegy közvetlen közelből szemléltem, s a hitben megerősödve, a reményben és bizalomban megszilárdulva, mennyei kegyelmekkel felfegyverkezve, Krisztus Urunk földi helytartójának áldásával gazdagítva tértem vissza körötökbe, hogy közöljem veletek szentséges Atyánk áldását, hogy megerősítsek a hitben s szorosabbra fűzsek Péter sziklájához, melynek ormáról az örökös szent Aggastyán szeretettel tekint felénk s örül fiúi ragaszkodásunk nyilvánításának.

Róma öskeresztény emlékeinek szemléletén : az Apostol Fejedelmek sirjánál, a Kolosszeum vértől ázott porondján, a katakombák homályos, rejtelmes mélyein ; az ősök buzgalmát és élő hitét hangosan tanúsító emlékeknek, a nagyszerű templomoknak láttára szent megindultsággal s felmagasztosultsággal telik el a szív. Egyházunk XIX százados multjának, küzdelmeinek és diadalainak ezer emlékével találkozzunk lépten-nyomon, mindmegannyi bizonyosságaival az isteni ígék megvalósulásának, hogy a pokol kapui nem vesznek erőt rajta.

De mindezen emlékek közül csak oda vágytam a sziklához, melyen a roppant épület, az anyaszentegyház áll ; oda kíváncsoztam Krisztus Urunk földi Helytartója, a kinyilatkoztatás letéteményese és családkozhatalan öre, szent Péter hajójának erőskező kormányosa lábaihoz.

Megadta Isten e kegyelmet. Oda borulhattam a szent agg elé, ki mint lumen de coelo mindig változatlan fényvel ragyog tudományával és életszentségével a kereszténység egén. Teljes szellemi és testi épségében csodálhattam az annyi viharral küzdött, kifosztott, fogoly, — de nem alkuvó, meg nem hajló szentséges Atyát. Megvigasztalhattam, hogy távol északon maroknyi, de hű nép tekint a napfényes Róma felé, figyel szavára, követi zászlaját. Lábaihoz helyezhettem fiúi hódolatunk s ragaszkodásunk szerény adóját. — Szívesen, nyájasan fogadott. Örült hűségteknek s ragaszkodástoknak. Lelkesen emlékezett meg a magyarok odaadásáról ; biztosított szeretetéről ; reményét, sőt várakozását fejezte ki az iránt, hogy a szent év leforgása alatt mi magyarok más nemzetekkel vetélkedve fogunk az örökvárosba

zarándokolni, Köréje gyülekezni, és ezáltal is bizonyítani a hit és szeretet egységét, mely az egész világ hívőit Hozzá, az egység-központjához fűzi. Megindultan tárta ki ezek után karjait s megáldotta édes Hazánkat, egyházmegyénket, papokat és hiveket, jószándékainkat, törekvéseinket és küzdelmeinket.

Közlöm veletek szentséges Atyánk áldását. Krisztus Urunk ígérete szerint az égben jóváhagyatott. Mennyei kegyelem sarjadoz földi Helytartójának áldása nyomában. Harmatozza be valamennyiünk lelkét ez áldás, hogy megtermékenyítse elménket és szívünket Istennek tetsző jócselekedetek termésére, erősítse ragaszkodásunkat az Anyaszentegyház középpontjához, szítsa fel szeretetünket a szent Atya iránt, tegye tevékeny, áldozatkész, önfeláldozó szeretetté.

Közöljétek a hivel is szentséges Atyánk áldását. Ecseteljétek az ostromló bajokat, melyekkel szakadatlanul küzd; mutassátok meg Isten kezét, ki oly bölcsen kormányozza a hányatott hajót. Keltsétek fel a hívőkben a hitet, a bizalmat. Közöljétek velök tenlelketek tüzeit és lelkesedését. Imádkozzunk együtt az Anyaszentegyház győzelmeért, a szentséges Atya jóléteért, kérve a minden jók Adóját, Istent, hogy — ha legszentebb akaratának úgy tetszenék — még sokáig irányítsa dicsőségesen uralkodó Pápánk XIII. Leó Ő Szentsége az üdv réve felé a torlódó hullámok közt szent Péter hajóját.

189.

1900.

Dispensatio
in lege absti-
nientiae pro
anno 1900.
concessa.

Circa observantiam jejunii et abstinientiae per annum, vigore facultatis ab Apost. Sede die 27-a Januarii a. 1899. (Vide Circ. Dioec. a. 1899. Nr. XVIII.) clementissime nobis concessae, sequentia dispensando in Domino et indulgendo quoad clerum tam saecularem quam regularem, (quin hujus peculiaribus statutis strictius jejunium praescribentibus derogetur) et quoad laicos Dioecesis Qu.-Eccl. statuimus:

1. Dies jejunii cum unica ad satietatem refectio et cum abstinencia a carnibus sint:

a) Feriae IV. et VI. Adventus, b) feriae IV. VI. et sabbata Quadragesimae, c) dies feriales hebdomadae majoris a feria IV. inchoando, d) omnes per annum dies quatuor temporum. Tandem e) pervigiliae festorum Nativitatis Domini, Pentecostes, ss. Apostolorum Petri et Pauli, Assumptionis B. M. V. et Omnium Sanctorum.

2. In Feriis Quadragesimae II., III. et V. excepta Feria V. in Coena Domini, usum carni in unica quidem comestione concedimus, minime vero in refectioe serotina, vetita promiscuitate carni et piscium etiam diebus dominicis.

Usus qui apud nos invaluit comedendi carnes etiam in refectioe vespertina, juxta schema indulti novissimi a Sede Apostolica editi, tollendus est et fideles hortandi sunt, ut abstineant; pauperes vero et indigentes monendi sunt, ut hac in re Confessariorum judicio sese committant.

3. Diebus Dominicis Quadragesimae usus carniū etiam in iterata refectiōe permittitur.

4. Dies simpliciter abstinentiales, quibus quidem saepius refici permissum est, sed a carniū abstinendum venit, sunt omnes reliquae per annum Feriae VI-ae, quae non sunt dies jejunii et superius (puncto I.) non comprehenduntur.

5. Ab abstinentia dierum Sabbati per annum — exceptis diebus jejuniō consecratis, — vi indultus apostolici, qui volunt, hoc quoque anno relevati sunt.

6. Condimenti ciborum instar, etiam in refectiōe serotina, quamcunque pinguedinem adhiberi permittimus, excepta tantum Feria VI-a in Parasceve.

7. Iter agentibus, donec peregrinantur et coguntur adire diversoria, in quibus cibi esuriales obtineri facile nequeunt; insuper negotiatoribus et occasione nundinarum mercaturam exercentibus, necnon multitudini confluenti ad easdem nundinas; iis etiam qui mensam propriam non habent et toto anno cibum sumunt in diversoriis, tabernariis seu cauponibus eorumque familiis et famulis, his omnibus dispensationem uberiores in abstinentiae lege concedimus, exceptis tamen postremis tribus Majoris Hebdomadae diebus, et pervigilio Nativitatis Domini. Servis pariter et ancillis ac recipientibus aliqua dependentiae ratione victum penes eas Familias, quae legi abstinentiae non pareant, indulgemus, dummodo obvietur contemptui religionis; studeant tamen, ut saltem Feria VI. Majoris Hebdomadae abstinentiam observent.

Hortamur vero omnes in Domino et monemus hoc indultu neque abstinentiam diei Sabbati abrogatam, neque legem jejunii e medio sublatam vel suo vigore exutam esse. Lex ecclesiastici jejunii et abstinentiae manet, et qui eam ad literam sequi et explere porro quoque malunt, meritis augebuntur. Qui tamen hac dispensatione utuntur, eos id licite facere, neque per id ulli officio deesse. Dummodo hanc indulgentiam uberioribus precibus, pietatis exercitiis, ac operibus atque cumprimis, qui opibus valent, amplioribus eleemosynis compensare satagant.

190.

1900.

Subsidii e fundatione Illsmi et Rssmi D. Francisci Troll el. eppi, praep. Subsidium e fundatione Troll pro sacerdotibus. majoris C. E. Qu. pro egenis et aegrotis sacerdotibus facta, pro anno 1899. participes redditus sunt: Aulik Dávid, Bödy Stephanus, Éber Geysa, Fetter Julius, Haragó Franciscus, Modrosics Blasius, Radó Desiderius, Sipos Emericus, Szabó Geysa, Szabó Desiderius, Svetics Gabriel, Tichy Alexander. Apocha de 100 flnis rite tymbrata, ad Officium Fundationale dioecesanum mittenda, unde praefata summa concernentibus mox consignabitur.

191.

1900.

Subsidium e
foundatione
pro
docentibus.

Subsidium e fundatione Illmi ac Rssmi D. Francisci Troll el. eppi, praep. majoris C. E. Qu., pro docentibus facta redundans, pro anno 1899. obtinuerunt, et quidem:

Brogli Joseph	docens in	Romonya	Gründner Simon	docens in	Godisa
Tóth Joannes	" "	Garé	Bunyevácz Vincent.	" "	Dr.-Keresztur
Svarda Stephanus	" "	Szt.-Lőrincz	Schuk Amalia	" "	Bizovac
Zsoldits Stephanus	" "	Uj-Bezdán	Wagner Franciscus	" "	D.-Miholjac
Müller Joannes	" "	Kácsfalu	Rieger Ferdinandus	" "	Szálka
Szajkó Josephus	" "	Darázs	Francsits Theresia	" "	Gy.-Jováncza
Habel Ignatius	" "	Liptód	Finta Casparus	" "	Szokoly
Kreuzer Antonius	" "	Szabar	Schmidt Franciscus	" "	Kis-Székely
Petz Aloysia	" "	Német-Bóly	Kaposi Theresia	" "	Német-Keér
Szalay Julius	" "	Hird	Thaly Andreas	" "	Szedres
Csütörtök Joseph	" "	Magy.-Egregy	Krapp Franciscus	" "	Mucsi.

Velint DD. Curati suprafatos docentes de impetrato subsidio, quod 50 flnos, apud Officium Fundationale dioecesanum erga apocham legalem levandos, efficit, certiores reddere.

(Personale.)

Rssmus D. Gabriel Hanny, Abbas-Canonicus, scholarum dioec. Superior Inspector Suae Sanctitatis Leonis PP. XIII. Praelatus domesticus renunciatus est

Datum Quinque-Ecclesiis, die 15-a Januarii 1900.

† Samuel m. p.
episcopus.

II.

437.

1900.

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

LEONIS

DIVINA PROVIDENTIA

PAPAE XIII.

ALLOCUTIO

HABITA IN CONSISTORIO DIE XIV DECEMBRIS MDCCCLXXXIX.

VENERABILES FRATRES.

Auspicae celebritatis sacrae, quam mense Maio per apostolicas Litteras indixeramus, iam prope sumus in limine. Grates tibi iustas meritasque persolvimus, summe Deus: tuo quippe unius munere id solatium Nostrae affulget senectuti, quod voto magis praesumpserat animus, quam spe. -- Nostis autem, venerabiles fratres, inchoari *annum sanctum* consuevisse aperiendis Basilicarum Patriarchalium Portis ritu veteri, pietati excitandae magnopere accommodato. Etenim, ut verbis utamur Benedicti XIV decessoris Nostri, „fidelibus in mentem revocatur publicae poenitentiae consuetudo, et publice poenitentium disciplina, quae priscis Ecclesiae temporibus vigeat. Pontifex . . . portas sanctas Basilicarum initio Iubilaei universalis illis omnibus recludit, qui conscientiae suae labes animo vero detestantur, et indicta pietatis opera libenter suscipiunt, omnique studio adnituntur ut eiusdem Indulgentiae fructus assequantur“¹⁾.

Quamobrem pridie Natalis Domini, more exemploque decessorum Nostrorum Portam sanctam Basilicae Vaticanae Nosmetipsi, si Deus dederit, aperiemus. — Idem ad reliquas Basilicas Patriarchales eodem die per Cardinales Legatos fieri mos est. Itaque Ecclesiae disciplinam et consuetudinem hac in re sequuti, auctoritate omnipotentis Dei, beatorum apostolorum Petri et Pauli ac Nostra, eligimus et declaramus Legatos Nostros a latere venerabiles fratres Nostros, Aloisium S. R. E. Cardinalem Oreglia, Episcopum Ostiensem et Veliternum, sacri Cardinalium Collegii Decanum, qui Portam Sanctam Basilicae Sancti Pauli nomine Nostro aperiatur: item

Leonis
Papae XIII
Allocutio.

¹⁾ Alloc. habita in Consistorio secreto, die 1 Decembris 1749.

Franciscum Tituli Sanctae Mariae in Aracoeli S. R. E. Presbyterum Cardinalem Satolli, Basilicae Lateranensis Archipresbyterum, qui Portam eiusdem Basilicae nomine Nostro aperiatur: tum Vincentium Tituli Sancti Silvestri in Capite S. R. E. Presbyterum Cardinalem Vannutelli, Basilicae Liberianae Archipresbyterum, qui Portam eiusdem Basilicae nomine Nostro aperiatur. In nomine Patris † et Filii † et Spiritus † Sancti. Amen.

Supra dictis autem Legatis facultatem facimus ut populo, qui aperiendis Portis sanctis praesens aderit, plenariam indulgentiam simul cum Apostolica benedictione auctoritate Nostra largiantur.

Est quidem, venerabiles fratres cur confidamus, sollemnia Iubilaei magni non sine salutari praeterlapsura fructu. Nam, caelesti opitulante gratia, alacritatem quandam pietatis popularis cum obtemperandi studio videtur vox hortatioque Pontificis excitavisse. Nuntiatum est, idemque saepe nuntiatur, ubique gentium numerari, qui animorum expiandorum caussa, Romam cogitent. Equidem per id tempus valde vellemus formam suam habitumque pristinum Romanae urbi restitutum: quo scilicet esset integrum servare traditum a patribus morem exercendae religionis sine ullo impedimento, etiam in aperto Urbis, apparatu publico, insueto ritu insuetae sanctitati temporis consentaneo: antiquae custodiâ disciplinae, civitatem sanctam peregrinus agnosceret. Verum, exuto Pontifice, simul est catholicorum comminuta libertas: incolarum advenarumque pietati sola relinquuntur templa.

Item haec, vices occidentis anni aliud peperere incommodum cum iniuria Sedis Apostolicae coniunctum, idemque virorum incorrupte iudicantium communi opinioae damnatum: quod Nos quidem tacite ferre non possumus. Intelligi de conventu Legatorum summorum Principum ad Hayam volumus. Augusto Imperatore Russiarum auctore, consultandum erat de pace imperiorum constituenda firmitus, coërcendaque tum crebritate, tum atrocitate bellorum. Quid magis dignum advocatone Pontificis? Videlicet pro iustitia contendere, conciliare pacem, prohibere dissidia, insitum divinitus est in pontificatu maximo: idque et iudicio et re omnis agnovit superior aetas. Decessores autem Nostros iis muneribus magna cum salute gentium christianarum saepenumero perfunctos, plus est exploratum, quam ut memorari oporteat. Sane incepto illi tam frugifero tamque nobili quaesitum vel a principio sponte fuerat Nostrae suffragium auctoritatis: tum etiam in optatis erat, generatimque sententiae inclinaverant, Nobis ut foret ipso in concilio Hayensi locus. Una ex omnibus reclamavit vox, at quidem tamdiu in repugnando pertinax quoad pervicit eorum ipsorum vox, inquam, qui potestati suae summum Ecclesiae rectorem expugnatione Urbis fecere obnoxium. Quid non ab iis hostile timeamus, quando nec dubitant in luce Europae vim inferre sanctitati iurium atque officiorum, quae ab apostolico munere sponte nascuntur? Attamen, qualiacumque futura sint tempora, Nos quidem, adiuvante Deo, nec conniventes offendunt, nec pavidos.

VIZ Sed partes Nostras res Orientalium catholica modo deposcit. In Patriarchatu Ciliciensi Armeniorum cum venerabili fratri Stephano Petro X Azarian succedendum esset, qui Calendis Maii decesserat in pace Christi: eius rei caussa in aedem Constantinopolitanam sanctissimi Nominis Mariae Episcoporum Armenio ritu coacta ad praescripta legum Synodus est. Die vicesimo sexto superioris mensis Iulii Patriarcham in demortui locum suffragiis fecere venerabilem fratrem Paulum Emmanuelian Episcopum Caesareensem, qui Petrus ex more appellatus est undecimus eo nomine. De ratione tota docuerunt Nos per litteras ipsi, qui ad suffragia convenerant, Episcopi: illud praeterea rogantes, ut, quem ad Patriarchalem dignitatem ipsi extulerant, eum confirmare potestate apostolica vellemus. Idem sibi rogat, simulque sacri honorem Pallii libello supplici petit Patriarcha electus, edita fidei catholicae professione ex forma Urbaniana, adiectis insuper quae a sacrosancto Concilio Vaticano decreta sunt. Venerabilis fratris Pauli Emmanuelian egregia in apostolicam Sedem voluntas et multarum ornamenta virtutum, collegarum episcoporum testimonio prolixè laudantur. Is iam episcopalia munera administravit diu; consilio, doctrina, laboribus apostolicis opinionem atque amorem gentis suae promeritus. His de causis, atque ex sententia sacri Consilii christiano nomini propagando Ecclesiarum negotiis orientalis ritus praepositi, cum eius tum episcoporum precibus annuendum censuimus. — Itaque auctoritate omnipotentis Dei, sanctorum Apostolorum Petri et Pauli et Nostra confirmamus et approbamus electionem seu postulationem a venerabilibus fratribus Armeniis Ciliciae tactam de persona praedicti Pauli Emmanuelian, quem absolvimus a vinculo, quo tenebatur Ecclesiae Caesareensi, ac transferimus ad Patriarchalem Ecclesiam Ciliciae Armeniorum, praeficientes eum Patriarcham et Pastorem eidem Patriarchali Ecclesiae, prout in decreto et schedula consistorialibus exprimitur, contrariis quibuscumque non obstantibus. In Nomine Patris † et Filii † et Spiritus † Sancti. Amen.

438.

1900.

URBIS ET ORBIS.

Quo Sancti Bedae Venerabilis, tot illustrium scriptorum et summorum Pontificum praeconiis condecorati, honor et cultus augeatur, complures sacrorum Antistites praesertim ex Anglia, supplicibus ad Pium Papam IX. fel. rec. litteris, et nuperrime iteratis precibus Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII. porrectis enixe postularunt, ut dies festus hujus sancti ac praeclari Confessoris in toto Catholico orbe agi valeat cum Officio et Missa propria Ecclesiae Doctoris, prouti aliquibus locis atque universis sodalibus Benedictinis et Cisterciensibus iamdiu concessum fuit. Illud etiam Ven. Card. Bellarmini effatum ingenti cum animi gaudio atque spe commemorarunt: Beda Occidentem, Damascenus Orientem sapientia

(Decretum
Urbis et Orbis
quo. S. Bedae
Venerabilis
festum
extenditur
ad universam
Ecclesiam.)

sua illustravit; insimul asserentes ea omnia quae iuxta Benedictum XIV. in Opere de Canonizatione Sanctorum lib. IV. part. 2. cap. 11. n. 13. pro adiudicando titulo Ecclesiae Doctoris necessaria sunt, Sancto Bedae apprime convenisse.

Placuit autem ipsi Sanctissimo Domino Nostro eiusmodi tam gravis negotii examen Sacrorum Rituum Congregationi comittere. Quae exquisito prius doctissimi viri suffragio typis cuso, in Ordinariis Comitibus die 11. Julii hoc vertente anno ad Vaticanum habitis, infrascripto Cardinali Sacrae eidem Congregationi Praefecto et Relatori, sequens dubium discutiendum atque expendendum suscepit: „An sit extendendum ad universam Ecclesiam Festum S. Bedae Venerabilis cum Officio et Missa propria, addita Doctoris qualitate?“ Et Sacra eadem Congregatio, omnibus rite perpensis, auditoque R. P. D. Joanne Baptista Lugari Sanctae Fidei Promotore, rescribendum censuit: „Supplicandum Sanctissimo pro extensione Officii et Missae S. Bedae Venerabilis ad Universam Ecclesiam, addita Doctoris qualitate“. Quam resolutionem Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII. ab ipso infrascripto Cardinali relatum, Sanctitas Sua ratam habuit et confirmavit, atque insuper ex ipsius Sacrae Congregationis consulto concedere dignata est, ut Festum S. Bedae Venerabilis cum Officio et Missa propria Confessoris et Ecclesiae Doctoris, prouti huic praeiacent decreto, die 27. Maii quae est natalitia, eaque impedita iuxta Rubricas, die prima insequente libera, ab universa Ecclesia sub ritu duplici minori inde ab anno 1901 in posterum recolatur. Tandem idem Sanctissimus Dominus Noster supradictum Officium cum Missa de S. Beda Venerabili, sub enunciato ritu in Calendario Universali et in novis editionibus Breviarii et Missalis Romani deinceps inseri iussit. Contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 13. Novembris 1899.

C. Episc. PRAENESTIN. Card. MAZZELLA, S. R. C. Praef.

(L. † S.)

D. PANICI, S. R. C. Secretarius.

439.

1900.

Facultates
quinquenna-
les durante
anno sancto
perseverant.

Nuntiatura Apostolica a Vienna. No. 4197. Excellentissime ac Reverendissime Domine. Quaesitum est huic Apostolicae Nuntiaturae:

I. An facultates, Episcopis vel Ordinariis a Sancta Sede pro foro externo concessae, suspensae sint, tempore Jubilaei, per Bullam „Quod Pontificum“ editam pridie Kal. Octobris anni 1899.

II. An suspensio facultatum facta per dictam Bullam comprehendat, nulla facta exceptione, facultates in folio typis impresso a S. Poenitentiaria Ordinariis et Confessariis concedi solitas pro foro interno.

Quum praefata dubia, pro meo munere, Sanctae Sedi subiecissem, hoc, quod sequitur, per organon Sacrae Poenitentiariae Apostolicae, responsum accepi. Scilicet:

Ad I: Facultates concessas Episcopis vel Ordinariis pro foro externo perseverare durante Anno Sancto.

Ad II: Suspensionem hanc non extendi ad poenitentes illos, qui, tempore confessionis, iudicio Ordinarii vel Confessarii sine gravi incommodo hic et nunc ad Urbem accedere nequeunt.

Haec Excellentiae Tuae pro munere, quo fungor, significanda habui; et interim occasione hac libenter utor, ut observantiae meae sensus profitear.

Excellentiae Tuae addictissimus † Emygdus Archiepiscopus Sebastenus Nuntius Apostolicus. — Viennae, die 31 decembris 1899.

440.

1900.

Notum reddo Ven. Clero Dioecesano: fundum pensionalem Emeritorum Sacerdotum novitus bina dotatione iterum auctum esse; et quidem e magnanimi dono Joannis Gauzer emer. vicearchidiaconi et parochi Kéméndensis, qui e promissis fundo pensionali 8000 coronis nuperrime 4400 coronas in aere parato exsolvit et insuper e massa caduca ab intestato denati Antonii Bermüller, dum viveret emer. parochi Kárászensis 2000 coronae praememorato fundo illatae sunt.

Augmenta
fundi pensionalis Emeritorum Sacerdotum.

441.

1900.

Provocantur DD. Parochi, qui symbolas pro ss. Missionibus conflatas nondum horsum promoverunt, ut obligationi eatenus ocyus satisfaciant.

Urgentur
symbolae pro
ss. Missionibus.

442.

1900.

A templomszámadások felülvizsgálatát eszközölő egyházmegyei számvevőség megkeresésére figyelmeztetem a t. plébános urakat, hogy a plébániai vagyont illető szabályzat 41. §-a értelmében mihelyt a folyó és előre látott rendkívüli kiadások fedezetén túl 100 korona vagy ezen felüli összeg egybegyült, e fölösleg — mindig a tizedesrendszer szabályai szerint kikerekített összegben — az egyházmegyei hatóság útján a Pécsegyházmegyei alapítványi hivatalba szállítandó.

(A plébániai vagyont illető szabályzat 41 §-a betartandó.)

E szabályrendelettől eltérőleg sokan teljesen rendszertelen összegben küldik be templompénztárak maradványát, miért is tudomásul adom a t. Lelkész uraknak, hogy az egyházm. alapítv. hivatal csakis a tizedes rendszer szabályai szerint kikerekített összeg után számít kamatot, ettől eltérő pénzküldemény tehát nemcsak szabálytalan, hanem céltalan is a mennyiben a kerek összegben felüli pénzküldemény nem kamatoz.

443.

1900.

Pályázat a
Magyarász
József-féle
családi
ösztöndijért

A büki róm. kath. plébániai hivataltól.

Pályázat ösztöndijért.

Magyarász József, volt német-peresztegi plébánosnak 1847. évi november hó 2-án kelt végrendelete értelmében, egy — évi 160 koronával jutalmazott — családi ösztöndijra ezennel pályázat hirdettetik.

Pályázhatnak az alapító rokonságához tartozó tanulók.

Tájékoztatóul megjegyzem, hogy a végrendeletben Magyarász István sárvári, Magyarász Pál cséri, Magyarász György szegzárdi lakosok; továbbá Poós János cziráki, Poós István völcei, Poós Mihály nemeskéri lakosok vannak a rokonságból felemlítve; úgy szintén az akkor Pápa mellett, Kovácsiban lakozott Sax család.

A folyamodáshoz csatolandók: 1. a családhoz tartozandóságot igazoló családfa; 2. a vagyoni állapotot feltüntető, részletekre is kiterjeszkedő bizonyítvány, mely az illető lelkész által is láttamoztassék; 3. a tanulmányokban való előmenetelt igazoló iskolai bizonyítvány eredetiben vagy hiteles másolatban.

A folyamodások a büki róm. kath. plébánia-hivatalhoz (Sopronm.) nyújthatók be; a benyújtás határideje 1900. márczius 15.

Bük, 1900. január 15.

Rozsos Ferencz, büki plébános, alapítvány kezelő.

444.

1900.

(A Szent-
István-Társu-
lat kiadványai
ajánlatnak.)

Ismeretes azon üdvös működés, melyet a Szent-István-Társulat már évek óta hasznos és olcsó olvasmányok terjesztése által hazánkban kifejt.

A kereszténységnek 1900, a magyar katolicizmusnak pedig 900 éves jubileuma alkalmából rendezendő hódolati ünnepségek ügyében kinevezett országos bizottság javaslata értelmében nevezett társaság a papságnak szánt „Vezérkönyv“ szerkesztéséről és kiadásáról gondoskodott, mely vezérkönyv „Gondolatok a századvégi hódolathoz és a magyar katolicizmusnak 900. jubileumának ünnepére“ czimen kimerítően és kellő formában foglalkozik mindama jótéteményekkel, melyekben a megváltó Jézus Krisztus az Ő anyaszentegyháza által az emberiséget, általában a magyar nemzetet különösen részesítette. A kereszténységnek ezen rövid apologiája — mely Prohászka Ottokár műve — különösen Magyarországra vonatkozólag magában foglalja mindazon történeti adatokat, a melyekre az alkalmi szentbeszédek készítő szónokoknak szüksége van. Ára 1 kor. 20 fillér.

Ugyancsak az említett javaslat határozott alakban kifejezett óhaja lebegett a Szent-István-Társulat vezetőjének szeme előtt, mikor a „Missiókönyv“ megírásáról is gondoskodott. E könyvecske teljes czime: Missio könyv, oktatások és imádságok a missio-ajtatosságok alkalmára. Szerkesztette Kisfaludy Z. Lajos s a

missio-ájtatosság alkalmára imákat, oktatásokat tartalmaz. Megmagyarázza a missio mibenlétét s jó tanácsokkal szolgál a missio-ájtatosságokban résztvevő hiveknek. Ára 40 fillér.

Végre a kath. művelt közönség vágyait teljesíti a Szent-István-Társulat, midőn „Családi Regénytár“ czimen a legjelesebb hazai és idegen kath. íróktól regényeket és elbeszéléseket tesz közzé, melyek a kath. szépirodalom minden követelményének megfelelnek: kiváló irodalmi beccsel bírnak és sem hitünket, sem erkölcsünket nem sértik. A 16 ives kötetekben megjelenő mű ára kötetenként csak 1 korona.

Midőn a most említett irodalmi műveket t. Papságom meleg pártfogásába ajánlanám, el nem mulaszthatom különös figyelmüket a nevezett társulat egyéb alább felsorolt kiadványaira, ájtatossági munkáira, ifjusági és népies irataira is felhívni. Nevezetesen:

„Olvasókönyv a gazdasági- és általános ismétlő-iskolák használatára“ szerkesztették Dreisziger Ferencz, Számord Ignác, Szokoly István, Róvó Lajos. Ára 1 kor.

„Ötödik Olvasókönyv az osztott kath. elemi fiúiskolák ötödik és hatodik osztálya számára“ szerkesztették Mócsy Antal, Petrovác József és dr. Walter Gyula. Ára 1 korona 44 fillér.

„A keresztény katolikus Anyaszentegyház rövid története“. Iskolai használatra írta Németh Gyula. Az esztergomi főhatóság engedelmével. Ára 40 fillér.

„Magyar Szentegyházak regéi“. Irta Latkóczy Mihály. Ára 2 kor. 40 fill. kötve.

„Szent Imre Herczeg“. Irta dr. Karácson Imre. Ára 1 kor. 20 fill.

„Juliánka“. Elbeszélés serdülő leányok számára. Irta B. Büttner Lina. Ára 1 kor. 60 fill.

„A magyar nép könyvtára“. Egy-egy kötet ára 60 fill.

„Kis Barátaimnak“. Versek, történelek. Irta Prónai Antal. Ára 1 kor. 60 fill.

„A legméltóságosabb Oltáriszentség előtt egy imádságban eltöltött óra öt perczekre beosztva“. Ára 8 fillér.

„Paduai szt. Antal élete“. Ára 16 fillér.

„Nagyasszonyunk Szűz Mária“. Áhitatos könyörgések gyűjteménye. Ára 8 fill.

„A Bérmlás Szentsége“. Előkészítő oktatások a bérmlás szentségének fölvetelésében. Ára 24 fillér.

„Vöfé-könyv“. Irta Horváth Károly. Ára 30 fillér.

„Méhészkedjüük“. Irta Horváth János. Ára 32 fillér.

Népiratkák: „Örzse néni meséje, vagy ne engedj az ördögnek“. Ára 8 fillér. — „Balga János szomorú nótája, vagy ne higgy a lázítóknak“. Ára 10 fillér. — „Gerendás Mihály kalandjai az aranyországban“. Ára 16 fillér. — „Az ördög kelep-czéje, vagyis ki találta ki a pálinkát“. Ára 6 fillér. — „A hitetlen, vagy Isten utjai beláthatlanok“. Ára 8 fillér. — „Filokszer a magyar nép életszöllőjében“. Ára 6 fillér. — „Nagy véteknek nagy az ára“. Ára 6 fillér.

445,

1900.

A zsoltárok
rövid foglalata
című fü-
zet szétkülde-
tik.

Fdő Fáncsy Antal a kalocsai kisebb papnevelő intézet alkormányzója által összeállított és egyházmegyém t. papságának is több száz példányban megküldött „Zsoltárok rövid foglalata“ című füzet egy-egy példányban a t. Lelkész urak számára a jelen körlevélhez mellékeltek.

446.

1900.

A kath. egye-
temre eszkö-
zölt gyűjtés
eredménye.

Mult évi XV. számú körlevelemben a felállítandó kath. egyetem érdekében közzétett felhívásomra egyházmegyém lelkes papsága dicséretes buzgósággal sietett tehetsége szerint a kitűzött czél megvalósításához áldozatával hozzájárulni. Mellékelve ./· közlöm a t. Papsággal a létesítendő kath. egyetemre mult évben felajánlott és befolyt adományok részletes kimutatását.

Quinque-Ecclesiis die 8-a Februarii 1900.

† Samuel m. p.

episcopus.

III.

459.

1900.

Egyházmegyém több tanító testülete és több esperesi kerület hozzám terjesztett tanácskozási jegyzőkönyveikben ama kérő óhajtasukat fejezték ki, vajha létesíthető lenne egyházmegyém központjában oly intézmény, mely a sokszor szűk anyagi körülmények között élő, szegényebb javadalmazásu kath. tanítók és más szülőknek erkölcsi és anyagi támogatására lenne gyermekeiknek iskoláztatásában.

Nem ismeretlen előttem, hogy már 1895 évben ez ügyben társadalmi mozgalom indult meg, mely azonban viszhangra és támogatásra nem találva, tevékenységét megszakította.

Ezen irányu mozgalom feltámasztása célja jelen felhívásomnak. Egyházmegyém t. papsága és tanítói kara előtt többször kijelentettem, miszerint főpásztori gondjaim jelentékeny részét képezi nem csak a közvetlen vezetésük alatt álló népiskolák valláserkölcsei és tanügyi felvirágoztatása, hanem személyes anyagi jólétük fejlesztése is. — Ismeretes előttem az is, hogy a pécsi tanintézetekbe — gimnázium, reáliskola, tanítóképző — szép számmal járnak egyházmegyém szegényebb javadalmazásu tanítóinak és más szülőknek — földmivesek, iparosoknak sokszor jó és kitünő tehetségű gyermekei, kiknek legtöbbször nagy gondot ad azon költségek előteremtése, melyekre szükségük van, hogy iskoláztatás által gyermekeik jövőjét biztosíthassák, és kik ezt családjuk többi tagjainak megrövidítésével kénytelenek megtenni.

Ezeknek megfontolása birt arra, hogy hatáskörömben e bajoknak lehető enyhítésére intézményt létesítsek, és ezen intézmény erkölcsi és anyagi támogatására egyházmegyém tiszt. papságát, jó lelkű minden rangu hiveimet, s a kiket első sorban tartok szemem előtt, egyházmegyém tanítói karát felszólítsam; hisz ők érzik leginkább a vágyat gyermekeiknek szellemi kiképeztetést biztosítani; de épp anyagi ellátásuk fogyatékosága miatt ők érzik e kiképeztetés nehézségeit.

Azért jövő 1900/901 tanév kezdetével a reá fordítható tőkék, s a megajánlandó segély arányában elhatározott szándékom a szűkebb ellátásu és szegény sorsu tanítók gyermekei számára tápintézetet létesíteni oly alakban, hogy a szegény tanítók gyermekei csekély díjért, havi 6 ftért tápláló ebédet és vacsorát kapjanak. Megvagyok róla győződve, hogy tisztelendő papságom, egyházmegyém tanító kara,

Felhívás a
pécsi egyhm.
tisztelendő
papsághoz
és r. k. tanítói
karához a
tanítók gyer-
mekei számá-
ra létesítendő
tápintézet
ügyében.

egyházmegyéim összes közönsége nem fog elzárkózni attól, hogy ezen jótékony intézmény megvalósításában velem hatékonyan közre működjék.

Mivel pedig azt is jól tudom, hogy azon tanítók és szülőkre nézve, kiket az Isten több gyermekkel áldott meg, a havi 6 frt fizetése is nagy gond és önmegtagadással jár, ez okból szándékom fél fizetéses és ingyenes helyeket is létesíteni a tápintézetben, számítva első sorban is f. t. káptalanom nagylelkűsége és nemesszívűségére, melynek tagjai majdnem mindannyian gyakorolják e nemét az irgalmaság cselekedetének a jobb tehetségű szegény tanulókkal szemben, felkérvén őket Jézus nevében, hogy egy-egy szegény jó tehetségű és jó magaviseletű tanító fiáért a 60 frt lefizetését elvállalni sziveskedjenek. Ugyanerre kérem fel az esperesi kerületek t. papságát és tanító karát, hogy minden esperesi kerület kerületjebeli egy tanítófiúért a 60 frtot biztosítsa, a kerületnek maradván meg a jog a segélyezendő fiut kijelelni.

Azon fiukra nézve, kik ingyenes és félfizetéses helyet óhajtanak elnyerni, kikötöm, hogy ebbeli kérvényüket, melyhez a keresztlevélen és iskolai bizonyítványon kívül az intézeti igazgató uraknak a folyamodó szorgalmát és jó magaviseletét bizonyító nyilatkozata is csatolandó — mindig az iskolai év végén terjeszszék be hozzám. Megjegyzem, hogy az általam alapítandó ingyenes helyekre első sorban egyházmegyei tanítóim gyermekeit veszem fel, — de tekintettel leszek úgy az atya anyagi viszonyaira, az egyház és iskola körüli érdemeire, mint a folyamodó gyermek tanulmányi eredményére.

Kijelentem azt is, hogy ha jelen felhívásom irgalmas szivekre talál, s az adakozás összege ezt lehetővé teszi, idővel ezen tápintézetet bennlakással — internatus, convictussal — óhajtom összekapcsolni legalább is oly mérvben, hogy 24 szegény fiu havi 12 frtéért nyerhessen ott lakást, ellátást és felügyeletet.

Ez az intézvény lesz hivatva az esperesi kerületek, a tanítógyűlések által annyiszor óhajtott „Tanítók házat“ Pécsen megvalósítani, hogy abban gyermekeik ingyenes — olcsó és jó ellátást, atyai felügyeletet, vallásos és hazafias nevelést és kiképzést nyerjenek.

Felhívom azért egyházmegyéim t. papságát és tanítói karát, hogy a tavasszal tartandó ker. üléseik és tanítói tanácskozmányaikban ezt megfontolás tárgyává tegyék, és a kerületi n. t. esperes urak által nyitandó aláírási ivenként jegyezzék azon összeget, melyet a) egyszer mindenkorra, b) életfogytig évenként vagy c) egy évtizedig — adni szándékoznak s az eredményt feltüntető aláírási ivet f. é. június hó 1-ig hozzám beküldeni sziveskedjenek.

Papságom és tanítóságom részéről összegyűlt kegyes adományok elsősorban tanítók gyermekei részére fognak gyümölcsözni.

Pécs, 1900. febr. 8-án.

Sámuel m. p.
püspök.

IV.

766.

1900.

In advoluto ./. mitto RR. Dominis Vicearchidiaconis philyras inservientes Societas SS. consignandis Missarum intentionibus, quas sacerdotes dioecesani decursu anni 1900 Altaris Quin- in emolumentum societatis SS. Altaris nuper Quinque-Ecclesiis erectae gratuito que Ecclesi- absolvendas suscepturi sunt; simul eosdem paterne provo, ut in coronis vernalibus ensis commendatur. hanc societatem Ven. Clero curato sui districtus commendent ac philyras subnotatas quo ocyus ad Officium Dioecesanum remmittant.

Cum plurimarum in Dioecesi inprimis filialium Ecclesiarum indigentiae DD. Curatis notae sint, lubens utor hac occasione, ut hanc utilissimam societatem, cujus sublimis finis est adoratio perpetuo exhibenda Divino Salvatori in SS. sacramento realiter praesenti, et succolatio Ecclesiarum pauperum, iterum iterumque Ven. Clero impensissime commendem.

Una DD. Parochis et Ecclesiarum Rectoribus ad notitiam perfero: si pro suis Ecclesiis sacra paramenta vel quaecunque utensilia, sive gratis sive congruo pretio a praefata societate impetrare desiderarent, recursus suos Directioni societatis SS. Altaris inscriptos, cujuslibet anni mense Aprili, huc transmittere velint.

767.

1900.

Beatissime Pater,

N. N. medicinae doctor, ad pedes S. V. provolutus, ad conscientiae suae De suggesti- tranquillitatem humiliter interrogat, utrum interesse possit disputationibus, quae a onibus hypnoticis Societate Scientiarum Medicarum in urbe N. de suggestionibus hypnoticis in curati- onibus puerorum aegrotorum instituuntur. Agitur non tantum de curis factis, sed etiam de faciendis. Oiator igitur, ne in periculum erroris incidat, docilis S. Sedis oraculum expectat.

Feria IV, die 26 Iulii 1899.

In Congregatione Generali habita ab E. mis ac RR. DD. Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus, propositis suprascriptis precibus, praehabitoque RR. morum DD. Consultorum voto, iidem EE. RR. Patres respondendum mandarunt:

Quoad experimenta iam facta, permitti posse, modo absit periculum super-

stitutionis et scandali; et insuper Orator paratus sit stare mandatis S. Sedis et partes theologi non agat. — Quoad nova experimenta, si agatur de factis quae certo naturae vires praetergrediantur, non licere; sin vero de hoc dubitetur, praemissa protestatione nullam partem habere velle in factis praeternaturalibus, modo absit periculum scandali.

768.

1900.

De tempore
zonario.

Beatissime Pater,

Die 27 Aprilis 1892 R.mus Archiepiscopus Ultraiectensis sequens dubium S. C. S. Officii solvendum proposuit:

„Quandoquidem a 1. die mensis Maii 1892 omnia horologia viarum ferrearum per totam Neerlandiam in indicandis horis regulam sument tempus medium loci Greenwich in Anglia, quod tempus tertiam fere horae partem retro distat a medio tempore in Neerlandia, diciturque tempus zonarium, Gubernium civile praescipit, ut et ipsa horologia officiorum publicorum expediendis litteris nuntiisque telegraphicis idem tempus medium loci Greenwich indicarent. Quia insuper, sive a magistratu civili, sive per usum, alia quoque horologia publica tempori praefato multis saltem in locis conformabuntur, quaestio exsurget: Utrum possint clerici et fideles per totam Neerlandiam in ieiunio naturali, caeterisque ecclesiasticis obligationibus observandis, observare tempus medium loci Greenwich, an vero sequi debeant verum tempus iuxta meridianum proprii loci?“

Huic dubio E.mi ac R.mi Domini Cardinales Inquisitores Generales feria IV. die 9 Maii 1892 respondendum decreverunt: Affirmative ad primam, negative ad secundam partem.

Nunc vero aliqui iterum dubitant, contenduntque, clericos et fideles in Neerlandia pro ieiunio naturali aliisque ecclesiasticis praeceptis observandis uti non posse praedicto medio tempore Greenwich, eo quod de facto alia horologia publica non multis in locis praefato tempori se conformarunt. Cum autem pro ieiunio in primis naturali servando res non levis sit momenti, dignetur Sanctitas Sua benigne sequens solvere dubium:

Utrum non obstante quod de facto non multis in locis alia horologia publica se conformarunt tempori medio Greenwich, clericis et fidelibus in Neerlandia in ieiunio naturali caeterisque ecclesiasticis obligationibus servandis licitum sit sequi tempus illud medium Greenwich, quod inde a 1.^a die mensis Maii 1892 per totam Neerlandiam in omnibus officiis publicis, tam viarum ferrearum, quam litterarum et telegrammatum expediendorum introductum fuit? Et Deus etc.

Feria IV, die 9 Augusti 1899.

In Congregatione Generali S. R. et U. Inquisitionis ab Emis ac Rmis DD. Consultorum voto, Emi ac Rmi Patres respondendum decreverunt:

Affirmative.

Sequenti vero feria VI, die 11 eiusdem mensis et anni, in solita audientia a SSmo D. N. Leone Div. Prov. Pp. XIII. R. P. D. Adessori concessa, SSmus D. N. resolutionem Emorum Patrum adprobavit.

I. Can. MANCINI S. R. et U. Inquisit. Not.

769

1900.

Post diuturnam infirmitatem christiana patientia toleratam die 26-a Februarii a. l. pie in Domino obiit Franciscus Haragó parochus Vókányensis, a. aetatis suae 52., sacerdotii vero 28.

Obitus Francisci Haragó.

Meminerint cuncti sacerdotes pro defuncto confratre statuta tria Missae Sacrificia quantocyus Deo omnipotenti offerre.

770

1900.

Pro complendo beneficio parochiali Vókány liberae collationis, quod per obitum Francisci Haragó parochi vacans redditum est, usque diem 20-am Aprilis a. l. concursus indico, aspirantes prosynodali examine probatos invians, ut recursus suos usque praefixum terminum mihi submittant.

Concursus pro beneficio parochiali Vókány.

771.

1900.

Az Erzsébet királyné emlékére emelendő örök-imádás templomának központi bizottsága a magasztos ügy iránti érdeklődést fokozandó s az áldozatkészséget nagyobb mértékben felkeltendő, a vidéken alakult gyűjtő bizottságokhoz körlevelet intézett, melyet az alábbiakban egész terjedelmében közölök.

Az Örökimádás templomának ügye újra ajánlatik.

Mélyen tisztelt Elnökség! Az Erzsébet királyné emlékére emelendő Örökimádás templom központi bizottsága, a beérkezett jelentésekből örömmel látja azt a lelkesedést, nemes buzgalmat, fáradhatatlan munkásságot, melyet az Erzsébet királyné templom vidéki bizottságai kifejtenek, hogy mielőbb megalkothassuk azt a nagy művet, mely örökké siratott, felejthetetlen királynénk emlékét lesz hivatva megőrizni hosszú századokon át és az Örökimádás magasztos eszméjét kívánja megvalósítani.

Immár az ország csaknem valamennyi vármegyéjében és nagyobb városai-
ban megalakultak ezek a bizottságok, melyek fáradságot nem ismerő lelkesedéssel iparkodnak a maguk körében felébreszteni az érdeklődést, az áldozatkészséget ezen vallásos és kegyeletes cél iránt, mely egyképen fejezi ki a mi vallásos érzelmeinket, valamint hűségünket, ragaszkodásunkat fenséges királyi házunk iránt.

A központi bizottság mindazáltal maga is jónak találta a lelkesen megindult munkában néhány eszmével, néhány indítvánnyal segítségére jönni a vidéki bizottságoknak, nem mintha ezzel a vidéki bizottságok szabadságát, munkakörét akarná korlátozni, hanem inkább azért, hogy néhány eszmére felhívja a vidéki bizottságok

figyelmét, melyek közül a helyi viszonyok figyelembe vételével egy helyen egyiket, más helyen másikat lehetne megvalósítani s kegyeletes célunkat ezzel is előmozdítani. Tisztelettel vagyunk bátrak tehát a mélyen tisztelt Elnökség figyelmét a következőkre felhívni:

1. Keressék meg a vidéki bizottságok a megyei és városi törvényhatóságokat e kegyeletes és hazafiui cél támogatására. Csaknem minden vármegye és város rendelkezik olyan alapokkal, melyek jövedelme egyházi és jótékonyági célokra fordítható s melyekből bizonyára készségesen fognak áldozni ezen nemes célra is törvényhatóságaink, — amint áldozott már nem egy, — ha őket eziránt megkeresik.

2. Hasonlóképen keressék meg vidéki bizottságaink a nagyobb pénzintézeteket is ügyünk támogatása iránt. Pénzintézeteinknél szokásos dolog, hogy különösen az évi mérleg összeállításánál bizonyos összeget jótékonyági, humanitárius célokra fordítanak. Bizonyára szívesen fognak nekünk is juttatni, ha ügyünket támogatásukba ajánljuk.

3. Különösen figyelmébe ajánljuk vidéki bizottságainknak a most folyó esztendőt, mely reánk nézve jelentős azért, mert azt Egyházunk jubileumi szent évnek jelentette ki, de jelentős még azért is, mert ez év kilenczszázadik évfordulója annak, hogy Magyarország kereszténnyé lett s Szent-István első királyunk a szent koronával megkoronáztatott. A magyar kath. társadalom bizonyára mind a két szempontból meg fogja ünnepelni ezt az évfordulót. Bizottságaink legyenek rajta, hogy ez ünnepségek összekapcsoltassanak a mi szent ügyünkkel, részint hogy azokon az Örökimádás templom eszméje a közönséggel megismertessék, részint hogy ezen ünnepségek jövedelmei a mi célunkra fordíttassanak.

4. De maguk az egyes vidéki bizottságok is rendezhetnek a mi célunkra ünnepségeket, tisztos mulatságokat, természetesen csak olyanokat, melyek megfelelnek annak a mélyen vallásos eszmének, melynek megvalósításán fáradozunk, melyek semmi tekintetben sem jöhetnek ellenkezésbe ezen terv magasztos voltával. Ilyen ünnepségek, mulatságok lehetnek például komoly felolvasások, hangversenyek rendezése, melyek jövedelmeiből szépen gyarapíthatnók a mi alapunkat. Ellenben minden táncmulatságot vagy oly ünnepséget, mely tánczczal van egybekötve, határozottan kizártnak tekintünk, mint olyat, mely célunk vallásos jellegével össze nem egyeztethető.

5. Az egyes vármegyékben alakult bizottságok nagyban előmozdítanak ügyünk sikerét, ha a megyének nagyobb városaiban, községeiben, hol ezt a viszonyok lehetővé teszik, külön helyi bizottságokat alakítanak. Ezáltal még több buzgó és lelkes egyént lehetne megnyerni ügyünknek, még több érdeklődést lehetne ébreszteni mozgalmunk iránt, ami csak hasznára, előnyére válnék a szent ügynek, melynek megvalósítását magunkra vállaltuk.

6. Hasonlóképen megkönnyítik sokaknak az adományozást bizottságaink, ha mind szélesebb körben hozzák köztudomásra, hogy maguk a bizottságok is több évre alakulván, az adományokat is lehet évi részletekben lefizetni. Ezáltal sokaknak

tesszük lehetővé, hogy nagyobb összeget áldozhassanak e célra, amit különben egyszerre lefizetni nehezükre esnék.

7. Nem kevésbé tartja ébren az érdeklődést szent ügyünk iránt, ha a közönség által sürűbben látogatott helyeken, mint nagyobb üzletekben, polgári és kath. egyesületekben, körökben, hivatalos helyiségekben stb. e célból perselyeket állítunk fel, melyek a közönséget nap-nap után figyelmeztetik e nemes célra. Ilyen perselyeket kívánatra készségesen küld a mi központunk.

8. Az érdeklődés ébrentartását ápolni lesz célja a központ által kiadandó népies röpiratoknak, füzeteknek is, melyek szives pártolását, terjesztését előre is kérjük.

9. Hazánk több vidékén szokásban van, hogy falunként az iskolás gyermekek, vagy a felnőttbb ifjuság karácsony táján karácsonyi pásztorjátékokat, vagy más alkalommal más darabot tanul be s belépődij mellett előad, amely belépődijből befolyó jövedelem rendesen valami jótékony célra fordítatik. Bizottságaink ezen ügyet is felkarolhatnák mindazon helyeken, hol ezt a viszonyok megengedik, buzdítva különösen a tanítókat hasonló előadások rendezésére, melyek egyrészt előmozdítanak népünk valláserkölcsei nevelését, másrészt azok jövedelme szaporitáná a mi templomunk alapját.

10. Az Örökimadás templom eszméje mindenekelőtt és legelső sorban magasztos vallási ügy lévén, tisztelettel kérjük a vidéki elnökségeket, hogy minden idevonatkozó működésökben a főtisztelendő papsággal, a főtisztelendő plébános urakkal egyértelműleg járjanak el, az ő irányításukat, vezetésüket kérik ki, mint akik szent hivatásuknál fogva is legelső sorban vannak hivatva a mi céljainkat is sikerre vezetni.

Mindezeket, mint fentebb is említettem, nem azért soroljuk fel a m. t. Elnökség előtt, hogy lelkes működésében a t. Elnökség szabadságát korlátozzák, hanem csak azért, hogy nagybecsü figyelmét felhívjuk néhány oly tárgyra, mely előttünk kegyeletes mozgalmunk sikerének előmozdítására alkalmasnak látszik. Jól tudom ugyanis, hogy a m. t. Elnökség nem hagy figyelmen kívül semmi olyan eszközt, mely az előttünk álló nemes célhoz közelebb visz mindnyájunkat.

Szent ügyünket a m. t. Elnökség további lelkes buzgalmába ajánlva vagyok Budapesten, 1900. január hóban

Tisztelettel

Pallavicini Edéné örgrófné
elnök.

772.

1900

A nagym. földmívelésügyi m. kir. minister urnak alant egész terjedelmében közölt 8386/IV. 1. számú átíratára kapcsán a lelkészkedő papság és tanítói karának különös figyelmét felhívom azon most sajtó alatt levő és a nagym. ministerium

A „Magyar
gazda kin-
csesháza”
czimű mű
ajánlatik.

gazdasági szakoktatási osztályától a jelentkező lelkészek és tanítóknak ingyen megküldendő „Magyar gazda kincsháza“ című műre, melynek czélja a kisgazdákat a gyakorlat és tapasztalat által bebizonyított igazságok és szükséges tudnivalók felől tájékoztatni s ezáltal is azok anyagi érdekeit előmozdítani.

Magy. kir. földmívelésügyi Minister 8386/ szám IV. 1. Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Úr!

„Magyar gazda kincsháza“ czim alatt olyan gazdasági munka megíratását és kiadását határoztam el, mely munka az egyes mezőgazdaságviteli ágak-, hasznvételi módok a mezőgazdát érdeklő törvények a biztosítás ügyét, a házi ipart szövetkezést stb. illetőleg, a kisgazdákat a gyakorlat és tapasztalat által bebizonyított igazságok és szükséges tudnivalók felől tájékoztasson.

Hogy ennek a népies gazdasági munkának a tanai minden kisgazdához utat találjanak s az életbe menjenek át, felette kívánatosnak és czélravezetőnek látszik, hogy a munka ne csak olvasás útján terjedjen el minél szélesebb rétegben, hanem, hogy annak tanai lehetőleg élő szóval is megmagyaráztassanak és kifejtessenek.

Senki sem tehet ezen a téren jobb és hasznosabb szolgálatot népünknek, mint a lelkészek és tanítók.

Nem kétlem, hogy ezt örömmel fogják tenni. Miért is gondoskodtam arról, hogy minden lelkésznek és minden tanítónak, a ki ez iránt akárcsak levelezőlapon a vezetésem alatt álló ministerium gazdasági szakoktatási osztályához fordul, a „Magyar gazda kincsháza“ című munka díjtalanul megküldessék.

Midőn Méltóságodat teljes tisztelettel felkérni bátorkodom, hogy ezt a hatósága alá tartozó lekipásztorkodó papsággal és tanítókkal közölni, s őket felszólítani méltóztassék, hogy a munka megküldéseért nálam jelentkezzenek; egyuttal azzal a bizalomteljes kéréssel fordulok Méltóságodhoz, hogy a papságnak és tanítóknak egyszersmind figyelmökbe ajánlani méltóztassék, hogy a munkát használva, az abban foglalt tanoknak terjesztésével foglalkozva a népnek a gazdálkodás egyes ágazataiban tanácsokkal és felvilágosításokkal szolgáljanak.

„A magyar gazda kincsháza“ jelenleg sajtó alatt van, közelebbi megjelenése után lesz szerencsém Méltóságodnak is egy tiszteletpéldánnyal szolgálni.

Fogadja Méltóságod tiszteletem őszinte nyilváníását.

Budapest, 1900. január hó 30-án.

Darányi.

Anr ak me
itélésénél,
hog a háza
suló felek
születendő
gyermekük
vallására
nézve meg-
egyezésre lép-
hetnek-e, a
házasulók
életkora nem
ön tekintetbe.

773

1900.

A m. kir. belügyminiszternek 1897. évi márcz. 16-án 26736. sz. a. kelt határozata. — A d—i kerület állami anyakönyvi felügyelőjének. F. é. febr. 9-én 39. sz. a. tett jelentésére, melyben felvilágosítást kért arra nézve, hogy megegyezésre léphetnek-e születendő gyermekeik vallására nézve oly házasság nők is, kik 18. életévüket még be nem töltötték, értesitem czimedet, hogy olyan házasság hajadonok,

kik életkoruk 18. évét még be nem töltötték, szintén jogosítva vannak házasságuk megkötése előtt megegyezésre lépni születendő gyermekeik vallására nézve, mert az ilyen megegyezésre lépő házasulók életkora tekintetében korlátokat sem az 1894. évi 32. t.-cz., sem pedig az 1895. évi 43. t.-cz. 26. és 27. §-ai fel nem állítanak.

774

1900.

A m. kir. belügyminiszternek 1897. évi nov. 30-án 110166. sz. a. a fiumei kormányzóhoz intézett átirata — F. é. 2142. sz. a. kelt megkeresése folytán további eljárás végett értesitem czimemet, hogy sem az 1894. évi 32. t.-cz., sem a fennálló utasítások nem kötelezik az anyakönyvvezetőt arra, hogy házasságkötés végett előtte megjelent különböző vallásfelekezethez tartozó feleknek tudomására hozza, miszerint születendő gyermekeik vallására nézve megegyezhetnek.

Az anyakönyv-
vezető a ve-
gyes vallásu
jegyeseket
nem tartozik
figyelmeztetni
arra, hogy
születendő
gyermekeik
vallására
nézve meg-
egyezésre
léphetnek.

Illmus ac Rssmus D. Gabriel Hanny Suae Sanctitatis Leonis PP. XIII. Praelatus domesticus et scholarum dioec. Superior Inspector renunciatus est simul in Superiorem Commisariorum doctrinae religionis pro scholis mediis.

Personalia.

Mathias Rudolf subsidiarius in Diós-Berény ad idem beneficium praesentatus et institutus est parochus.

Michael Takács cooperator in Rácz-Petre nominatus est administrator interimalis parochiae Vókány.

Cooperatores dispositi sunt: Joannes Ács e Tamási ad Dombóvár, Stephanus Palkó e Dombóvár ad Tamási.

Leopoldus Masson e Šljivoševci ad Podgajci.

Antonius Lekić e Beremend ad Püspök-Szent-Erzsébet, Vincentius Budanovich e Püspök-Szent-Erzsébet ad Berement.

Emericus Moyzis e Szajk ad Olasz, Stephanus Blažeković ex Olasz ad Szajk. Colomannus Vaszary e Fadd ad Szászvár, Arnoldus Dréher e Szászvár ad Fadd. Quinque-Ecclesiis die 9-a Martii 1900.

† Samuel m. p.
episcopus.

V.

808.

1900.

A nm. magyar püspöki kar megbízásából a jubileumi nemzeti zarándoklat rendezésére alakult bizottság a következő levelet intézte hozzám:

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Úr!

A nagyméltóságu magyar püspöki kar magas megbízásából összeült nemzeti zarándoklat rendező-bizottság teljes erővel megkezdte működését és miután az indulás napja hivatalosan f. évi ápril hó 24-ére tüzetett ki, a következőkben mély tisztelettel tesz jelentést a siker érdekében szükségessé vált intézkedésekről azon alázatos kéréssel, hogy Méltóságod a bizottságot működésében magas tekintélyével az alább felsorolandó teendőkre nézve kegyesen támogatni méltóztassék.

Az idő rövidsége és a zarándoklat teljes sikerének biztosítása végett első sorban számít a főtisztelendő lelkészkedő papságnak minden irányu közreműködésére. Ezen czélból a mai napon Magyarország összes római katolikus plébánia hivatalaihoz hivatkozással a nagyméltóságu püspöki Kar határozatára egy programmot, egy plakátot és egy körlevelet küldöttünk azon kéréssel, hogy

1. a plakátot a templom kapuján kifüggesztessék;

2. a zarándoklat kettős czélját a hiveknek vasárnaponként a szószékről magyarázzák; őket a zarándoklatban való részvételre különösen a jubileumi nagy bucsúnak elnyerése végett buzdítsák; a jelentkezőket a plébánia-hivatalban elfogadják; a jelentkezőket a részvétel föltételeivel a program alapján megismertessék; a résztvevők nevét a kezükben levő jelentkezőlap alapján az egyházmegyei irodával sürgősen közöljék és a hiveket mindennemű tudósításért a budapesti zarándoklat-rendező irodához utasítsák, honnan postafordultával kap mindenki feleletet.

Mély tisztelettel kérjük Méltóságodat hogy ezen tervszerű eljárásunkat kegyesen tudomásul venni és helybenhagyni, nemkülönben egy rendkívüli körlevélben az iránt sürgősen intézkedni méltóztassék, hogy a nemzeti zarándoklat az egyházmegye egész területén a vasárnapi isteni tisztelet alkalmával kihirdetessék; a hívők a jubileumi bucsúról kellő oktatást nyerjenek, a főt. plébánosok a jelentkezést elfogadják, erről az egyházmegyei irodát sürgősen értesítsék.

Az egyházmegyei iroda pedig sziveskedjék ezen jelentkezésekről három napi időközben a budapesti zarándoklat-rendező bizottság irodáját értesíteni. (Budapest, I. Krisztinavárosi plébánia.)

Azon imminens veszedelemmel szemben, a mely nemzeti zarándoklatunkat a legközelebb megnyíló párisi kiállítás és az időnek aggasztóan rövid volta miatt fenyegeti, alázattal kérjük Méltóságodat, hogy bizottságunkat főpásztori pártfogásában részesíteni méltóztassék.

Van szerencsénk a plébániákhoz már szétküldött nyomtatványokból egy-egy példányt mellékelni és pedig: 1. egy programmot; 2. egy plakátot; 3. a főt. plébánosokhoz intézett körlevelet, és végül a circuláréban való ajánlás végett a Szent István Társulat alkalmi kiadványait.

Tisztelettel jelentjük, hogy a zarándoklat műszaki végrehajtására nézve a brüsseli „Waggonlits társulat“ budapesti menet jegyirodájával kötöttünk szerződést.

Végül alázattal jelentjük Méltóságodnak, hogy Budapesten irodát szerveztünk, a mely teljes fölhatalmazással, és felelősséggel működését a mai napon megkezdette

Irodánknak postacíme a következő: „A magyar katolikusok római zarándoklatát rendező Bizottság irodája“; Budapest, I. Krisztinavárosi plébánia.

Maradunk Budapesten, 1900. márczius 11-én a legmélyebb hódolattal alázatos szolgálai a „Zarándoklatrendező-Bizottság tagjai“ nevében: König Gusztáv főrendező, Dr. Városhy Gyula elnök.

Ennek kapcsán felkérem egyházmegyéim Tisztelendő Lelkészkedő Papságát, hogy a nemzeti zarándoklatot a legközelebbi vasárnapon — ha eddig nem tette volna — a szószékről kihirdesse, a zarándoklat ügyét szóval és tettel támogassa, a híveket annak nagy fontosságáról, a jubileumi bucsu üdvös voltáról kioktassa, a jelentkezéseket elfogadja s egyházmegyei irodámnak haladéktalanul bejelentse.

Tájékoztatásul, hogy az egyházmegye annaleseiben nyoma maradjon: itt teszem közzé a zarándoklat programját is:

Zarándoklat Rómába! Magyar katolikusok nemzeti zarándoklata Rómába a szent esztendő és a kereszténységnek 900 éves magyar jubileuma alkalmából Főmagasságu és Főt. dr. Vaszary Kolos bibornok, Magyarország Hercegeprimása és a nméltóságu magyar püspöki Kar tagjainak védnöksége és vezetése mellett indul Budapestről 1900. ápril 24-én.

Isten nagy kegyelméből két drága kincset bizott a magyarra: a hitet és a hazát!

A honalapítás ezeréves ünnepén csak nemrég zengett a magyarnak örömszózata Kárpátoktól az Adriáig

És méltán! Mert mialatt körülötte államok keletkeztek és pusztultak, és nemzetek, melyek hajdan testvérökül fogadták a testvértelent — rég letűntek: —

a karddal meghódított Pannónia ezer év után is a magyart uralja! De a kard csak megszerezte a hazát; fönmaradását biztosította a kereszt

Méltó tehát, hogy most, midőn a kereszt szent vallása kilenczszázados magyar jubileumának örömesztendejét az isteni Gondviselés megérnünk engedte; e határkönél hálás szívvél tekintsünk vissza azon számtalan jótéteményre, melyekben Jézus Krisztus és szent vallása bizományosa: az Anyaszentegyház és a római pápák évszázadokon át a magyar nemzetet részesítették.

S ha itthon méltó fénynyel és hazafias kegyelettel ünnepeljük első apostoli királyunk, szent Istvánnak emlékét, a ki népét bölcs előrelátással a föntartás ösztö- nével vezette a keresztény civilizáció virányai felé; méltó: hogy lelkünkben a katolikus összetartozóság érzetével elzarándokoljunk Rómába; az apostolok fejének sirjához, hogy ott hitünkben megerősödve, a pápa zsámolyánál tolmácsoljuk a nem- zet háladatos kegyeletét a Szentszék iránt a szerencsétlenség napjaiban oly sokszor nyújtott erkölcsi és anyagi támogatásért; és elzarándokoljunk a szentemlékü II. Szilveszter pápa sirjához a lateráni templomba, a ki szent István király kérésére atyai szeretettel ölelte keblére a megtérő magyar nemzetet, királyának koronát és apostoli czimet adott, népének állami fönmaradást biztosított.

Magyarország bibornok hercegprimásának és a nagyméltóságu püspöki Kar tagjainak vezetésével f. é. április hó 24-én reggeli 8 óra 30 perczkor indul Buda- pestről a Délvasut-társaság budai pályaudvaráról a magyar nemzeti zarándoklat az örökvárosba.

Biztos tudomásunk van róla, hogy a Szentatya örömmel várja a lovagias magyar nemzet fiait és Róma a szent-esztendő alkalmából mindnyájunk lelki vigasz- talására megnyitja a kegyelem templomának ajtaját.

Alulirott bizottság a nagyméltóságu magyar püspöki Karnak magas meg- bizásából hazafias lelkesedéssel hívja fel a katolikus magyarokat ezen csekély anyagi áldozattal járó nemzeti zarándoklatban való részvételre: nagyokat és kicsinyeket, gazdagokat és szegényeket, egyházi és világi hiveket, férfiakat és nőket egyaránt.

Csatlakozzanak hozzánk minél többen, hogy ezen zarándoklat külsőleg is méltó legyen azon nagy jelentőségü ünnepségekhez, amelyek minket Rómába ve- zetnek. Legyen ezen zarándoklat új forrása a béke áldásának, amelylyel szívünkben, az örökvárosból visszatérve, újult erővel teljesithessük kötelességeinket: „Isten, király, és haza“ iránt.

A zarándoklat nem megy a tengeren sem oda, sem vissza, hanem csakis a vasúton és külön vonaton Budapesttől Rómáig. Részvételi árak beleszámítva a vasutat Budapesttől Rómáig és vissza teljes ellátással és lakással Rómában

öt napra	I. osztály	130.—	forint	(260.—	korona)
	II. „	96.—	„	(192.—	korona)
	III. „	60.—	„	(120.—	korona)

vagy Rómában ellátással és lakással

tíz napra I. osztály 170.— forint (340.— korona)

II. „ 126.— „ (252.— korona)

III. „ 70.— „ (140.— korona)

A jelentkezés végső határnapja 1900. ápril hó 10-ike.

Jelentkezéseket elfogad és tájékoztat nyújt a helybeli római katolikus plébániahivatal és a magyar katolikusok római zarándoklatát rendező-bizottság irodája Budapest, I. ker., krisztinavárosi plébánia.

Végül a Szent-István-Társulat következő alkalmi kiadványaira hívom fel a Tisztelendő Papság figyelmét:

„Római zarándokkönyv“. Irta Vetési.

„Jubileumi kalauz“. Irta Hahnekamp György.

„Örömesztendő azaz nagy jubileumi bucsu“.

„Jubileumi szent énekek“. Irta Léway Mihály.

„XIII. Leó pápa élete.“

Püspök-Szent-László, 1900. márczius 15.

Sámuel m. p.

püspök.

VI.

995.

1900.

VENERABILES FRATRES !

Cum praesentem ingredimur Pontificatus Nostri annum, Ipsi — humanitas loquendo — miramur longaevam vitam paucis concessam. Sed quis potest Providentiae nosse consilia? Hoc tamen ad omnium solatium novimus, cunctos, sive senes, sive iuvenes, sub alis morari caritatis Dei, qui omnium Pater est, et semper amat quando concedit vitam, amat quando eam aufert. Adoretur itaque in humilitate et devotione perenniter divinum, quaecunque illud sit, beneplacitum. Interim incumbens nobis officium est, non parcere viribus ultimis, imo eas omnes et parata voluntate — quemadmodum studemus — impendere servitio Sanctae Ecclesiae. Verum quidem est alti officii onus gravius seniles premere humeros, sed hoc respectu Ecclesia tenet ab alto promissum, pignus tutaminis contra omnem humanam infirmitatem.

Quid refert symbolici navigii gubernaculum debilibus commissum esse manibus, cum novimus in puppi vigilare et gubernare invisum divinum navis rectorem? Benedicta sit virtus brachii sui, et misericordiarum suarum multitudo.

Suos bene feret fructus annus iubilaei, Domine Cardinalis, quemadmodum sperat et precatur Sacrum Collegium. Feret eos certo, cum in opere iuvandi animos sollicitudini Ecclesiae semper iunguntur potentes gratiae influxus. Ecce iam in umbra maiorum Basilicarum religiosi sensus conspicue cernitur motus. Incolarum Urbis pietati digne respondet illa advenientium ab exteris oris; hos et illos sine discrimine complectitur, sicuti filios, Petri civitas, et indulgenti bonitate eos iuvat, ut semet renouent in Spiritu, hoc est, ut semet reddant meliores, magis probos, misericordiores, iustiores, promptiores ad sustinenda forti animo aspera vitae moralis certamina. Hoc intenditur, hoc quaeritur ritu speciali per decursum anni sancti.

Allocutio SS.
D. N. Leonis
pp. XIII. ad
S. R. E. Car-
dinalium Col-
legium die
anniversario
nativitatis
suae nonage-
simo et
Coronationis
vigesimo se-
cundo
habita.

Si alii ex hac traditionali caeremonia occasionem sumere volunt calumniandi et vilipendendi, Deus illis ignoscat; carnalis oculus in materia fixus nil nisi materiam videt. Sed ubi vel parum perpenditur in mundo eminere primumque locum tenere ordinem bonorum infinite maiorum omni materiali utilitate, quatenus anima honesta nollet revereri intenta Sedis apostolicae, quando extraordinaria industria se nuntiam ministramque facit spiritualis renovationis? Et Roma christiana nunquam apparet tanto sibi similis, quanto in medio harum cararum serenarumque solemnitatum fidei. Sunt hae solemnitates sua recurrentia memorabilia festa, sunt hae vera sua festa, quia efflorescunt spontanee ex interno suo esse, et excelsae suae iunguntur destinationi, quam vis creata mutare nequit. Profanae manifestationes, scenae sacrilegae possunt, permittente Deo, locum habere super Romae solo, ast haec non sunt romana.

Gratias Vobis agimus Venerabiles Fratres, pro amabilibus Vestris sensis, quae denuo testati estis ore venerandi Vestri decani, et magis adhuc pro constante Vestra devotione, quae Nobis semper fuit et est maximorum solationum humanorum unum. Caeterum ne videatur Vobis ab indole hodierni anniversarii alienum, cum Vos invitamus, ut Vos Nobiscum coniungatis in sancta unitate precum per intentionem plene conformem praescriptis illius evangelicae caritatis, quae nec distantiam loci novit nec differentiam gentium. Supplicemur uno corde omnes Domino, velit respicere misericors sanguinolentum bellum, quod a mensibus bellatur in africana terra, nolitque permittere, ut illud progrediatur ulterius. Omnes sunt filii sui et fratres nostri qui ibidem certant in duro agone anxietatum bellicorumque periculorum, et iam nimiae sunt hinc et illinc victimae. Velit Deus benedictus paterno oculo eos respicere, extinguere iras, et conducere corda ad reciproci moderaminis propositum et ad concordiam, ita ut possint redire quam primum ad amicitiam sinceram, firmam, consecratam in mutuo osculo pacis et iustitiae.

Tamquam pignus coelestium favorum et testimonium nostri amoris imperitimus e toto corde Sacro Collegio, episcopis, praelatis et omnibus nobis adstantibus benedictionem apostolicam.

996.

1900.

Felhívás a
szentévrnek és
a magyar
katholicismus
kilencz száza-
dos fennállá-
sának a ka-
tholikus
iskolákban
való meg-
ünneplésére.

Peregnek a jubileumi szent év, — a kegyelem és áldás megszentelt évének napjai; a földkerekség minden részéről özönlének a zarándokok az örökvárosba, szívükben ünnepi érzéssel, ajkukon imádságos szóval, — hangos tanuságául annak, hogy Krisztus él és uralkodik és a szellemi kapcsolat, mely Rómát az egész világ hívőivel összefűzi, nem lazult meg. S midőn a százados bazilikák csarnokai alatt felszáll fohászuk a századok királyához, ki lelki országának ezt az örömevet megérni engedte, — az Egyház dicső multjának annyi ragyogó emléke közt visszaröppen

gondolatuk hazájukba s megemlékeznek arról, hogy világnézletüknek, erkölcsüknek, kulturájuknak összes szálai odafonódnak a sz. Péter széke által képviselt Eszméhez, mely széken az idők viharai közt külsőleg megtépett, de tartalmi fenségében meg nem homályosult dicsőséggel ül a világalakító kereszténység képviselője.

Az egész világ zarándokainak lelkesült hangjaiba immár édes véreinknek imádsága is belevegyül, az ő gondolatuk visszaszáll erre az édes, drága földre is, melyen bölcsőnk ringott s a pápák városában megemlékeznek arról, hogy európai művelődésünk ugyancsak onnan indult ki és már kilencz századon keresztül tesz számot a népek versenyében.

De nem csak ők, kiknek osztályrészül jutott a szerencse, hogy közvetlen közelből szemlélhessék Krisztus földi országának nagyságát, hanem mindnyájan megemlékezünk erről, kik a keresztény kultúra áldásait élvezzük, mert a századok mesgyéjén állva, nagyobb erővel tolulnak szemünk elé a mult tanulságai: egész magasztos fenségében áll előttünk az Úr Krisztus és megelevenülnek lelkeink előtt történetünk nagy alakjai, a szent Istvánok és Lászlók, kik vele összeforrtak. A mi ünneplésünk midőn hódolat a világ Megváltójának, ki felkeltette ránk Evangeliumának napját, egyuttal elismerése isteni vallása ama nagyszerű befolyásának, melyre történetünk minden lapja a bizonyság: benne a legszebb harmóniában egyesül vallásos hitünk és hazaszeretetünk.

A jubileumi szent év tehát nekünk katolikusoknak nagy jelentőségű nemcsak arra nézve, hogy vallásos buzgalmunkban megerősödjünk, hanem arra is, hogy a történelmi igazságokat, melyek a kereszténység világgraszoló hivatása mellett harcolnak, mélyen a szivünkbe vessük.

De főpásztori gondoskodásunk közepett, mely kiterjedvén az egész nyájra alkalmat akar adni mindenkinek, hogy üdvös gondolatok termékenyítsék meg lelkét ebben a szent évben, — kiválóan fontosnak találjuk, hogy főleg az ifjúság, mely eszményekből merít lelkesedést és szellemi kincset az élet viharos útjára, vigyen magával jövőjébe emléket ez évből, melyre öntudatos melegséggel tekintsen vissza majdan a késő napokban, midőn az élet küzdelmei lehűtik a lángoló érzelmeket és elhalványítják az eszményeket. Kegyeletünk elfogódottságával olvassuk, mint emlékszik vissza jóleső örömmel ifjúságának napjaira az agg Szentséges Atya, midőn Róma utcái és terei épúgy visszhangoztak a keresztény világ hű gyermekeinek egetostromló énekétől, mint most és bizonyára az a lelkesedés, mely akkor megreszkettette szivét, önt lelkébe új tüzet most is, — az aggkor érett napjaiban.

Ilyen emléket, ilyen alkalmat akarok nyújtani a szeretett ifjúságnak, midőn felhivom az iskolák vezetőit, a nt. esperes és t. plébános urakat, mint iskolai igazgatókat, a katolikus tanítók karát, kik közvetlen tapasztalatból tudják, hogy az ünnepélyes alkalmak mily felemelő hatással vannak az ifjúság fogékony lelkére, — hogy ez év pünkösdi ünnepének harmadik napján vagyis keddjén egyházmegyém minden katolikus népiskolájában, a polgári iskolában, a tanító- és tanítónő-képzőben fényes

ünnepélyt rendezzenek. Az ünnepély a templommal bíró helyeken, hol rendes isteni tisztelet tartatik, szent misével kezdődjék, mely után gyűjtsék össze az ifjúságot az iskolahelyiségekben s ott a jubileumi szent év jelentősége kapcsolatban a magyar katolicismus kilenczedik századfordulójával kidomboríttassék, hogy a zsenge szivekben fellángoljon a hódolat érzelme a világ Megváltója iránt s az őszinte szeretet Szentegyházunkhoz és a benső ragaszkodás édes Hazánkhoz.

997.

1900.

A pécs-
egyházmegyei
tanítók dol-
gozatainak
bírálatá.

Az 1868. XXXVIII. t.-cz. keretében készült püspöki rendtartás értelmében a mult 1899-iki évre kitűzött, és az egyházmegyei tanítók egy kis töredéke által kidolgozott tételek bírálatát a következőkben tudatom az illetőkkel:

„Szabatosan körvonaloztassék a közigazgatási bizottságok hatásköre, kath. tanügyi kérdésekben, különös tekintettel a magas kormánynak időnként megjelent elvi határozataira és intézkedéseire.“ — czimű tétellel vajmi kevesen foglalkoztak, holott annak gyakorlati haszna kétségbe vonhatlan, és bővebb fejtegetéséből származott előnyöket önképzés, és a kath. tanügy minden irányú fejlesztése tekintetében nem tagadhatja senki. — A közigazgatási bizottságok hatáskörét e törvény szabatosan megjeleli, s céljuk nem más, mint érvényt szerezni a jognak, és megtorolni a jogtalanságot. A tanférfiak őszinte érdeklődése, és alapos tudása szükséges ahhoz, hogy iskoláinkat megillető jogok érvényesítésének, az ejtett sérelmek orvoslásának módját tudják, és alaposan ismerjék. Eme tudást, a felvetett kérdésnek tüzetes tanulmányozásával fejleszteni, gyarapítani, a kath. tanügyet őszintén szolgálni, és erre egyházmegyénk tanítói karát lelkesíteni volt egyedüli célja a fenti tételnek, mert a szomorú tapasztalás sajnos, azt bizonyítja, hogy a tájékozatlanság e téren keserű következményeket, sőt egyes esetekben kath. iskoláink jellegének elvesztését is maga után vonta. Az 1868. XXXVIII. t.-czikk 141. §-a és az 1893. évi XXVI. t.-czikk 2. 3. 4. 5. 13. 15. §§-ai fontosak, mert a tanítói fizetések kiegészítése is a közigazgatási bizottságokban ezek szerint történik, s könnyen elvi ellentétek támadhatnak. Érdekeink megóvása, de leginkább az illetéktelen beavatkozásoknak megakadályozása szempontjából mily jó az, ha tanító a tudás és alapos tájékozottság fegyvereivel felvértezett akár véleményt mondani, akár a szétágazó nézeteket kiegyeztetni, akár pedig, a mi a legszebb, és legdicséretesebb, a közigazgatási bizottság mellé indítványozó és véleményező közegül kirendelt bizottságban, vagy azon kívül is. a hozandó határozatokat előnyösen befolyásoló tájékozást tud nyújtani. Meleg érdeklődés, és ezen felvetett kérdés fontosságának tiszta ismerete szükséges ahhoz, hogy tanítóink a kath. népiskolai tanügy érdekeit képviselhessék, és ezzel együtt saját maguk és a közös érdekeit is önzetlenül szolgálhassák.

A másik tétel, melylyel tanítóink, és tanítónőinknek foglalkozniok kellett volna, a következő gyakorlati kérdés tárgyalása volt: „Fejtsék ki a keresztény szövetkezetek időszerűsége és számláltassanak elő nemzetgazdasági előnyeik.“

E kérdés tárgyalásával ugyan többen foglalkoztak, sőt némelyek csakis ezt dolgozták ki, de azért bármily időszerűnek ismerje is el valaki a keresztény szövetkezetek alakítását, e mellett nem lehet, nem szabad megfélekezni a tanítói hivatás közvetlen követelményéről sem, mely a tanító jogainak, és kötelezettségeinek teljes tudatában és alapos ismeretében áll.

Kivánatos, hogy egyházmegyénk minden számottevő községében megalakuljanak a szövetkezetek, mint a melyek már eddig is a falusi jólét emelésére oly hatásos tényezőknek bizonyultak, melyekből valóságos áldás fakad, és azon életrevaló intézmények közé tartoznak, melyektől a magyar földmives osztály megmentését, sőt megerősödését remélhetjük. És ez nem lehetetlen! A tanító hivatásához tartozik a nép szellemi fejlesztésén kívül annak anyagi jólétét és gyarapodását is elősegíteni. Igen sok helyen, a hol szövetkezetek keletkeztek, a tanító jött azon áldásos gondolatra, ő ébresztette fel másokban is azt, hogy . . . „ember segíts magadon, az Isten is — megsegít.“ Szép egyházmegyénk területén létező különféle szövetkezetek virágzásának tényezői között ott látjuk tanítóinkat is, kiknek e téren annyit köszönünk, és reméljük, hogy a jövőben azok is, kik érdeklődésüknek e tétel kidolgozásával kifejezést nem adtak, a tettek terére lépnek; s közösen azokkal, kik már a munkába talán bele is fáradtak, fognak szembe szállani a nehézségekkel, melyek minden jó ügy előmozdításának útjába gördülnek, — de ha legyőzettek, osztályrészük leszen, az áldásthozó munka édes gyümölcseit látni és élvezni!

Ezeknek általánosságban való előrebocsájtása után a beérkezett dolgozatok bírálata a következő:

A) Mindkét dolgozatot elkészítették:

Ruzsinszky József megyefai tanító. A közigazgatási bizottságokról szóló tételt, az ide vonatkozó törvények-, felsőbb hatósági intézkedésekre való tüzetes hivatkozással, nem különben a történelemből vett adatokkal szépen és élvezetesen tárgyalja, s a mi e dolgozatnak főérdeme, a gyakorlati életet tartja szem előtt, és kiterjeszkedik a tanítói fizetések kiegészítéséről szóló törvény alkalmazásából fölmerülhet, elvi jelentőségű körülményekre is. A keresztény szövetkezetekről hasonló alapossággal, és készültséggel ír, s bennök látja azt a mozgató erőt, mely zilált nemzetgazdasági viszonyaink között a lelketlen uzsora veszedelmes kelepcejéből emelheti ki minden jó iránt fogékony magyar népünket. Mindkét dolgozat igen gyakorlati, és figyelemre méltó.

Brogli József, romonyai tanító. Statisztikai adatokkal beszámol azon törvényekről, melyek egyik, vagy másik irányban a közigazgatási bizottság hatáskörét érintik, habár tekintettel lehetett volna a felsőbb hatósági intézkedésekre is, melyek a közigazgatási bizottságok működését szabályozzák, és így a tanítót is közelebbről érdeklik. A szövetkezetek iránt ugy látszik már nagyobb érdekeltséget tanusított, mert bőven, és gyakorlatilag fejtegeti azok időszerűségét, és hasznát. Utal a tömeges

kivándorlásokra, mint a melyek azt mutatják, hogy népünk az édes haza határain túl véli boldogulását fellelhetni. Gyakorlati útmutatással szolgál, hogyan kelljen a szövetkezetek által népünk anyagi és erkölcsi jólétét biztosítani. Különben az értekezés sikerült és dicséretet érdemel.

Svarda István, szt.-lőrinczi tanító. Feltétlenül elismeri az egyháznak az iskolához való elidegeníthetlen jogát, de e mellett az állam felügyeleti jogáról is tárgyilagos ismertetést nyújt, a mennyiben a közigazgatási bizottságról elég szabatosan, és kimerítően értekezik, előadván a tudnivalókat, melyek a gyakorlati élettől elválaszthatlanok, és ennyiben értekezése gyakorlati is, és azért dicséretesen megoldotta feladatát. A második tétel fejtegetésénél a társadalom bajaiból indul ki, és melegen hangsúlyozza az egyesülés hasznát, és kiemeli a többek között a keresztény szövetkezetek által már eddig is elért sikereket.

Szalay Gyula, hirdi kántortanító. IX. Pius pápa, és Deák Ferencznek annak idején elhangzott figyelmeztetésére hivatkozva, a vallásos nevelés, és az üdvös törvények áldásos hatásait írja le bőven, érdekesen, és ennek kapcsán a népnevelő horderejét bizonyítja, és áttér azon intézkedésekre, melyek mint törvények, vagy felsőbb hatósági rendeletek érvényben vannak. Erős kritikával bonczolja azt, ami eddig történt; és szerinte azon kell lenni, hogy a még mindig észlelhető bajok mielőbb orvosoltassanak. Az egyébként igen terjedelmes dolgozat sok szép, és tanulságos részleteket tartalmaz, habár nem ártott volna a közigazgatási bizottságokkal is tüzetesen foglalkozni.

Találó hasonlattal kezdi második értekezését, mely olyan bő, mint az első, de emennél sokkal gyakorlatibb, és jobb is. Elismeri a szövetkezetek szükségességét, és megható a benne kifejezésre jutott felfogásnak őszinte vallásos meggyőződéstől kísért ünnepélyes megnyilatkozása. A papokat, és a tanítókat, mint a keresztény szövetkezetek hivatott apostolait tekinti, és gyakorlati útmutatásokat nyújt nekik e téren rájuk várakozó magasztos feladatoknak mikénti megoldása iránt. Nagy szorgalommal készült dolgozatok.

Báter János, tótujfalusi tanító. Az iskolai törvényeknek teljes repertóriuma az első dolgozat, melyben tekintettel van értekező a közigazgatási bizottság hatáskörére is, és iparkodik gyakorlati uton és módon megvilágítani a felvetett kérdést. Látszik, hogy tanulmányozta, nemcsak az idevonatkozó törvényeket, és felsőbb hatósági intézkedéseket, hanem igen helyesen, a tétel fejtegetésével összefüggésben levő kuriai döntvényeket is. — Érdekesen tárgyalja a ker. szövetkezetek hasznát, és kézzel fogható érvekkel bizonyítja be, mily nagy szükség van rájuk. Következetes logikával, lépésről lépésre vezeti az olvasót a kivándorlás legszomorítóbb, és minuntalan ismétlődő jelenségeire, melyek a közállapotoknak óhajtott javulásával, és a keresztény szövetkezeteknek intensív működésével szüntethetők csak meg. Mindkét dolgozat szép szorgalomra mutat, és elismerést érdemel. —

Szucsits Kálmán, bogdásai tanító. Az 1868. XXXVIII. t.-cz. intéz-

kedéseit bonczolja, s hosszasan foglalkozik a kir. tanfelügyelőnek kötelességeivel, melyeket érdekes viszonyba hoz a közigazgatással. Aztán sorban tárgyalja a választásoknál, az illetményeknél, a közigazgatási bizottság hatáskörét; statisztikai adatokkal törvények- és döntvényekre való hivatkozásokkal világítja meg a szőnyegen lévő kérdést, melynek fejezetésében az államsegélyre, az iskolák jellegének változtatására, a tanítók fegyelmi ügyeire is kiterjeszkedik. — A második tétel fejtegetésénél szomorú igazságok lehozására jön, kézzel fogható adatokkal mutatja ki, hogy mily megfizethetetlen haszonnal jár a tanítók érdeklődése, a tételben körvonalozott kérdés megoldása körül, mert tagadhatatlan az, hogy a tanító nemcsak az iskolában, hanem azon kívül is, a szegény nép szellemi, és anyagi érdekeinek vezére, hivatott gondozója. Fejtegetései során az értekező a nagy férfiakra utal, jó; de legjobb ha azok a nagy férfiak ott támadnak, ahol épen szükség van rájuk, a nép között, s ezek maguk a tanítók, kik tanulmány, tapasztalás, jóakarat főleg pedig közös tevékenység által sokat használhatnak a keresztény szövetkezetek magasztos eszméjének és ezzel a szegény népnek. Jól mondja értekező, hogy a szövetkezetek ügye keresztény alapon szervezve, nem a támadás, hanem a védekezés jellegével bír, s nem egyéb tisztességes konkurrencziánál, a tisztességtelen tulkapások ellenében. A dolgozatok mindegyike gonddal készült, és meglátszik rajtuk értekezőnek dicséretes szorgalma külcsin és tartalom tekintetében.

Vitkovits István kökényi ktanító. Az egyház történeti fejlődésével kapcsolatban, dogmatikus tudással és elég gyakorlatilag tárgyalja az első tételt, a mennyiben a kath. egyháznak isteni tekintélyén alapuló önállóságát és függetlenségét az egész vonalon megóva lenni kívánja, s csak annyiban enged befolyást iskola ügyeinkre az állami hatalomnak, a mennyiben ez az egyház függetlenségének rovására nem történik, s a közjó és ezzel a kath. tanügy előmozdítására szolgál. — Érvek és gondolatokban gazdag tanulmányt képez ezen értekezés, mely írójának minden tekintetben becsületére válik. — Nem kevesebb lelkesüléssel és tudással írta meg értekező a második tételt; melyben a keresztény szövetkezetek szervezésének szükségességét az elősorolt északokon kívül, a tapasztalásból is bebizonyítja, s a többek között utal a tömeges kivándorlásokra, melyek édes hazánkban is napi renden vannak, s fajunk pusztulásának okai; utal a még nagyobb méretű bevándorlásokra, melyek fajunkkal együtt hazánkat is veszélylyel fenyegetik. Ezekkel szemben hangsúlyozza a keresztény szövetkezetek üdvös hatásait, nemzet — gazdasági és erkölcsi előnyeik miatt. — Ezen dolgozat is sikerült és elismerésre méltó.

Kovács István, dráva-szent-mártoni ktanító. A népiskolai hatóságok hatáskörét ismerteti inkább, mintsem a közigazgatási bizottságokét; de azért elég tanulságos a tételnek ezen oldalról történt ismertetése és tárgyalása is. Ha kiterjeszkedett volna a magas kormánynak időnként megjelent elvi határozataira és intézkedéseire, és ezeket saját tapasztalataival, valamint az anyaszentegyháznak isteni jogaival párhuzamba hozta volna: csakhamar tér nyílandott az eszmék és fogalmak

tisztázásához, s a kath tanító álláspontjának e kérdésbeni tüzetes körvonalozására. — A keresztény szövetkezetek időszerűségét meleg érdeklődéssel fejtegeti, hivatkozik a művelt külföldre, s egy-két esetben konkrét-példákkal mutatja ki azoknak czélszerűségét és életrevalóságukat. Mindkét dolgozat figyelmet érdemel.

B) Csak az egyik tételt dolgozták ki.

Seiler Gábor, villányi ktanító. Az egész munkálaton meglátszik, hogy értekező komolyan veszi az egyhm. hatóság által kidolgozásra kijelelt tételket, s tehetsége szerint elkövet mindent, hogy magát az önképzés terén tökéletesitse. Dicséretére válik, hogy a közigazgatási bizottságok hatáskörének kifejtésére kath. tanügyi kérdésekben, a rendelkezésére álló összes kutforrásokat felkutatta és át is tanulmányozta. Innét magyarázható meg ezen értekezésnek feltűnő terjedelme és érdekes tartalma. Az egészségügy szabályozására és az iskoláknak esetleges bezárására vonatkozó törvény ismertetése és különösen az 1892. évi márczius 16-án 11,536/VI—11 sz. alatt kibocsájtott belügyminiszeri körrendeletre való hivatkozás helyes, kívánatos lett volna azonban a kivitel módozataira nézve is nyilatkozni és saját tapasztalataival kimutatni, mennyiben czélszerűek ezen intézkedések és az esetleges hiányok hogyan pótoltassanak. Az iskolák bezáratásának igazi haszna csak akkor van, ha az illetékes tényezők összeműködnek és a ragályos betegségben szenvedő gyermekek és hozzátartozóik egymással való érintkezését lelkiismeretesen megakadályozzák; különben a legjobb törvény is kivihetetlen és majdnem tanácsosabbnak látszik a gyermekeket az iskolába küldeni, a hol az időjárás veszélyei és beteg társaikkal való érintkezés káros következményei ellen óva vannak. — A fegyelmi eljárást, valamint a tanítói fizetések kiegészítését tárgyaló részletek e dolgozatban dicséretes szorgalomra, és szakértelemre vallanak, s a közigazgatási bizottságok hatáskörére nézve pedig mindenkinek utbaigazító tájékozásul szolgálnak.

Bertics Antal, tamásii ktanító. A keresztény család fogalmából indul ki, s valamint itt, ugy a szövetkezetekben is a vallásos meggyőződés és élő hit áldásos befolyásától várja az elérendő sikereket. Cantu Cesarra hivatkozik és ezzel bizonyítja a keresztények szövetkezésének hasznát és időszerűségét. A régiekről emlékezik és fájdalom tölti el szívét korunk anyagi és erkölcsi sülyedése felett. Megragadó az a megjegyzése értekezőnek, hogy bizzunk feltétlenül az Istenben és ne hagyatkozzunk senkire se, hanem fogjunk a munkához és alakítsunk keresztény szövetkezeteket, melyekkel elszegényedett népünk mindenoldalu felsegélyését óhajtjuk elérni! A dolgozatban sok üdvös eszmé foglaltatik.

Müller Antal, monostori ktanító. Nagyon helyes azon felfogása, hogy népünk anyagi jólétének feltételei, az értelmesség, munkásság és takarékoság; és mint értekező szépen kifejti, ha mindezekhez a jó Istenbe helyezett erős bizalom járul, mely cselekedeteinknek rugója és irányítója legyen. Schulze, a németországi

népszövetkezetek nagy mestere és az ő levékeny élete buzdító hatással lehet a közszellemre, s nekünk anélkül, hogy valakinek érdemeiből bármit is levonni akarnánk, nem szabad felednünk a keresztény szeretet parancsát, mely indoka és kiindulási pontja legyen ami összes, népünk, anyagi és erkölcsi jólétére irányuló törekvéseinknek. Ha így teszünk, virágozni fog a jólét, s keresztény szövetkezeteink mellett, a socialismus veszélyei háttérbe szorulnak — elháríttatnak. A szövetkezetek statisztikája, és a hitelre vonatkozó észrevétele figyelemre méltó és elismerést érdemel.

L u t z G y ö r g y lipovai ktanító. Történelmi adatokkal igyekszik kimutatni a szövetkezetek és ezek között különösen a hitelszövetkezetek hasznát és nemzetgazdasági jelentőségét. Dolgozata fonalán kiterjeszkedik a fogyasztási szövetkezetekre is, melyeknek nem csak anyagi, hanem erkölcsi hasznuk is van. Megemlékezik még az értékesítő szövetkezetekről is, melyeknek kapcsán a községi magtárak előnyeit tünteti fel és ajánlja, mint a gabona uzsora ellensúlyozásának egyik hatásos módját — a községi magtárakat. Nagy igazságot mond, midőn a papság és tanítótság együttes működését hangsúlyozza és ettől reméli a szövetkezetek által elérendő sikereket!

J u n g F e r e n c z kisköszegi tanító. Édes hazánk jelenlegi viszonyaiból következtet a szövetkezetek szükséges voltára, s bár röviden, de alapos ismerettel azon meggyőződésre jut, hogy nekünk a szövetkezeteket, mint a melyek népünk szegénységén segíthetnek, sőt az erkölcsi elzülléstől megmenthetik, — szívvél-lélekkel fel kell karolnunk. Figyelmet érdemel értekezőnek abbéli kijelentése, hogy a szövetkezeti mozgalom sikere — a nevelésben van; valaminthogy legnagyobb ellensége ezen mozgalomnak -- a tudatlanság és neveletlenség.

H a l l V i k t o r pécsváradi tanító. Az együttlét összetartó kapcsa a közös érdek. Erre szolgálnak az egyesületek és a különféle szövetkezetek, melyek annyi áldást hoznak az emberiségre, ha bennük az éltető szellem, a keresztény felebaráti szeretetből sugárzik ki. Gyönyörű eszméket penget értekező, és csak sajnálni lehet, hogy azokat bővebben nem fejtegeti. Az irány emelkedettsége és a meglepő külsin példányszerű.

K o m l ó s i M á r t o n, dráva-szent-mártoni ktanító. Teljesen igaza van, hogy az uzsora sokakat tesz tönkre és ha egyéb indokaink nem lennének, ez maga is elégséges, hogy közös erővel lássunk a munkához, és alakítsunk szövetkezeteket, melyek a keresztény szeretet talajára helyezkedve terjesszék a jót és akadályozzák a rosszat. Mindent az államtól várni, ellenkezik jól felfogott érdekeinkkel.

H e n g l B o l d i z s á r, bezedeki tanító. A keresztény szövetkezet hasznát elismeri és a megalakulás módozataival bővebben foglalkozik. Azt azonban, hogy a keresztény szövetkezetek nemzetgazdasági előnyei melyek és miben állanak azok: nagyon röviden és halvány vonásokban írja le. Különben a dolgozat sok üdvös gondolatot tartalmaz.

Müller Imre, német-mároki tanító. Abból, hogy a bűn felemelt fővel diadalmaskodik, az erény pedig sárba tiportatik, bizony sokra lehet következtetést vonni, legfőképen pedig az imígyen megzavart erkölcsi egyensúly helyreállításának szükségességére! Jól vélekedik értekező, midőn a szegénység és a gazdagság közti űr áthidalásának módozatai felett elmélkedik és ebből folyólag a keresztény szeretet cselekedeteit tartja azon hatalmas tényezőknek, melyekkel társadalmi bajainkat orvosolni lehet és kell. Majd a szövetkezetek ismertetésébe bocsájtkozik és kiemeli ezek hasznát, nemzetgazdasági előnyeit, szépen és tanulságosan.

Francsics Teréz, gyulajovánczai oszt. tanítónő. Nagyon helyesen gondolkodik, midőn a keresztény szövetkezetek terjesztése körül felmerülő akadályokat, népünk tudatlanságában és bizalmatlanságában keresi és ezek szétoszlatását tekinti a tanítók és azok lelkiismeretbeli kötelességének, kik a néppel érintkeznek és a nép szellemi erkölcsi képzésével foglalkoznak. A dolgozat ugyan rövid, de tartalmas, s ezért, valamint a multban tanusított szorgalmáért, az értekező dicséretet érdemel.

Faller Mátyás, baranya-baáni oszt. tanító. A keresztény szövetkezetek nemes célját benső meggyőződéssel tárgyalja, s a teendők ismertetését édes hazánk és a szegény nép iránti szeretet és igazi jóindulat hangján közli. Ugyanez mondható Kovács Ferencz kis-székelyi, Krapp Ferencz mucsii, Koleszárits Mátyás lotárdi, Pfeffermann János baranya-szabolcsi, Rettinger István duzsi, Oberritter Alajos korpádi és Krukenberger Mihály pusztafalui tanítók dolgozatairól; — Tóth János, a ki a közigazgatási bizottság hatásköréről sikerült elnefuttatást készített és Weber József, aki az iskolai büntetésekről irt rövid értekezést, szintén elismerésre méltó igyekezetet tanusítottak.

A kifejtett szorgalom elismeréseül Báter János tótujfalusi — Ruzsinszky megyefai, — Svarda István szentlőrinci, — Szalay Gyula hirdi és Szucsics Kálmán bogdásai tanítókat egy-egy darab 10 koronás aranynyal jutalmazom.

A folyó 1900. évre e két tételt tűzöm ki kidolgozásra:

I. Szükséges-e az osztatlan népiskolák számára külön tanterv, és miként egyeztethető ez meg a népiskolák egységes természetével?

II. Fejtsenek ki a földművelésügyi magas kormány támogatásával a gazdasági ismeretek terjesztésére egyes törvényhatóságok területén példaadás céljából berendezett minta parasztgazdaságok intézményének előnyei tekintettel a néptanító házi gazdaságára.

Végül a keserűség némi érzelmeivel tudatom, hogy az egyházmegye 586 kath. jellegű iskolájában működő tanerők közül csak 34-en foglalkoztak a tételek kidolgozásával.

Hanny Gábor
egyházmegyei tanfelügyelő.

* * *

Az egyházmegyei tanfelügyelőség fennebb közölt jelentéséből kitűnik, hogy egyházmegyém 586 katolikus jellegű iskolájában működő tanerők közül csak harmincnégyen dolgozták ki a múlt évben kitűzött gyakorlati jelentőségű tételeket. Ez a kis szám nem ejtene gondolkodóba, ha elvont, akademikus kérdések fejtegetéséről volna szó, melyek csak másodrendű előnyök megszerzésére alkalmasak és az életre mi kihatással sincsenek. De mint az eddig kitűzött tételek igazolják, a háttérben mindig egy fontos cél lebegett, mely célnak neve önképzés. Nem szükséges az önképzés jelentőségét bővebben fejtegetni, — az élet elég meggyőzően mutatja be áldásos hatását, hiszen műveltségünk, gyakorlati nézeteink öntudatossága és minden körülmények közt hajthatatlan elveink ezen épülnek fel. Az iskola csak alapot adott, a többit kiki az önképzés iskolájából meritette. Viszont ha a bárdolatlanság, ingadozás, anyagiasság felfogás és a legfontosabb kérdésekben való járatlanság okait kutatjuk, ezen okok ismét csak az önképzés hiányában találhatók. Már pedig a tanügy nem holt rendszer, melynek csapásán gépiesen lehetne haladni hosszú éveken át, hanem élő, fejlődő, a kor viszonyaival változó intézmény, melynek hasznos munkása csak az leend, ki színvonalon marad.

Nem lehetek közönyös az említett jelenséggel szemben, mert óhajtanom kell, hogy a tanítói kar intelligenciájával csakugyan megfeleljen hivatásának; ezt az intelligenciát pedig nem érheti el másképp, mintha szabad idejét szellemi foglalkozással önmagára és községére nézve hasznosan tölti el. Azért rendelem, hogy a jelen évtől kezdve minden állásában megerősített tanító és tanítónő — kivéve ha 50 éven felül vannak — a kijelölendő tételeket kidolgozza és a ker. tanfelügyelő esperes útján az egyházmegyei tanfelügyelőségnek megküldje. — A nt. ker. espereseket és plébánosokat pedig bizalommal kérem, hogy a Troll-féle alap kamatainak évenkénti odaitélésénél ezentul ne azt tekintsék, ki nem kapott még, hanem szegénysége mellett ki teljesíti leghivebben kath. tanítói kötelmeit és ki dolgozza ki szorgalmasan a tételeket; figyelemmel legyenek erre a tanítók kérelmeinek pártoló felterjesztéseinél.

In commissarios episcopales pro scholis mediis constituti sunt: Petrus Personalia
Streicher vadiaconus et parochus Högyészensis penes gymnasium in Gyöngyös et
Joannes Jozgits parochus Bonyhádensis penes gymnasium in Bonyhád.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 2. Aprilis 1900.

† Samuel m. p.
episcopus.

VII.

1221.

1900.

Sacramentum Confirmationis proximis his diebus — Deo opitulante — in duobus districtibus, Simontornyaensi et Értényensi, administraturus et ibidem canonicam Visitationem instituturus sum ordine sequenti:

Ordo admi-
nistrandae S.
Confirmatio-
nis publicatur.

Die 29-a Aprilis in . . .	Simontornya	Die 8-a Maii in . . .	Bedegh
„ 30-a „ „ . . .	Pálfa	„ 9-a „ „ . . .	Szántó
„ 1-a Mai in . . .	Kis-Székely	„ 10-a „ „ . . .	Kónyi
„ 2-a „ „ . . .	Miszla	„ 11-a „ „ . . .	Értény
„ 3-a „ „ . . .	Pinczehely	„ 12-a „ „ . . .	Felső-Iregh
„ 4-a „ „ . . .	Ozora	„ 13-a „ „ . . .	Paári
„ 5-a „ „ . . .	Felső-Nyék	„ 14-a „ „ . . .	Regöly
„ 6-a „ „ . . .	Tót-Keszi	„ 15-a „ „ . . .	Tamási
„ 7-a „ „ . . .	Kánya et Tengőd		

Festo Pentecostes die 3-a Junii a. c. in Ecclesia mea Cathedrali fideles urbis Quinque-Ecclesiensis confirmabuntur.

1222.

1900.

BEATISSIME PATER.

Episcopus N. N., ad pedes S. V. provolutus, humillime quae sequuntur exponit:

Concubinari
in articulo
mortis di-
spensari pos-
sunt etiam
super imped.
clandestini-
tatis

Per Decreta S. R. et U. Inquisitionis dierum 20. Februarii 1888 et 1 Martii 1889 S. V. benigne facultatem fecit locorum Ordinariis, Parochis communabilem, etiam per habitualement subdelegationem, qua, urgente mortis periculo, dispensare valeant cum iis, qui iuxta leges civiles sunt coniuncti, aut alias in concubinato vivunt, super impedimentis quantumvis publicis matrimonium iure ecclesiastico dirimentibus, excepto s. Presbyteratus Ordine et affinitate lineae rectae ex copula licita proveniente, ut morituri in tanta temporis angustia in facie Ecclesiae rite copulari et propriae conscientiae consulere valeant.

Jamvero quaestio hac in re exorta est inter viros theologos, utrum vi praedictarum facultatum, liceat Episcopo, data necessitate, dispensare etiam ab impedimento clandestinitatis; aliis quidem affirmantibus, quia nulla de eo fit exceptio in generali concessione, aliis vero negantibus, quia finis concessionis est, ut mori- tui rite in facie Ecclesiae copulentur, quod importare videtur servandam esse, saltem quoad substantiam, formarum solemnitatem a Tridentino sub nullitate praescriptam.

Hisce praehabitis, Episcopus orator S. V. enixe efflagitat, ut definire pro sua benignitate non dedignetur:

Utrum in citatis Decretis vere comprehendatur etiam facultas dispensandi ab impedimento clandestinitatis, adeo ut ex gr. Parochus, ab Episcopo habitualiter delegatus, possit in sua Paroecia vel coniungere non suos sed extraneos inibi casu existentes, dispensando a praesentia Parochi proprii, ad quem nullimode valeat haberi recursus; vel etiam coniungere suos, sed sine testibus, pariter dispensando ab eorum praesentia, cum omnino non sint qui iestium munere fungi possint.

Et Deus etc.

Feria IV. 13 Decembris 1899.

In Congregatione Generali S. R. et U. Inquisitionis ab Emis ac Rmis DD. Cardinalibus in rebus fidei et morum Generalibus Inquisitoribus habita, proposita suprascripto dubio, praehabitoque RR. DD. Consultorum voto iidem Emi ac Rmi Patres respondendum mandarunt: Affirmative.

Sequenti vero feria VI, die 15 eiusdem mensis et anni, per facultates Emo ac Rmo Dno Cardinali S. Officii Secretario concessas, SSmus D. N. Leo Div. Prov. PP. XIII. resolutionem Emorum ac Rmorum Patrum adprobavit. I. Can. Mancini S. R. et U. Inquisit. Notarius.

1223.

1900.

Az egyik félnek közel halállal fenyegető betegsége esetében történt esketés miatt a plébános vagy helyettese nem büntethető.

A m. kir. belügyministernek 1897. év. június 13-án 55883 sz. a. kelt határozata. — A sz-i kerület állami anyakönyvi felügyelőjének. A múlt évi 212 sz. a. tett évi zárójelentésében foglalt s függőben hagyott egyes kérdésekre az igazságügyi minister úrral egyetértőleg a következőkről értesitem czimedet . . .

4. Jelentésének utolsó pontjában arról van szó, vajjon bejegyezhető-e az állami házassági anyakönyvbe az az egyházi összeadás, melyet N. Károly r. k. lelkész T—n, 1896. febr. 27-én a közel halállal fenyegető betegségben levő H. Ferencz és S. Mária közt a házasságnak előzetes polgári megkötése nélkül eszközölt, s melyre nézve a nevezett lelkész ellen az 1894 évi 31 t.-cz. 123 §-ába ütköző vétség miatt bünvádi eljárás indittatván meg, a s—i kir. törvényszék mint büntető bíróság a nevezett lelkésznek az 1895 évi 31 t.-cz. 123 §-ának harmadik bekezdése

alapján való felmentése mellett 5083/96 sz. végzésében kimondotta, hogy az említett egyházi kötés a t—i állami anyakönyvbe lesz bevezetendő.

E tekintetben nem foroghat fenn kétség arra nézve, hogy ezt a kötetést az 1894 évi 31 t.;cz. 30 §-ának második bekezdése folytán az állami anyakönyvbe bejegyezni a kir. törvényszék idézett végzése után sem lehet, mert az 1894 évi 31 t.-cz. 123 §-ának harmadik bekezdése csupán büntetlenséget biztosít az eljáró lelkész részére . . .

1224.

1900.

A m. kir. belügyminiszternek 1899. évi 128.111 sz. a. kelt határozata. Z. Törvényhatósági levéltár-
vármegye alispánjának — A lelkészek a törvényhatósági levéltárba beszolgáltatandó
anyakönyvi másodpéldányok hiányáért — a személyileg beigazolt mulasztás eseteitől
eltekintve — felelőssé nem tehetők, mert az 1827. évi XXIII. t.-cz. 1. §-a szerint
nem csak a lelkészeknek állott kötelességében az anyakönyvi másodpéldányokat
beszolgáltatni, hanem a hatóságoknak is kötelessége volt azokat bekövetelni, átvenni
és a törvényhatósági levéltárban elhelyezni. Ha tehát a lelkészt a szóban levő
hiányért beigazoltan felelősségre vonni nem lehet, az ellenben tény, hogy a törvény-
hatósági levéltári hiány vagy a beszolgáltatott anyakönyvi másodpéldány elkallódása
vagy pedig a beszolgáltatás szorgalmazásának elmulasztása folytán állott elő: nincs
elfogadható jogczim arra, hogy a vármegyei törvényhatóságon kívül akár a lelkész,
akár más valaki a hiányoknak utólagos és díjtalan pótlására köteleztessék. Módjában
áll azonban a törvényhatóságnak, hogy e részben az illető lelkészekkel — esetleg
az illetékes egyházi főhatóság útján — méltányos díjazás mellett megegyezésre jusson.

sági levéltár-
ból hiányzó
egyházi anya-
könyvi másod-
példányok be-
szerzési
módja.

1225.

1900.

A m. kir. belügyminiszternek 1896. évi május 20-án 46.260 sz. a. kelt A gyermekek
körrendelete. Felmerült kételyek alkalmából a pénzügyminiszter úr f. é. május 11-én
23.167. sz. a. valamennyi pénzügyigazgatósághoz intézett körrendeletében kijelen-
tette, hogy a gyermekek vallására nézve az 1894. évi 32. t.-cz. és 1895. évi 43.
t.-cz., valamint az 1895. év június hó 29-én 1674. és az 1896. évi január 8-án 56.
sz. a. a vallás- és közoktatásügyi, belügyi és igazságügyi miniszterek által egyetértő-
leg kibocsájtott rendeletek értelmében létrejött egyezségekről, illetőleg ezek megvál-
toztatásáról a kir. járásbíró, polgármester vagy főszolgabíró által fölvetett jegyzőkönyvek,
vagy a kir. közjegyző által fölvetett közokiratok, továbbá az említett jegyzőkönyveknek
kiadandó hiteles másolatai, illetőleg hiteles kiadványai, nemkülönben azok a bead-
ványok, melyek a 7. életévüket még el nem ért gyermekek szülők közös vallására
leendő áttérhetése végett a gyámhatósághoz intéztetnek, ezen beadványoknak mellékletei
és az e tárgyban felvetett jegyzőkönyvek és határozatok az 1894. évi 33. t.-cz. 32.
§-a értelmében bélyegmentesek.

vallása iránt
kötött meg-
egyezések va-
lamint a
7—18 éves
gyermekek át-
térése körül
követendő
bélyegzési
szabályok.

1226.

1900.

A papoknak az esküdszéki szolgálat alól való felmentése.

11.491/900. IM. II. szám. A magy. kir. igazságügyministeriumtól. — A) Valamennyi vidéki kir. törvényszék, Budapesten pedig a budapesti kir. büntető és a pestvidéki kir. törvényszék elnökéhez. — B) Azon esküdtbirósági elnökökhöz, a kik nem törvényszéki elnökök.

Hivatalos uton tudomásomra jutott, hogy az esküdtbiróságokról szóló 1897-ik évi XXXIII. t.-cz. 14. §-a értelmében az évi lajstromok összeállítására hivatott bizottságok, valamint a kir. törvényszékek és az esküdtbiróságok elnökei az idézett törvény 7. §-ának 2. pontját több helyütt akként értelmezték, hogy az utóbb említett pont alapján azok a róm. kath. lelkészek, a kik gymnasiumi, szeminariumi, képezdei tanárok, vagy az egyházi főhatóságoknak központi irodáiban vannak alkalmazva, továbbá a kanonokok, stb., ha az esküdti szolgálat alól való felmentésüket kérik is, ezen szolgálat alól nem menthetők fel.

A fennebbi értelmezés következtében szükségesnek tartom Elnök urral tájékozás végett a következőket közölni:

A törvényjavaslatnak eredeti szövege az esküdti szolgálat alól való menteséget az „egyházközségek lelkészeire“ korlátozta volt, azonban az országgyűlés képviselőházának többsége az 1897. évi május hó 25-én tartott képviselőházi ülésben elfogadta a törvényjavaslat előadójának az igazságügyi kormányval egyetértőleg előterjesztett módosítványát, a melynek folytán az „egyházközségek lelkésze“ a „lelkész“ szóval cseréltettek fel. Ez a szövegezés átment a törvénybe.

A képviselőházi tárgyalások folyamán (közölve az 1896—1901. évi országgyűlés képviselőházának naplója VI. kötet 149 és köv. 166—168. és 176—182. l.) mind a törvényjavaslat előadója, mind az igazságügyi kormányak akkori képviselői azt a felfogást fejtették ki, hogy a „lelkész“ megjelölés alatt az esküdtbiróságokról szóló 1897. évi XXXIII. t.-cz.-ben is éppen úgy, mint egyéb igazságügyi törvényeinkben, különösen a bünvádi perrendtartásban, nemcsak az egyházközségek lelkészei, hanem a papok általában értendők. Budapest, 1900 március hó 2-án. A minister helyett: Bernáth, államtitkár.

1227.

1900.

A hazai ipar pártolása-

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministertől: 5069/1899. eln. szám. A hazai ipar pártolására irányuló mozgalomnak az eddiginél nagyobb mérvű kiterjesztése felettébb kívánatos lévén, fontos lépésnek tartom, hogy a hazai ipar pártolása minden kínálkozó alkalommal lelkére köttessék a tanuló ifjúságnak, mert kétségtelen, hogy a nagy közönségnek az áruk hazai vagy külföldi származása iránti érdeklődése sikeresen költhető fel és tartható ébren oly módon, hogy már a

gyermekévekben irányíttatik a tanuló figyelme a honi ipar jelentőségére s ez ipar pártolásának úgy nemzeti, mint nemzetgazdasági szempontból szükséges voltára.

A kereskedelemügyi minister úr által a mult 1899. évben elrendelt ipari termelési statisztikai felvétel alapján tüzetesen meg lesz majd állapítható, mely cikkeket állít elő a hazai gyáriipar és az összeírás végeredményei egy kimerítő gyáriipari címtár alakjában is nyilvánosságra fognak bocsáttatni. E címtár segélyével, mely időről időre ki fog egészíttetni, módjában lesz minden érdeklődőnek a hazai gyáriipar által előállított czikkekről tudomást szerezni.

Addig is azonban, míg e mű elkészül, a hazai beszerzési források felől a m. kir. kereskedelmi muzeum minden érdeklődőnek készségesen díjtalanul nyújt utbaigazítást.

Rajta leszek, hogy az említett gyáriipari címtár annak idején a tárczám ügykörébe tartozó hatóságok s intézetek közt, használat végett megfelelő számban szétosztassék — szükségesnek tartom azonban, hogy a tanuló ifjuság addig is megfelelő módon buzdíttassék a magyar ipar termékeinek vásárlására.

Nem mulaszthatom el megjegyezni, hogy a hazai czégektől való vásárlás még nem lévén egyértelmű a hazai ipar támogatásával, a tanulóknak illetőleg az intézeti igazgatóknak az iránt is érdeklődniök kell, hogy az illető hazai cég tényleg hazai gyártmányt árul-e?

Van szerencsém a Főtiszt. Főhatóságot tisztelettel telkérni, hogy a bölcs belátása szerint megválasztott legalkalmasabb módon, de a lényegét illetőleg a sikert biztosító erélylyel intézkedni méltóztassék saját hatáskörében az iránt, hogy a tanuló ifjuság az ipartermékek vásárlásánál a hazait keresse s lehetőleg csak azt vásárolja meg.

Nagybecsű intézkedésről méltóztassék majd annak idején értesíteni.

Fogadja a Főtiszt. Főhatóság kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását. — Budapest, 1900. márczius hó 3-án. A minister helyett: Zsilinszky, államtitkár.

1228.

1900.

A Lelkipásztorkodásból ezen őszi tételt: „Előadandó a lelkipásztori eljárás a mai viszonyok között, az anyakönyvvezetésre vonatkozólag, tekintettel a nmélt. m. püspöki karnak ide vonatkozó, valamint a belügyministernek az állami anyakönyvvezetést illető utasítására“ nem sokan dolgozták ki, de akik csak adtak be dolgozatot, csaknem valamennyien figyelemre méltó munkát végeztek. Meglátszik rajtok a megfontoltság, a komoly eszmélkedés, többen a nagy gyakorlati jártasság, világos áttekintés és a közös megbeszélés, vagy tanácskozás, eszmecsere, úgy, hogy e dolgozatok után a kérdés, a lelkipásztorkodás mezején, teljesen és kimerítően tisztázva

Recensio the-
sis pro co-
rona autum-
nali a Clero
curato elabo-
ratae.

van. S ezzel az ily tételek kitűzésének egyik főczélja: vitás kérdések tisztázása, a gyakorlati életben egyöntetű eljárás és megfelelő lelkipásztori elvek megállapítása — ezzel már el volna érve!

Azonban van még ennél magasabb szempont is, mely megkívánja, hogy e feladatot komolyan vegyük! Ép azért elszomorító jelenség, hogy csak a lelkipásztorok egy része tett ebbeli kötelemének eleget.

De annál nagyobb dicséretet érdemelnek, a kik, lelkipásztori nagy elfoglaltságuk melletti is, nemcsak hogy gonddal dolgoztak, hanem a várakozáson felül, egész értekezést nyújtottak be, mint:

Dreher Arnold, a ki egész füzetben dolgozta fel a tárgyat. Nagy előszerezetettel időz a kérdésnél. Valósággal bele mélyed a tárgy taglalásába. Nagyon dicséretre méltó munkát végzett.

Heindl Vilmos. Alaposan ír. A polgári anyakönyvek behozatalának eredetét is érinti. Franciaországról és hazánkról tüzetesen szól. Idézi a püspöki utasítás idevágó szakaszait, valamint a megfelelő polgári törvényeket és ministeri rendeleteket. Még gyakorlott lelkipásztor is tanulhat értekezéséből. Kár, hogy dolgozata külalakjára több gondot nem fordít.

Rajczy János, plebános, bár nem terjeszkedik ki minden egyes pontra, mégis terjedelmesen dolgozza fel a tételt.

Auerbach László szintén terjedelmes és szép dolgot adott be.

Rausz Alajos bőven foglalkozik a kérdéssel. Terjedelmes visszapillantást vet az anyakönyvek különválasztásának történeti fejlődésére. Történeti része igen jó. Nem annyira lelkipásztori vagy egyházjogi, mint inkább érdekes vitázó irányban dolgozza fel az anyagot. Látszik, hogy szívesen foglalkozik az irodalommal. Nem siet, hogy röviden oldja meg a feladatot hanem minden odatartozó kérdést bele von. — Dicséretet érdemel szorgalmáért!

Müller Lajos, ki nagy gondnal és külalakjára nézve is nagy csinnal dolgozott, szintén jól oldja meg feladatát, bár nem a különbözeti s eltérési pontokra, mint inkább az általános tudnivalókra fordított nagy figyelmet.

Mozsgai Sándor, mint mindig, ezen alkalommal is gondnal dolgozta ki a tételt.

Vaszary Kálmán, bár nem írja körül élesen a pontokat, a melyekre nézve változás állott be, de szépen folyó előadásban ismerteti a teendőket, itt-ott gyakorlati észrevételeket fűzve hozzá.

Masson Lipót különös dicséretet érdemel, hogy noha Szlavonia területén lévén, alig van érintve e kérdésben, a tételt mégis kidolgozta, bár a külalakra nem nagy gondot fordított.

Igen szép dolgot adott még be Komócsy István, kinek dolgozata már gyakorlott tollra vall.

Külalakjára nézve meglepő csinos dolgot adott be Palócz János.

Elég terjedelmesen írt Aschenbrenner Gyula és Rudolf Mátyás plebános.

Még dícséretet érdemelnek Anderle József, Andrin Gergely, Razgha Lajos, Prikler Károly, Schmidt Béla, Reiner Ferencz, Stokinger István, Proksch Ferencz, plebánosok, valamint Áronffy Ferencz, Arányi Géza, Moyzis Imre, Lerch István, Szücs József, Frey János, Palkó István, Liebelt Ferencz, Bödy Károly, Cselenkó János, Szánthó Ignác.

1229.

1900.

Piae Ven. mei Cleri memoriae piisque ad aram suffragiis commendo Rssmum D. Ferdinandum Schwerer, dum viveret canonicum ad honores, emer. vadi-
aconum districtus Szent-Lőrinczensis et parochum Szabad-Szent-Királyensem, sacer-
dotem jubilearem, qui die 17-a Aprilis a. c. pie susceptis Ecclesiae sacramentis anno
aetatis 80-o sacerdotii vero 57-o, exantlatis in vinea Domini ultra semisaeculi sanctis
laboribus, post diuturnam infirmitatem ultimum obiit diem.

Obitus
Ferdinand
Schwerer.

1230.

1900.

Beneficium parochiale Szabad-Szent-Király liberae collationi episcopali
obnoxium obitu Ferdinandi Schwerer parochi canonice vacans redditum praesentibus
concursui usque 15-am mensis junii a. l. duraturo cum eo expono, ut compe-
titores recursus suos intra terminum praefixum mihi exhibeant.

Concursus
pro beneficio
parochiali
Szabad-Szent
Király.

1231.

1900.

A katolikusok Münchenben tartandó V. nemzetközi tudományos kongresz-
szusát előkészítő magyarországi bizottságának felhívását . . alatt csatolva azzal köz-
löm t. Papságommal, hogy tekintettel a kongresszus elé tűzött magasztos célra t. i.
a hit és tudomány közti összhangzat gyakorlati beigazolására, mindazon egyházi és
világi férfiak, kik egyházunk érdekeit szívükön viselik s az igazi tudomány ápolása
iránt lelkesednek, akár személyes megjelenés, akár a tagok sorába való belépés,
szellemi és anyagi támogatás által a kongresszus sikereinek emeléséhez tehetségük
szerint közreműködni törekedjenek.

Catholicorum
internationalis
Congres-
sus hoc anno
Monachii
asservandus
publicatur
et commen-
datur.

1232.

1900.

Weisz A. M. dominikánus atya széles tudománygyal és emberismerettel
megírt Apológiájának tetemesen bővített és átdolgozott második kiadását „A keresz-
ténység védelme erkölcsi és mivelődési szempontból“ czim alatt Makra Imre és
Rózsa József áldozárok magyar nyelvre fordították. Ezen kitűnő művet, mely
nemcsak művelt hiveknek lelki olvasmány, hanem az egyházi szónoknak forrásmű
gyanánt is szolgálhat, egyházmegyém t. papságának különös figyelmébe ajánlom.

Irodalmi
művek ajánl-
tatnak.

A 244 ivre terjedő öt kötet ára 41 korona. Megrendelhető Makra Imre lelkésznél. Aracs. Torontál megye.

Kereskényi Kereskényi Gyula esperes plébános Érden, a székesfehérvári egyházmegyei hatóság engedélyével „Az 1900. évi szent jubileum kézikönyve lelkészek s művelt róm. katolikusok számára“ című művet tette közzé. Ára 3 korona, kapható szerzőnél.

Personalia.

Sua Sacratissima Caesareo-Regia Apostolica Maiestas Rssmum Dominum Joannem Kristóffy, canonicum honorarium, et parochum Makóensem Dioecesis Csanádensis in titularem abbatem sanctae Helenae de Földvár Dioecesis Quinque-Ecclesiensis clementissime nominare dignata est.

In commissarios episcopales pro scholis mediis constituti sunt: Illmus ac Rssmus D. Gabriel Hañny, Praelatus domesticus Suae Sanctitatis penes gymnasium majus Quinque-Ecclesiis et Rssmus D. Ignatius Károly, Abbas et Vad. Distr. Qu.-Eccl. penes scholas reg. maj. reales ibidem.

Rudolphus Kiss, cooperator in Himesház, nominatus est in parochum Vókányensem.

Alexander Mosgai vicarius in Szabad-Szent-Király, ejusdem beneficii vacantis obtinuit interimalem administraturam.

Quinque-Ecclesiis, die 26-a Aprilis 1900.

† Samuel m. p.
episcopus.

VIII.

1566.

1900.

Cum SSmus Dominus Noster Leo P. P. XIII. peregrinis Hungaris in Basilica S. Petri Vaticana die 29-a mensis Aprilis a. l. solemnem audientiam clementissime impertiri dignatus est, Excell. ac Rssmus Dominus Georgius Császka Archiepiscopus Coloczensis nomine peregrinationis nationalis, devotum salutatorium sermonem ad Suam Sanctitatem habuit, quem SSmus Pater benigne excipere et biduo post complures ex peregrinantibus ad specialem audientiam, in aedibus Vaticanis admissos, peculiari benigna allocutione honorare et non tantum iis, qui Romae fuerunt, sed universis Hungariae Catholicis incolis apostolicam benedictionem largiri dignatus est.

Utriusque sermonis authenticum textum hicce per extensum VV. FF. communico.

BEATISSIME PATER!

Quod olim sapientissimo divinae providentiae consilio factum comperimus, ut plurimarum barbararum gentium turmae arcano quodam naturae instinctu actae relictis avitis sedibus Italiam invaderent, urbemque Romam, imperii occidentalis tunc caput, hostili animo peterent: simile quid, contrario quidem animo sed haud absimili divinae ordinationis impulsu, fieri hodie cernimus. Vix enim paterna Sanctitatis Tuae vox omnes, quotquot ubique sunt, christianos ad sinum urbis aeternae peramanter invitans, orbi terrarum intonuit, fit undique populorum catholicorum patria, lingua, ritu, cultura ab invicem distantium tantus ad limina Sanctorum Apostolorum concursus, ut intra amplissimae urbis septa peregrinorum multitudo vix hospitio excipii possit.

Sermo salutatorius Archiepiscopi Coloczensis occasione peregrinationis nationalis ad SSmum D. N. I. Leonem XIII habitus

Nec mirum! Felix enim praeter haurienda anni sancti jubilaris excelsa emolumenta spiritualia occasio omnibus praebetur Principum Apostolorum limina visitandi, fidelitatem erga beati Petri cathedram contestandi, eidemque obsequium atque amorem exhibendi, et insuper amabilissimam Sanctitatis Vestrae personam videndi ac honorandi.

Et in hac populorum christianorum aemulatione primas partes per Hungarorum gentem capiendas esse censemus. Haec est enim gens, quae ob acceptorum a Sancta Sede beneficiorum copiam et magnitudinem fortioribus grati animi et devotionis vinculis se obstrictam cathedrae Petri sentit. Haec est enim gens, quae luculentissima et peculiaria benignissimae propensionis et curae paternae Sanctitatis Tuae documenta experta est.

Tu, Beatissime Pater, adpellasti nos per incomparabilem benignitatem „gentem illustrem et nobilissimam“. Tu recreasti nos et communem nostram laetitiam ad summum culmen evexisti binis illis litteris apostolicis, quas aureis consiliis et monitis refertas annis 1886. et 1896., quando scilicet liberatam duobus ante saeculis arcem Budam et consolidati regni nostri annum millesimum festiva solemnitate celebravimus, ad nos dirigere dignatus es.

Sed est nobis et alia haud minoris momenti causa, quae nos hodierna die ad apostolicum thronum Christi in terris vicarii laetabundos perduxit. Optime certe Sanctitati Tuae compertum est, nongentesimum impraesentiarum verti annum, a quo Hungarorum gens fidem Christi suscepit, regnumque nostrum christianarum civitatum familiae insertum est.

Anno quippe Domini millesimo felicissimae recordationis praedecessor Sanctitatis Tuae, Silvester Papa II., in somnis, prout chronica nostra narrant, ab angelo admonitus, ut nuncios ignotae gentis ad se brevi venturos benigne exciperet votisque eorundem ultro deferret, mox splendidissimam Hungarorum recens ad fidem Christi conversorum legationem, cujus dux Astricus primus Colocensium antistes erat, coram se viderat cunctisque piissimi principis, S. Stephani, postulatis libenter assentiens nonmodo apostolicam benedictionem populo Hungarico nuper Christi ovili adgregato, episcopatumque cum metropoli Strigoniensi confirmationem impertivit, verum etiam regiam coronam, quam Poloniae duci conficiendam curaverat, ab angelo admonitus, Stephano transmisit, eumque regem salutavit et Hungarorum apostolum nominavit suasque illi vices in ordinandis ecclesiis concredidit.

Beatissime Pater! A felicissimo hocce eventu, aeterna memoria digno, 900 anni iam defluerant. Et ecce, coram dignissimo Silvestri II. successore rursus adstat humilis Colocensium antistes, cui ob afflictam eminentissimi Domini Cardinalis, regni Hungariae principis — primatis valetudinem incomparabilis ille honor et fortuna obtigit, ut copioso hocce atque illustri praesulum, procerum, cleri populi que fidelis comitatu stipatus, Hungariae catholicae, ob novemsaecularem susceptae religionis christianae institutique regni apostolici memoriam tripudiantis, grati animi atque filialis in Sedem Apostolicam et augustam Sanctitatis Tuae personam devotionis nuntius esset, atque interpres. Utinam ea pollerem facundia, qua beneficia per Sedem Apostolicam genti et patriae nostrae decursu novem saeculorum prosperis et adversis temporibus benevolentissime collata digne celebrare ipsorumque Hungarorum in

Petri cathedram et Christi in terris vicarium studiosissimam voluntatem ad vivum depromere valerem.

Adstat igitur coram Te, Beatissime Pater, in nobis et per nos tota Hungaria catholica. Adsumus novem episcopi, pietate et devotione in Sanctitatem Tuam nemini secundi. Adsunt procures cum nobilissimis et Tui studiosissimis familiis suis. Adest zelosus clerus curatus cum fidelissimo populo suo; et, quod Sanctitati Tuæ haud injucundum fore existimo, adsunt etiam clerici nostri, succrescens spes et solatium Ecclesiae nostrae. Complures ex Centrali seminario Budapestinensi, ex Collegio Pazmaniano, ex diversisque seminariis dioecesanis alumnos ad pedes Sanctitatis Tuæ nobiscum adduximus, ut mature discant Sedi Apostolicae inconcusso fidelitatis et amoris obsequio adhaerere, atque, ut, dum ad seram senectutem pervenerint laeti gloriarentur, se in adolescentia sua proprijs oculis vidisse Leonem XIII.

Quod superest, Sanctissime Pater, ad beatissimos pedes Tuos prostrati, enixissimis precibus Te exoramus, ut nobis paternam et Apostolicam Tuam benedictionem impertiri digneris. Benedic augustissimo regi nostro apostolico Francisco Josepho I., coronae et virtutum S. Stephani haeredi dignissimo. Benedic praesulibus et clero nostro, ut apostolico zelo imbuti fortiter proelientur proelia Domini. Benedic omnibus, publicis officiis et muneribus fungentibus et litteris operam navantibus. Benedic familiis et juventuti. Benedic divitibus et indigentibus, benedic opificibus, omnibusque hominum coetibus. Benedic etiam illis, qui in religione a nobis dissident, ut ad avitae fidei unitatem redeant. Benedic toti Hungariae, ut sub coelesti tutela Magnae Nostrae Dominae et Stephani regis, necnon sub spirituali Sanctae Sedis Apostolicae praesidio per plurima adhuc saecula firma maneat, vigeat et floreat.

Tandem patere Beatissime Pater, ut Tibi ex intimis praecordiis acclamemus: Dominus Te ad magnam nominis Sui gloriam et summum Ecclesiae Suae emolumentum quam diutissime adhuc salvum et incolumem servet.

* * *

Dum publicis laetitiis invectam majoribus ante annos CM. catholicam fidem gens vestra nobilissima domi commemorat; opportune admodum e catholicis Hungariae civibus fuere haud pauci, qui Romam ad Petri Sedem contenderent, ut eandem fidem communi veluti nomine profiterentur et confirmarent. Opportune inquitur: nam et catholica sacra, et quae inde effloruit humanitas patriumque decus, non aliunde, quam a Romanis Pontificibus, vestratibus obvenerunt. Sensit profecto sanctus rex Stephanus, quanto suis populis emolumento esset in catholicis gentibus censi; quamobrem nihil habuit antiquius, quam ut catholicum in illis nomen cresceret ac vigeret. Cujus sanctissimi Regis benefacta si grato recolunt animo, acceptam per illum fidem fortiter retineant Hungari strenueque colant; sic enim et patriae utilitatibus et suo singulorum bono prospicient optime. Nos interim, quam majoribus vestris Silvester II. decessor Noster caritatem probavit, eandem vobis

Alloquitio
SSmi D. N.
Leonis P. P.
XIII. ad
peregrinantes
Hungaros.

totique genti vestrae profiteri pergimus. Cujus ut testimonium praebeamus, Apostolicam benedictionem tam iis qui Romam venerunt, quam universis Hungariae catholicis incolis coelestium gratiarum auspicem, amantissime impertimus.

1567.

1900.

Solemnnitates

festo SS. AA.

Petri et Pauli

nec non Na-

tivitate B. M.

Virginis Quin-

que-Ecclesiis

instituendae.

Cum centenarium quod celebramus Ecclesiae jubilaeum coincidat cum conversionis nationis nostrae ante 900 annos feliciter effectui datae memoria, hinc prout in litteris pastoralibus elapso anno sub Nro XIX. publicatis de homagio verrente saeculo SS. Salvatori exhibendo jam praesignificavi: proximo festo Principum Apostolorum, seu Patrocinio Ecclesiae meae Cathedralis, nec non die 8-a Septembris a. c. seu Natali Magnae Hungarorum Dominae, in tota Dioecesi, imprimis vero in Ecclesia Cathedrali, utpote matri reliquarum Ecclesiarum, solito majores a nobis observandae erunt solemnnitates.

In hunc finem parochi civitatis Quinque-Ecclesiensis, meo consensu, imo hortatu, consilia iniverunt et programma a me quoque rati habitum stabiliverunt juxta quod solemnnitas Patrocinii Ecclesiae Cathedralis, et die 8-a Septembris a. c. processio ex Urbe Cathedrali ad locum sanctum Mária-Gyüd ducenda, quo dignius celebretur.

Cum commissionis ad bina haec festa rite obeunda ex clericis et laicis conflatae programma infra in summis apicibus Ven. Clero Dioecesano ad notitiam perfero, simul omnes SS. Curiones provoco, ut tempore opportuno nationalium horum festorum in Urbe Cathedrali celebrandorum rationem et modum ex s. suggestu populo fideli explicant et eosdem quo majori numero una cum suis pastoribus — adjunctis id permittentibus — ad partem capiendam tum 29-a Junii in solemnnitatibus Patrocinii Ecclesiae principalis, tum die 8-a Septembris in processione ex eadem Ecclesia ad locum sanctum Mária-Gyüd ducenda, hortentur.

Convenit enim, ut ultimo hoc emorientis jam saeculi anno, resonantibus undique Christi Redemptoris laudibus, nos quoque in communi congregati ac in genua provoluti homagium SS. Salvatori nostro exhibeamus, simulque gratam recolamus memoriam illius summi beneficii, quod gentem nostram ante 900 annos in sinum Sanctae Matris Ecclesiae suscipere et patrocinante Magna Hungarorum Domina, SS. Apostolis Petro et Paulo, nec non Protorege nostro S. Stephano, inter tot discrimina rerum, novem saeculis conservare dignatus est.

Ast non solum pro divinitus acceptis tot saeculorum beneficiis Deo optimo grates agenda, sed etiam pro plurimis et gravissimis ob delicta hominum saeculorum decursu SSmo Cordi Jesu illatis vulneribus venia deprecanda ac in limine novi saeculi suffragiis unanimis auxilium divinum implorandum, ut salus Ecclesiae et patriae illaesa persistat, Illo protegente, a quo sancta desideria, recta consilia, et justa sunt opera, qui det nobis illam, quam mundus dare nequit pacem, ut corda nostra mandatis suis sint dedita et hostium sublata formidine tempora sint tranquilla.

A 900-as évforduló ünnepi programja:

Junius hó 28-án este a város lobogódíszit ölt és 8¹/₂ órától kezdve 9 óráig az összes templomok harangjai meghuzatnak, 9 órától 10 óráig a székesegyház bengál tüzzel tényesen kivilágittatik, mely alkalommal Pécs szab. kir. város keresztény háztulajdonosai és lakói is ugyanezen időben történendő kivilágításra felhivatnak. A kivilágítás tartama alatt a székesegyház főterén a pécsi dalárda éneke és a katonazenekar játéka váltakozik.

Junius hó 29-én Szt. Péter és Pál apostol fejedelmek ünnepén Pécs szab. kir. város összes plebániáiban csak egy csendes sz. mise tartandó reggeli 8 órakor, mi felől a hívek előtte való vasárnapon felvilágosítandók; csendes sz. mise után minden plebános körmenetileg fölvezeti híveit a püspöki székesegyházba. Itt 9 órakor a megyés püspök Úr Ő Méltósága fényes segédlettel pontifikál, ezután következik az ünnepi sz. beszéd és pedig magyar nyelven a főtemplomban, német és horvát nyelven a templom nyugoti illetőleg déli oldalán. Kedvezőtlen idő esetén a horvát sz. beszéd a katakombában, a német pedig a Corpus Christi kápolnában tartatik meg.

A püspöki sz. misére a hatóságok, egyletek és körök testületei ünnepélyes felvonulása kívánatos.

A szeptember 8-án Nagyboldogasszony születésnapjára a pécsi székesegyházból Mária-Gyüdre rendezendő nagy körmenet ünnepségre vonatkozólag a bizottság megállapodása a következő:

A körmenet indulása szeptember 7-én reggel 8 órakor a püspöki székesegyházból, hova 8 órára minden Pécs városi plebános híveit előzőleg fölvezeti.

A körmenet érkezése után Mária-Gyüdnön a templomban az időszerinti antiphona áldással.

A zarándokút és esetleges elszállásolás részleteivel külön bizottság foglalkozik.

Másnap reggel 8 órakor püspöki sz. mise, mely után magyar, német és horvát nyelven szent beszédek tarttatnak.

A sz. beszédek után félórával indulás haza. Megérkezés után „Te Deum“ és áldás.

Ezen ünnepélyek rendező bizottsága a következő egyházi és világi tagokból áll: Spies János, Pozsgay József, Wurster József dr. kanonokok, Károly Ignác, Magenheimer József, Angyán Aurel pécsi plebánosok, Rézbányai József dr. Hanuy Ferencz dr. theol. tanárok, Mayer György, Virág Ferencz, Krum Péter karkáplánok, Ágh Timóth dr. Bitter Illés cziszt. rend. tanárok. Majorossy Imre polgármester, Vaszary Gyula rendőrfőkapitány, Erreth János ügyvédi kamara elnöke, Szuly János, Bodó Aladár dr. Pleininger Ferencz ügyvédek, Dischka Győző főreál ig. Kindl József takarékp. igazgató, Bahula József dr. orvos, Kafka J. postafőnök, Rónaky Kálmán dr. megyei árvaszéki ülnök, Holics M., Cziglányi Béla kir. tábl. bírák, Kiss József tanár, Reberics Vincze, Rozsics isk. igazgatók, Ternovszky J. pénzügyig. titkár, Kelemen Mihály nyug. törzsorvos, Ráth Mátyás,

Krausze Ignác, Eizer János, Rézbányai János kereskedők, Kremling F. Hoffman J. Germann Ferencz iparosok, Hoffer Károly karénekes.

1568.

1900.

Festo Patro-
cinii Eccle-
siae Cathed-
ralis dispen-
satio in lege
jejunii et abs-
tinentiae con-
ceditur.

Festo SS. AA. Petri et Pauli, Patrocinio nempe Cathedralis Ecclesiae Quinque-Ecclesiensis, hoc anno in feriam 6-am incidenti, nec non die Vigiliae ejusdem festi, habita ratione magnae multitudinis inprimis occasione instituendarum centenariarum solemnitatum in Urbem Cathedralem confluentis, vigore facultatis ab Apostolica Sede die 28 Januarii 1899 concessae, *in territorio Civitatis Quinque-Ecclesiensis his diebus commorantes super lege jejunii et abstinentiae reliquos vero in Dioecesi fideles festo SS. AA. Petri et Pauli super lege abstinentiae in Domino dispenso.* Gratia haec Apostolica die dominica festum praecedenti ex ambone fidelibus erit communicanda et in parochiis extra Urbem Cathedralem iisdem inculcandum, ut dispensati super abstinentia in vigilia festi jejunium eo strictius observent.

1569.

1900.

Concursus pro
adolescenti-
bus in nu-
merum Cleri
junioris Di-
oeceseos re-
cipiendis
publicatur.

Examen concursuale suscipiendorum ad Seminarium meum juvenum diebus 1. et 2. Julii a. c. asservabitur. Qua de re DD. Curati illos IV., V., VI., VII., et VIII. classis gymnasialis juvenes, qui studia sua bono successu terminarunt et albo Cleri junioris adscribi cupiverint, eo addito, edocere velint, ut testimoniis scholasticis anni currentis schol. et litteris baptismalibus provisi die 1-a Julii a. h. horis matutinis, in aedibus Seminarii se insinuent.

1570.

1900.

Felhívás az
országos
kath. tanítói
segélyalap
által adomá-
nyozandó
ösztöndíjak
és segélyesé-
sek tárgyá-
ban.

Az országos kath. tanítói segélyalap mindazon tagjai, kik az alapszabályok 8. és 15. §§-ai értelmében ösztöndíjak és segélypénzek elnyerhetésére jogosultak, ezennel felhivatnak, hogy kellően felszerelt folyamodványaikat az alapszabályok 20. §-ának e) pontja szerint az alesperesi-kerületi alapgyűjtőbizottság, illetve az alesperes-kerületi tanfelügyelői hivatal útján az illető egyházmegyei főtisztelendő hatósághoz folyó évi július hó 15-ig indokolt javaslat kíséretében betérjesszék.

Szives tájékozással megjegyzem, miszerint a központi bizottság határozata értelmében maga a folyamodvány, a benne foglalt adatok és indokok hitelesítése végett az illetékes plébános által aláírandó és ezen hitelesítés sem községi, sem működési bizonyítvánnyal nem helyettesíthető.

Együttal megjegyzem, hogy az Alap azon t. tagjai, akik a legutóbbi három év folyamán támogatásban részesültek, a segélypénzek jelen évi kiosztásánál segélyre nem számíthatnak.

Tekintettel a beíratási időre, iskolai bizonyítványokat legcélszerűbb hiteles másolatban csatolni.

Azon folyamodványok, melyekhez tagsági könyvecske nincs mellékelve, vagy melyek nem az egyházi hatóság útján, vagy a kitűzött határidőn túl érkeznek be, nem fognak figyelembe vétetni.

Esztergom, 1900. évi május hó 10-én.

Dr. WALTER GYULA,

az orsz. kath. tanítói segélyalap közp. bizottságának elnöke.

1571

1900.

A magyar nemzet kereszténységének kilenczszázados fennállása alkalmából „A szent év emléke“ czim alatt Buzárovits Gusztáv esztergomi könyvkiadó kiadásában a közeledő iskolai vizsgálatoknál jutalomkönyvnek alkalmas művecske jelent meg, melynek ára 30 fillér, 100 példány 24 korona.

Irodalmi mű
ajánlatik.

1572

1900

Moesta fungor provincia, cum praesentibus ad notitiam Ven. Cleri perfero obitum R. P. Josephi Flódung presbyteri S. I. viri de s. missione, praecipue in nostra Dioecesi, unde oriundus erat, optime meriti, quem Divinae Providentiae anno aetatis suae 55. e medio sacri muneris, susceptis pie moribundorum sacramentis, ad aeterna praemia evocare placuit. Intrepidum hunc ac zelosissimum verbi divini praeconem, cuius memoria in benedictione erit, piis VV. Fratrum suffragiis commendo.

Obitus P.
Josephi Fló-
dung. S. I.

Sit ei Deus ipse merces magna nimis!

Sua Sacratissima Caesarea et Regio-Apostolica Majestas altissima resolutione die 29-a Aprilis a. c. emanata Victorem Váradi curatum castrensem in nosocomio militari Budapestinensi, presbyterum Dioecesis Quinque-Ecclesiensis, in parochum militarem Districtus Cibiniensis nominare dignata est.

Personalia

Rudolphus Kiss renunciato Vókányensi beneficio parochiali nuper sibi collato, in qualitate cooperatoris remissus est ad Himesház.

Leopoldus Masson cooperator in Podgajci nominatus est administrator interimalis beneficii vacantis Vókány.

Desiderius Riedlinger recuperata valetudine in subsidium datus est parochi infirmanti Bakonyaensi.

Victor Arányi cooperator in Nádasd ad curandam valetudinem interim a servitio Dioecesis est relevatus.

Desiderius Földes ex Bakonya qua cooperator missus est ad Nádasd.

Vitus Biscan presbyter Dioecesis Sibenicensis in Dalmatia Clero Dioecesano est ingremiatus et munere cooperatoris functurus missus ad Podgajci.

Quinque-Ecclesiis, die 28-a Maii 1900.

† Samuel m. p.
episcopus.

IX.

1712.

1900.

In litteris meis Circularibus anno praeterito sub. Nro XXI. pag. 243. Ven. Diebus
Fratribus ad notitiam pertuli: eos, qui anni labentis die SSmo Cordi Jesu 20—22 Junii
sacra, vel dominica proxime sequenti, formam consecrationis iteraverint ac cetera a. c. solem-
praescripta servaverint, de privilegio Apostolicae Sedis prorsus singulari, tenore litte- nes supplica-
rarum 27-a Nov. ann. 1899. a Praefecto S. Rit. Congregationis ad universos Eccle- tiones in ho-
siae Catholicae Episcopos editarum, iisdem fruuntur indulgentiis, quae in Encyclicis norem SS.
litteris „Annum Sacrum“ de hominibus Sacratissimo Cordi Jesu devovendis die Cordis Jesu
25-a Maii 1899. expressae sunt. instituendae
sunt.

Cum in ambitu Dioecesis meae fervore Ven. Fratrum, plurimae jam existant sub nomine SS. Cordis Jesu canonice erectae sodalitates, et certe nil magis ad amorem erga SS. Salvatorem nos accendere et uberrimos fructus gratiae divinae nobis conferre valeat, quam cultus SSmi Cordis Salvatoris, hinc impense et paterne obsecro Ven. meum Clerum, ut omni quidem tempore, maxime autem mense hoc Junii cultui SS. Cordis Jesu sacro, tum in suo corde, quam in cordibus fidelium, curae suae creditorum, omni zelo ac labore pietatem et cultum erga SS. Cor Jesu accendere, fovere, augere et consolidare adnitantur.

Ad hunc cultum provehendum efficaciter inservit publica in Ecclesia recitatio seu decantatio litaniarum de eodem SS. Corde Jesu confectarum et decreto SS. Patris die 2-a Aprilis a. 1899. emanato in universo orbe permissarum.

Approximante festo SS. Cordis Jesu, convenienter ordinationi meae in litteris Circularibus anno elapso sub Nro VIII. contentae, sacro hoc jubiliari tempore omnibus Dioecesis meae SS. Curionibus injunctum esse volo, ut in parochialibus Ecclesiis, nec non in illis filialibus Ecclesiis, ubi sacra ordinarie celebrari solent, devotionem in honorem SS. Cordis Jesu peragant et formulam notam consecrationis fidelium ad SS. Cor Jesu recitent, sequentem in hacce devotione ordinem observantes:

1. Dominica II. post Pentecosten seu die 17-a curr. fideles de hac devotione et solemnii dedicatione diebus 22., 23. et 24. mensis hujus instituenda, sensu litterarum apostolicarum in Circularibus meis anno superiore (pag. 81, 93, 155, 243.) publicatarum, rite edoceantur.

2. Diebus 22, 23 et 24 mensis labentis in Ecclesiis supra memoratis cele-

brato sacro, exponatur Sanctissimum in Ciborio, et sacerdos cum populo fidei recitet lingua vernacula in honorem SS. Cordis Jesu tria „Pater“ et „Ave“, quibus post unumquodque „Ave“ addatur suspirium illud pium: „Óh Jézusom édes szíve, add, hogy Téged mindig jobban szeresselek.“ Dein detur benedictio cum Ciborio.

3. Iisdem diebus tempore pomeridiano, exposito in Monstrantia SS Sacramento et cantato „Tantum ergo“, sacerdos cum populo fidei, praesente etiam pube scholastica, recitet litanias Sacratissimi Cordis Jesu lingua vernacula, (Vid. Circularia dioec. a. 1899. Nro VI) dein cantabitur hymnus: „Add nekem Jézus Szívedet.“ Denique dabitur cum Sanctissimo benedictio.

4. In fine tridui, hoc est die dominica, loco litaniarum alias consuetarum litaniae de SS. Corde Jesu recitentur, quibus finitis absolvatur formula consecrationis ad SS. Cor Jesu.

Eadem die mane thema s. sermonis de cultu SS. Cordis Jesu habeatur et fideles ad hauriendas aquas in gaudio de fontibus Salvatoris excitentur.

1721.

SS. Ordinum 1900.

conferendo-
rum dies
publicantur
et preces pro
ordinandis
fundendae
indicuntur

Michaël Bergovecz, Vincentius Hajdinyák, Ioannes Kapossy, Andreas Mózes, Carolus Müller et Ludovicus Tóth, omnes alumni seminarii mei annum quartum cursus theologici proximis diebus absoluturi, die 24-a Junii ad s. subdiaconatum, die 25-a Junii ad s. diaconatum et 27-a Junii, quae est festum S. Ladislai Regis, per manuum mearum impositionem ad s. presbyteratum promovendi sunt. SS Ordines his diebus mane hora 7-a in Ecclesia Cathedrali ad altare majus conferentur, quod eum in finem DD. Curatis communico, ut proxima Dominica, absolutis divinis, una cum fidei populo, praevie desuper edocendo, pias ac devotas preces ad Omnipotentem fundere velint, quatenus neordinandi, accepta Spiritus Sancti gratia, digni Altaris Ministri ac Dispensatores Misteriorum Dei efficiantur.

Quinque-Ecclesiis, die 10-a Junii 1900.

† Samuel m. p.
episcopus.

X.

2016.

1900.

Hogy Nt. Lelkészkedő papságom megismerhesse azon irányelveket, melyek a magyar püspöki kar a magyarországi kath. egyház önkormányzati ügyének tárgyalásánál vezérlik, egész terjedelmében közlöm azon választ, a mely a f. é. márcz. hó 3-án tartott püspöki tanácskozmányból kifolyólag az autonomia szervező kongresszus 27-es bizottságának adatott.

Autonomia
ügyében a
püspöki kar
válasza.

A magyar püspöki kar válasza az autonomiai szervező kongresszus 27-es bizottságának.

A magyarországi katolikus egyház autonomiáját szervező országos gyűlés f. é. február hó 10-én az előkészítő huszonhetes bizottság által javaslatba hozott szervezési szabályzatot a részletes tárgyalás alapjául elfogadta. Mielőtt további tanácskozásait folytatná, a javaslatot azzal a felhívással adta ki a huszonhetes bizottságnak, hogy az abban lerakott főbb elvekre, nevezetesen a katolikus alapok és alapítványok kezelését és ellenőrzését érintő kérdésekre, az oktatás- és nevelésügyre, továbbá a javadalmak betöltésére vonatkozó önkormányzati hatáskör sikeres megállapíthatása, valamint a közvetlen választás és az egyházmegyei gyűlés szervezése, végre a vita során felmerült elvi kérdések tárgyában az illetékes tényezőkkel érintkezésbe lépjen és úgy az ezekre vonatkozó tárgyalások eredményét, valamint az ezekből folyólag netalán szükségesnek mutatkozó módosításokat tanácskozás alá vevén, javaslatait és jelentését a szervező gyűlésnek mielőbb bemutassa.

A szervező gyűlés ezen határozata alapján a huszonhetes bizottság nagyméltóságú elnöke folyó évi februárius hó 24-én 978. sz. a. felkérte a püspöki kart, hogy a határozatot figyelembe véve, a huszonhetes bizottság munkálata alapján a bizottsággal érintkezésbe lépjen.

A püspöki kar a szervező gyűlés határozatából hozzá intézett eme felkérést őszinte örömmel fogadta és annál nagyobb készséggel tesz annak eleget, minél melegebben kívánja a kitűzött feladat sikeres megoldását s minél szükségesebbnek tartja tehát azt, hogy a szervező gyűlés munkája, az utonomia főcéljának biztosítása

mellett, teljes összhangban legyen az egyháznak Krisztus által megállapított szervezetével s kormányzatának egységével, mert üdvös eredményt reményleni csak így lehet.

Időszerűnek tartja a püspöki kar annak előrebocsátását, hogy az ok, mely az autonomia eszméjét 1848-ban felszínre hozta, az ország alkotmányos életében beállott gyökeres fordulat volt, mely az állam katolikus jellegének megszüntével s az összes bevett vallásfelekezetek tökéletes egyenjogúságának törvénybe iktatásával szükségessé tette, hogy a főkegyuri jog körébe foglalt katolikus nagy érdekek az új alakulásnak megfelelő új biztosítékokat nyerjenek.

Ez a cél volt a püspökök szeme előtt, midőn 1848. évi márczius hó 20-án tartott tanácskozmányuk határozata szerint arra kérték a királyt, hogy főkegyuri jogát a ministerium végrehajtó hatalmának köréből kirekesztvén, azt magának tartsa fenn, hogy továbbá az 1790—91. XXVI. tczikk 10. és 12. §§-ai értelmében a katolikusokat is ugyanazon jogokkal ruházza fel, melyek birtokában az evangélikusok vannak, az összes vallási és iskolai célú alapokat és alapítványokat az egyháznak adván át, melynek nevében azokat egy egyházi és világi tagokból álló bizottság kezelje.

Miután azonban a király a felelős ministeriumról szóló III. törvényczikket szentesítve, márczius hó 31-én kelt leiratában az érsekek, püspökök, apátok és prépostok kinevezését átruházhatlan apostoli hatóságának fentartván, egyebek felől nem rendelkezett, a püspökök az egyház jogainak biztosítását a törvényhozás útján igyekeztek elérni; s e végre a vallás dologáról szóló 1848: XX. tcz tárgyalása alatt számos világi katolikussal közösen tanácskozván, az országgyűléshez kérvényt nyújtottak be, melyben azt kívánták, hogy mint minden bevett vallás egyházának, úgy a katolikus egyháznak az államhoz való viszonya is a szabadság és függetlenség alapján törvény által rendeztessék s a katolikus alapítványokat csupán egyházi és világi katolikusokból álló bizottság kezelje.

A kérvény ápril hó 7-én adatott át a rendi táblának, azonban mint „elkésett” mellőztetett s az 1848: XX. tczikket a király Szent-György hava 9-én szentesítette, annak kijelentésével, hogy a múlt hó 31-én kelt legfelsőbb elhatározásában is említett apostoli királyi jogait itt is fenntartja.

A püspöki tanácskozmányok egyik részvevője által később kiadott Emlékirat szerint ápril hó 8-án a két tábla számos világi tagja által képviselt tanácskozmányban elhatároztatott, hogy a katolikusok kérvényének a jövő országgyűlésen való támogatására az ország összes katolikusai felhivassanak. Ez alkalommal eszmecsere folyt arról is, hogy a kitűzött cél hatályosabb előmozdítására, egyuttal pedig az egyházas közszellem fejlesztésére s az egy célra törekvés kapcsainak erősbbítésére minden plebánia körében egyházi gondnokságok lennének az értelmesebb hivekből alakítandók, melyek tisztében állna az egyház vagyonára s a helybeli tanodára felügyelni, ezek közül alakulnának egyházkerületi választmányok s innen a székes-

egyházak mellé alakíttatnának központi bizottságok, mindenütt kétannyi világi tagokból állók, melyek feje és elnöke kirekesztőleg csak a püspök lehet.

Az első autonomiai mozgalom, melynek egyes mozzanatai az izgalmas hangulatban találhatnak magyarázatot, a bekövetkezett események által fejlődésében megakasztva, az utókorra csak annak emlékét hagyta fen, hogy a világi katolikusok, kik ama lázas napokban püspökeik köré sorakoztak, velök együtt az autonomiai mozgalom fő célját az egyház önállásának megvédésében s az összes magyar katolikusok közös érdekeinek biztosításában látták, felajánlva közreműködésüket az egyházmegyéek családi körében is a püspöki joghatóság korlátai közt.

Az 1848. évi események lezajlása után az autonomiai mozgalom ezen fő-céljának biztosításáról igyekezett az akkori idők nevezései közt is lehetőség szerint gondoskodni az 1850. évben Esztergomban ülésező püspöki kar, midőn a hercegprimás által két felterjesztésben azt kérte Ő Felségétől, hogy külön egyházi bizottság felállításával a vallás-, tanulmányi és egyetemi katolikus alapokat rendeltetésöknek megfelelőleg katolikus kezelés alá bocsássa. 1865. évben megújította az összes katolikus alapok kiadása s vegyes bizottság felállítása iránti kérelmét, hogy a püspöki kar és a katolikusok testülete azok kezelésére közvetlen befolyást nyerjen. Folyamodására válasz nem érkezvén, 1866. évben a primási szék üresedése alatt a püspöki kar ismét tárgyalás alá vevé a katolikus egyház törvényes állásának és autonomiájának ügyét s a folyamodást személyesen benyújtó egri érsek jelentést tett Ő Felségének arról, hogy a katolikus alapítványok és iskolák ügyének a legfelsőbb felügyelet alatti czélszerűbb kezelése iránt az országgyűlés némely katolikus tagjaival együtt külön felirathban szándékozik Ő Felsége színe elé járulni.

Lényeges fordulatot adott az autonomia ügyének az erdélyi katolikus statusnak püspöke vezetése alatt 1866. évi január hó 10-én tartott gyűlése és Ő Felségéhez intézett felterjesztése, melyben az erdélyi katolikusok törvényen alapuló és gyakorlattal is szentesített önkormányzati jogának visszaállítását és a kincstár kezelése alatt levő vagyonának kiadását kérte.

E felterjesztés kapcsában b. Eötvös József miniszternek 1867. július havában Simon János herceg-primáshoz intézett levele s a primásnak szeptember hó 8-án kelt válasza mozgásba hozta a magyarországi katolikus autonomia kérdését.

A püspöki kar tanácskozmányai után 1868. február havában közzététetett a szervezeti munkálat. Ebben az autonomiai testületek hatásköre nem terjedt ki a személyi kinevezési ügyekre s ily hatáskört a tekintélyes világiak, kiknek véleménye kikéretett, sem kívántak. A munkálat szerint vegyes egyházi tanácsok lettek volna szervezendők, egyházközségi egyházmegyei és az országos főegyházi tanács, melynek állandó képviselőit kebeléből kiküldendő s általa szervezendő egyházi és tanügyi bizottságok voltak hivatva. A főegyházi tanács 72 egyházi és 72 világi tagból állott

volna. Ennek tétetett feladatává átvenni a magyarországi katolikus anyaszentegyház vallás-, iskolai, öszöndij, stb. alapjait, melyek eddig a királyi kormány kezelése alatt állottak.

A munkálat több világi katolikussal, ezek közt első sorban b. Eötvös József miniszterrel közöltetett. A miniszter a primáshoz 1868. július 1-én intézett, azóta közzétett magánlevelében többféle módosítás mellett maga hozta az alapok- és alapítványokra nézve azon szöveget javaslatba, mely szerint „tekintettel a katolikus egyház önkormányzatának a törvényes és közjogi viszonyok változása által szükségessé vált szervezésére, fejlesztésére vagy biztosítására, a főegyháztanács tervet készít arra nézve, hogy jövőre miként kelljen király Ő Felsége legfőbb kegyúri jogainak s érdekeinek tökéletes biztosításával, teljes épségben tartása mellett az egyház tulajdonjogának, rendeltetésök céljainak megfelelőleg kezelni a magyarországi, jelenleg a kormány által kezelt katolikus alapítványokat és alapokat.”

A püspöki kar a miniszter módosításai szerint átalakította a szabályzatot. A miniszter állítólag, eleinte nem is tartotta szükségesnek azt világiak bevonásával vagy tanácskozmány elé vinni. Elégnek tartotta azon kiváló férfiak meghallgatását, kiknek véleménye a püspöki kar előtt súlylyal bir. A vegyes tanácskozmány azonban utóbb, október hó 1-én mégis összehivatott. A primás üdvözlő beszédében kiemelte, mily vívmánynak tarja a magyar katolikus klerus, ha az egyházi munkásság üdvös terén a nemzet erkölcsi és szellemi nemesítése érdekében a sorakozott világi hívek támogatását megnyerheti, hangsúlyozta azonban egyuttal, hogy a püspököknek mindenekelőtt az anyaszentegyház isteni alapítója által változatlanul rendelt egyházi kormányzat sarkalatos elveit kell szem előtt tartaniok, melyeket meg nem ingathatnak azon kapcsok megsértése nélkül, melyek őket az egyetemes világegyházhoz s annak szentséges fejéhez fűzik. Kijelentette ennél fogva, hogy csakis a kitűzött határok közt járulhatott a magyar püspöki kar a terv elfogadása által oly szervezethez, mely eddig a katolikus egyházban sehol a világon nem létezett.

A vegyes tanácskozmány azonban az egész ügynek más fordulatot adott. A politikai alkotmányosság formái jutottak ott érvényre. Az javasoltatott a püspöki karnak, hogy ne menjen be az autonomia szervezésébe, hanem csak az ideiglenes változási szabályok elkészítésére szorítkozzék. Az ezek szerint megválasztandó gyűlés készítse el a végleges választási szabályzatot s a gyűlés, mely ennek alapján létre jövend, lesz hivatva arra, hogy maga állapítsa meg az autonomia szervezetét, hatáskörét, szóval minden részletét.

Igy is lett. Az autonomia szervezetének kidolgozására véglegesen megválasztott kongresszus 1870. október hó 26-án nyílt meg és 1871. márczius hó 30-án elnapoltatott.

Az akkori hangulattal szemben, mely a kedélyeket világszerte forrongásban tartó politikai és vallási izgalmak kifolyása volt, a kongresszus, melyen ily viszonyok

közt inkább támadások leküzdése és veszélyek elhárítása volt a feladat, nem hozhatta meg a kedvező eredményt.

A viszonyok sem 1848-ban, sem 1870-ben nem voltak kedvezők az egészen új, előzmény nélkül álló és annyira nehéz kérdés sikeres megoldására. — 1848-ban, mint b. Eötvös József a primáshoz írja, az értekezletek határozataira a forradalmi hangulat befolyással lehetett, s „ép ez értekezleteknek csekély eredménye, a nehézségek, melyek egyházunk főnökeinek ildomos határozataik életbeléptetését lehetlenné tévők, komolyan intenek, hogy ily reformok keresztülvitele felgerjedett pillanatban nem lehetséges, s így csak akkor kísértethetik meg sikerrel, midőn az nyugalommal történhetik.“ — 1870-ben a püspöki kar egyik tagjának beszéde vet világot a helyzetre és bizonyára sokaknak lelki állapotára. Felemlíti, hogy az időpont nem szerencsés, hogy a mozgalmas idők lázas befolyása alatt vannak az elmék, hogy minden ember nyugtalansággal és aggodalommal néz a közel jövőbe. De belátja, hogy az episcopatusnak nem állt hatalmában más, nyugalmasabb időt választani. „Eme lépésünk — ugymond — minek titkoljuk el, megdöbbenő figyelmet ébresztett külföldön, még a nagy katolikus lángelmékben is. Azt kérdezték tőlünk: Gondoljátok, hogy ez institutiót a katolikus egyház szervezetébe be fogjátok tudni illeszteni? Biztosak vagytok-e abban, hogy az autonomia működése aberrációkba nem fog átcsapni? Lesz-e elég erőlk, ha a tulkapások áttörnek a partokon, hogy a pusztító áramlást a mederbe visszaszorítsátok? Mi nem tudtunk felelni e kérdésekre. Mi azt mondtuk, tennünk kell valamit, mert a politikai helyzet kényszerít; mondtuk, hogy katolikus vagyonunk, ügyeink most már incompetens közegek által kezeltetnek; mondtuk végre, hogy Isten után bizunk apostoli fejedelmünkben, kinek főkegyuraságát fentartani akarjuk, és bízunk saját hiveinkben, kiknek a katolikus egyházhoz való odaadásukat sok fényes tett hirdeti a multban.“

A kongresszus többsége által elfogadott szervezeti szabályzat 1871. június hó 21-én nyújtatott át Ő Felségének, a legfelsőbb jóváhagyás azonban be nem következett.

Elmaradásának okát csak az 1895. évi november hó 24-én kelt legfelsőbb elhatározás adta meg, melyben Ő Felsége a katolikus egyház önkormányzatának szervezésére új kongresszus tartására adva engedélyt, meghagyta, hogy ahoz az 1870—71-ik évi kongresszus munkálata azzal küldessék vissza, miszerint azt a változott viszonyokra való tekintettel, valamint az Ő Felségét megillető legfőbb kegyuri és felügyeleti jogok s a római katolikus egyház szervezetének szigoru szem előtt tartásával újabb megfontolás alá vegye.

A míg így a magyarországi katolikus autonomia szervezésének ügye a kedvezőtlen időviszonyoknak, egyelőre legalább, áldozatul esett, addig Erdélyben az egyházi önkormányzat biztosítása szerencsésebb alakulást nyert.

Igaz, hogy az erdélyiek szerencsésebb helyzetben is voltak: náluk a szorongatás korszakából a katolikus status szervezete fenmaradt. Leginkább ez adta meg nekik a lehetőséget arra, hogy a sikerre vezető utat megtalálhassák.

A katolikus statusnak már említett 1866. évi június hó 10-iki felirata kapcsában b. Eötvös József minister, „a kérvényben foglalt indokok helyességét, alaposságát — mint mondá — lelke mélyéből osztván“, 1867. szeptember hó 12-én 896. eln. sz. a értesítette az erdélyi püspököt Ő Felségének augusztus hó 19-én kelt legfelsőbb elhatározásáról, mely szerint „legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy az erdélyi főkormányshéknél fennállott ügynevezett catholica commissio megszüntetvén, az addig annak hatásköréhez tartozó ügyek az erdélyi róm. katolikus statusnak 1866. január hó 10-én Kolozsvárt tartott gyűlése jegyzőkönyvében körülírt szerkezetű gyűlésnek és az annak kebeléből választandó bizotmánynak befolyásával kezeltessenek és intéztessenek.“ A legfelsőbb engedély alapján 1868. február hó 9-re összehívott statusgyűlés feladata lett volna a szervezési szabályzat megállapítása és a kebeléből kiküldendő 24 tagu bizottság megválasztása. Azonban a többség által elfogadott szervezeti szabályzat ellen a kisebbség különvéleményt adván be, a gyűlés heves viták után szétoszlott, a nélkül, hogy az igazgató tanácsot megválasztotta volna.

Azonban az öt évvel később, 1873. május hó 12-re összehívott status-gyűlés mindenekelőtt az önkormányzat legfőbb feladatának biztosítását tartva szem előtt, kerülvé az elvi kérdéseket, melyek az áthidalhatlan ellentéteknél fogva mindig akadályoztatták volna az eredményt, elhatározta, hogy a status közgyűlését az Ő Felsége által is elismert 1866-iki jogalapon évenként megtartja, a legfőbb utasítás értelmében az igazgató tanácsot megválasztja s azt a statusnak eddig a főkormányshék katolikus tagjaiból álló katolikus bizottság által gondozott javai kezelésével és a még állami kezelés alatt álló alapoknak és vagyonnak átvételével megbizza. Ezen határozat értelmében a gyűlés az igazgató tanácsot megválasztotta s egyúttal annak szervezetéről és hatásköréről szabályzatot alkotott, melyet a jegyzőkönyvvel együtt a legfelsőbb jóváhagyás kieszközlése végett felterjesztett. A minister, Trefort Ágost, 1873. június hó 16-án 1008. eln. sz. a. kelt leiratával a püspököt értesítette, hogy a katolikus statusnak évi közgyűlés tartására teljes joga lévén, annak abbéli eljárását, miszerint igazgató tanácsát, amely az akkorig működött katolikus egyházi bizottság helyébe lépjen, önkebeléből megválasztotta, tudomásul véve, egyúttal azon megállapodását is helybenhagyta, mely szerint az ekkorig a katolikus egyházi bizottság hatásköréhez tartozott ügyeket jövőben a már megválasztott 24 tagú igazgató tanács befolyásával kezelendi és intézendí. Azonban a kath. alapoknak a kormány kezelése alól való kibocsátását és átadását megtagadta, mivel ezen kérdés együttesen az összes magyar állami katolikus egyházra végérvényesen létesítendő önkormányzat megállapításának alkalmával és azzal szervezeten lesz annak idején elintézendő. A statusgyűlésnek ez utóbbi pontra vonatkozó újabb felterjesztésére, a minister 1874. deczember hó 28-án 34.204. sz. a. Ő Felsége kegyuri és felügyeleti jogára való hivatkozással ismét tagadó választ adott.

Habár az erdélyi katolikus egyház eszerint még nem vehette tényleges

birtokába a kormány által kezelt alapjait, de átvette és azóta gyarapította is az alapokra és azokból fentartott intézetekre vonatkozólag az egész hatáskört, melyet azelőtt a főkormányzóknél fenállott egyházi bizottság töltött be.

Autonomiája, bár ugyan Erdélynek az unio óta nincs politikai különállása, a történelmi fejleményekből kifolyólag a statusgyűlésben és igazgató tanácsban képviselt szervezetével mégis országos jellegű. Országos jellegű a statusgyűlés már szerkezeténél fogva is, mert az Ő Felsége által jóváhagyott 1866. évi szabályzat alapján a gyűlésen katolikus főispánok, főtisztok, városi főbírák mellett a „közálladalmi főbb tisztviselők és főbb törvényszékek katolikus tagjai“ is helyet foglalnak. De országos jellegűvé teszi leginkább az, hogy az erdélyi országos főkormányzóknél fennállott catholica commissio megszüntetvén, a statusgyűlés és a kebeléből választott bizottság, az 1867. évi augusztus hó 19-én kelt legfelsőbb elhatározás alapján a catholica commissiónak országos hatáskörét s a katolikus közalapok gondozását vette át.

Az autonómia ezen országos jellegű szervezetének hatásköre az 1873. évi május hó 13-án elfogadott ügyrenddel nyert szabályozást, s e szervezetben a püspök és igazgató tanács közti viszonyt s az erre vonatkozó eljárási módozatot az ügyrend nyomán s a régi rendeletek és gyakorlat szerint a következő gyűléseken közös egyetértéssel állapították meg.

E mellett pedig a szorosan vett egyházmegyei kormányzat terén az önkormányzati hatáskörök a püspök joghatóságának sértetlen megóvásával illeszkednek be az egyházmegye kereteibe, miről tanuságot tesz egyebek közt az egyházi és iskolai tanácsok 1877. évi szervezete s a békés gyakorlat.

Igy foglalta el és biztosította az erdélyi katolikus status kitartó buzgósága a jogi alapot, melyen a főkegyuri és egyházkormányzati jogkörök természetes korlátai közt mint a vallási béke s az egyházi és nemzeti érdekek egyik tényezője üdvös eredménynyel működött a lefolyt huszonhét év alatt.

Az erdélyi példa szemünk előtt van.

A mi ott lehetséges volt, miért lenne az nálunk lehetetlen? Ha az erdélyi főkormányzóknél fennállott egyházi bizottság hatáskörének átruházásával az önkormányzati szervezkedés lényeges feltétele és legfőbb célja, mely nélkül az nem is képzelhető, ott megvalósulhatott, miért nem valósulhatna az itt is meg?

A katolikus alapokra nézve az egyház tulajdonjoga, az alapok és azokból fentartott intézetek katolikus jellege és rendeltetése nem kétséges nálunk sem.

Tudjuk, hogy ez alapoknak hasonlíthatlanul nagyobb részét a viszontagságos időkben elhagyott apátságok, prépostságok, monostorok és káptalanok javai képezik.

Törvényeink szerint az egyházi vagyon, még ha a haszonélvező jogalany megszűnt is létezni, egyházi jellegét nem vesztheti el, uratlanná nem válhatik, mindig az egyházé marad, s egyházi jellegének megfelelő hasonló egyházi célra fordítandó.

Az 1548. évi országgyűlés, melynek a katolikus vallás megszilárdítása volt főcélja, az említett jogelv alapján XII. czikkben azt rendeli, hogy az elpusztult monostorok, zárdák és káptalanok javai tanult lelkészek, Isten ígéje igaz hirdetőinek fentartására, kik ez országban a népet a régi, orthodox, igaz és katolikus hitben és vallásban megtartani s az attól elpártoltakat abba visszavezetni igyekezzenek, továbbá iskolák építésére és helyreállítására tanult és derék tanítók díjazására, valamint szépreményű és jóviseletű ifjak tanulmányi ösztön- és segélydíjaira fordíttassanak, hozzátevéen az I. §-ban, hogy ez intézkedések pontos és rendszeres végrehajtására s a jövedelmeknek a mondott célra való hűséges felhasználására minden püspök a maga egyházmegyéjében gondoskodni tartozzék.

Ez a törvény képezi a vallás-, tanulmányi és egyetemi alapokra nézve a kiindulási pontot és az irányadó jogszabályt, melyre királyaink alapító leveleikben mindig hivatkoznak.

Hogy mennyire katolikus ügynek tekinti e törvény a tanügyet, mely gondoskodásának egyik főrészét képezi, kitűnik abból, hogy azt a katolikus istentisztelet ügyével ugyanazon fogalom alá helyezi, midőn a katolikus istentisztelet és tanügy érdekeiről kapcsolatosan rendelkezve, a kettős érdeket egynek tekinti s a szóban levő javakat a mondott célra, tehát az istentisztelet és tanügy egybefoglalt céljára akarja a püspökök útján fordíttatni.

A törvény ezen célját két évvel később ismét hangsúlyozza a törvényhozás, midőn az 1550: XIX. czikkben annak végrehajtását azért sürgeti, hogy tudós férfiak behozatala és iskolák felállítása által Isten tisztelete és az ősi vallás mielőbb felviruljon mindenütt. Hasonlóképen az 1560: I. czikk 15. §-a is a mondott törvény céljának a katolikus iskolák felállítását tekinti s annak eszközését a püspökökre bizza.

I. Rudolf király a törvény ezen céljának megvalósítására, vagy — mint egyik ide vonatkozó adománylevelében mondja — a katolikus vallásnak az oktatással kapcsolatos előmozdítására adományozta 1586-ban, mint főkegyur, a főpapok és katolikus rendek előterjesztésére, a jezsuitáknak az elpusztult katolikus intézmények javait. A rend eltörlése után pedig Mária Terézia királynő 1780. márczius hó 25-én ugyanezen törvény értelmében és parancsára — *sensu et dictamine praecitati articuli 12-mi 1548 —*, főkegyuri minőségben — *pro supremo iure nostro patronatus*, — alkotja meg a tanulmányi alap jogi személyét, ugyanazon javaknak adományozásával, melyek a jezsuitáknak adományoztattak, ugyanazon rendeltetéssel s jogokkal, melyekkel azokat ők bírták. Ugyanezen törvény alapján s arra való hivatkozással állítja ki Mária Terezia királynő a Pázmány-féle katolikus egyetem részére is adományleveleit. A vallásalaphoz tartozó javak katolikus rendeltetését nyilvánvalóvá teszik az alapítási oklevelek.

Hogy pedig mindezen alapítványoknak kizárólagosan katolikus célja és rendeltetése kérdés tárgyává se tétethessék, mint Erdélyben az 1791: LIV., LV. czik, úgy Magyarországon az 1790—91: XXVI. tcz. 12. pontja az alapítványok

rendeltetésének sérthetetlenségét nemcsak az evangélikusok, hanem a katolikusok részére is véglegesen biztosítani akarván, kimondja, hogy az akkor fennállott birtokállapot zsinórmértékül vétetvén, a katolikusok alapítványai a katolikusok, az evangélikusokéi az evangélikusok részére fordíttassanak.

E törvény rendelkezésének felel meg, de egyszersmind nemcsak a vallás, hanem a Mária Terézia királynő által létesített tanulmányi alap katolikus jellegét és rendeltetését is minden kétséggel szemben igazolja a kancellária útján 1793. július hó 4-én a helytartótanácshoz intézet 7080. számú királyi rendelet, mely minden félreértés kizárása végett megtiltja, hogy a vallás- és tanulmányi alap közalapnak neveztessek s kijelenti, hogy ez alapok az 1790—91: 26. tczik értelmében kizárólag a katolikusok javára szolgálván, természetöknél fogva a főkegyur legfelsőbb felügyelete alatt állnak és azon más természetü közalapokkal, melyekről az 1790—91: XXI. törvényczik rendelkezik, semmi összefüggésben sincsenek.

Ha ezek szerint az egyház tulajdonát képező ez alapoknak és az azokból fenntartott tanintézeteknek katolikus az eredetök és rendeltetésök: 1848-ig katolikus volt kezelésök és igazgatásuk is.

Kezdetben, mint 1548: XII. tczikk rendeli, a megyés püspökökre volt a jövedelmek kezelése és céljoknak megfelelő felhasználása bízva. Az alapok jövedelmeiből gondozott katolikus tan- és nevelésügy a főkegyur védnöksége alatt az egyház kezében volt, szerzetesrendek vezetése alatt álltak a középiskolák, felállításuk és elhelyezésükre nézve a katolikus vallás érdeke s a püspökök véleménye volt az irányadó. S midőn aztán a mindinkább növekvő feladatokkal szemben a rendszeres, központi vezetés és igazgatás szüksége előállt, akkor a katolikus alapokat érdeklő ügyek katolikus kezelése- és igazgatásának biztosítására s minden illetéktelen befolyás távoltartására királyaink főkegyuri joguk erejével s annak fentartásával a helytartótanács kebelében felállították a vallás- és tanulmányi bizottságokat, melyek elsejében az ország primása elnökölt, a ki primási méltóságánál fogva a helytartótanács tagja volt, s melyek főkegyuri megbízatásuk értelmében csak a katolikus ügyek gondozására lévén hivatva, az akkori viszonyok közt e hatáskörükben a katolikus egyházi önkormányzat képviselőinek voltak tekinthetők.

S ha ezek alapján párhuzamot akarunk vonni az akkori és mostani helyzet közt, az eredmény, melyre jutunk, az, hogy akkor a katolikus egyház államegyház volt, az állami intézmények is magukon viselték az államvallás jellegét, s annak daczára az alapok és azokból fenntartott tanintézetek katolikus jellege és rendeltetése még külön ótalomban is részesült.

Ellenben most a helyzet az, hogy az 1848: XX. t.-czikk kimondta az összes bevett vallásfelekezetek jogi egyenlőségét, s az 189: XLIII. t.-czikk 9. §-a az ezentul beveendőknek is biztosította az egyházi, oktatási, nevelési vagy jótékonyági célokra szolgáló alapítványaik önkormányzati kezelését.

A magyar katolikus egyháznak nincs szüksége arra, hogy bevettnek nyilváníttassék, sem arra, hogy közjogi állása és önrendelkezési joga, mely a magyar alkotmányjoggal egyidejű, elismertessék.

És mégis, daczára az 1790—91: XXVI. t.-czikk 12. pontjának, mely az evangélikusoknak és katolikusoknak egyaránt biztosítja alapítványaik rendeltetésének sérthetetlenségét és ennek megfelelő kezelését: az összes bevett vallásfelekezetekkel szemben egyedül a katolikus egyház az, mely ezen alapítványai kezelésének és az azokból fentartott tanintézetek igazgatásának köréből ki van zárva; mert az 1848. év rohamos eseményei közben a főkegyuri jogositványok gyakorlata körül támadt ür mindeddig ki nem egészítettvén, a főkegyuri jogositványok egyedüli megbízott kezelője most a politikai kormány, mely pedig parlamenti állásának feltételeivel s az újabb országos törvények alapján egyenlő elbánásra igényt tartó különféle ellentétes vallási irányzatokkal szemben legjobb szándéka mellett sem lehet hivatott arra, hogy oly ügyekben is, melyek a közkormányzat jogkörén kívül esve, a főkegyuri jogcímen kizárólag a katolikus egyház beléletével vannak szoros összefüggésben, az ország katolikus lakosságának megnyugvásával képviselhesse és gondozhassa vallásunk érdekeit.

Ezt figyelembe véve, a püspöki kar úgy véli, hogy kötelessége és a magyar katolikusoknak feléje irányult bizalma ellen vétene, ha határozottan nem kívánná, hogy a mi az autonómiai mozgalomnak indító oka és kezdettől fogva kitűzött fő-célja volt: a katolikus alapok és alapítványok s az azokból fentartott intézetek ügyének szabályozása, a kormány jóakarató támogatása és közreműködése mellett, Ő Felsége legkegyelmesebb megbízása alapján oly megoldást nyerjen, mely egyrészt a magyar katolikusok egyetemének megnyugtatót nyújtson, másrészt alkalmas legyen arra, hogy Ő Felségének a főkegyuri jog természetéből és céljából folyó legnemesebb szándékai teljes mértékben valósulhassanak.

A püspöki kar tehát közös tanácskozmányában hozott határozatának megfelelőleg azt kívánja, hogy a katolikus vallás, oktatás és nevelés céljaira szánt, jelenleg a kormány által kezelt katolikus alapok és alapítványok, valamint az azokból fentartott királyi katolikus tanintézetek ügye, a kir. kath. jogakadémiákat is beleértve, úgy rendeztessék, miként az jelenleg Erdélyben gyakorlatban van. Kívánja ezzel kapcsolatosan, hogy a budapesti egyetem katolikus alapja az autonómiának egy általa létesítendő katolikus egyetem céljaira kiadassék.

Midőn a püspöki kar az alapok, alapítványok s az alapokból fentartott tanintézetek ügyének rendezését az erdélyi gyakorlat szerint kívánja, ezt annak tudatában teszi, hogy kívánatának valószínűsítése, úgy mint Erdélyben, Ő Felsége legfőbb kegyuri jogának s a legfelsőbb felügyeleti jogkörnek sértetlen megővésével és fentartásával eszközölhető. Hiszen Erdélyben a legfőbb kegyuri jog oly alapon nyugszik mint Magyarországon; ott úgy mint itt az autonomia gondozására bízott vagy bizandó ügyek előbb a főkormányzók hatásköréhez tartoztak, s a katolikus köz-alapok és intézetek jellege ott és itt azonos.

A püspöki kar kívánatának teljesítése véget vetne egyúttal a visszás állapotnak, melyet a magyarországi és erdélyi katolikusok helyzetének különbsége okozott. Mert, mint b. Eötvös József, Simon János hercegprimáshoz intézett levelében írja, valóban el nem képzelhető, „hogy a katolikus egyház az állam irányában Erdélyben nagyobb autonómiával birjon, mint Magyarországon.”

Erdélyben az összes katolikusok csak egy megyés püspök joghatóságához tartozván, az autonómia országos jellegű szervezetében ő maga képviseli és gyakorolja az egyházkormányzati joghatóságot. Magyarország több egyházmegyére lévén felosztva, az egész országra kiterjedő katolikus közügyekben az egyházkormányzati hatóságot az összes püspökök képviselik. Mivel tehát az autonómiai kongresszuson az egész országra kiterjedő katolikus közügyek fognak tárgyalatni, azért a püspökök a kongresszuson való jelenlét és hozzászólás jogát maguknak fentartják, de szavazásban nem vesznek részt s a kongresszus végzéseit fölött közös tanácskozmányukban fognak határozni. Az igazgató tanácsba küldendő püspökök választását a püspöki kar magának kívánja fentartani.

Az előadottak szerint, ha a katolikus alapok s az azokból fentartott tanintézetek ügye itt is azon mód szerint fog rendeztetni, mint az Erdélyben tényleg gyakorlatban van, ezzel a legfőbb kegyuri és legfelsőbb felügyeleti jog teljes épségben tartása mellett elérhető lesz a cél, melynek biztosítása az autonómiai mozgalmaknak kezdettől fogva legfőbb tárgya volt s az ország katolikusai bizonyára örömmel és megnyugvással fogják elfoglalni egyházi és iskolai közjavaink és érdekeink buzgó gondozására a hálás munkatért.

Alig szenvedhet kétséget, hogy a kormányt is e megnyugtató eredmény biztosításának szándéka vezette akkor, midőn Ő Felségétől a kongresszus újbóli összehívására kikérte az engedélyt. Épen azért a püspöki kar nem tulajdoníthatott döntő súlyt azon Emlékirat című dolgozatnak, melyet a kongresszus összehívása után a hírlapok közöltek s mely az autonómiával s a kormány álláspontjával foglalkozva, az autonómiának az alapokra nézve csak azon tért jelölte ki, melyet most az azok ellenőrzésére rendelt, azonban a kezelés és igazgatás keretén egészen kívül álló bizottság foglal el, a tanintézetekre nézve az autonómiát csak azok katolikus jellegének, illetőleg katolikus tanerők alkalmazásának ellenőrzésére utalta, e mellett pedig az autonómia „voltaképeni célzatát” abban találta fel, hogy az „a hierarchikus szervezetet megtoldja és bővíti, egy, a világi elem és az alsó papság képviselőit épített organizmussal, az egyházi és világi elemet érdekközösségben, szolidaritásban fűzi össze.”

E szerint tehát az autonómia eddigi főcélja egészen háttérbe szorulna s a szervezet széles keretében ezáltal üresen maradt hely az egyház hierarchikus szervezetének bővítésével lenne kitöltendő.

Ez azonban nem egyezhető össze sem az autonómia létesítésére irányzott

eredeti célzattal s az annak megfelelő szervezet keretével, sem pedig az egyház hierarchiai alkotmányával.

Az autonómiai szervezet megállapított kerete kezdettől fogva azon feltételhez volt kötve, hogy amint azt b. Eötvös József miniszter kilátásba helyezte, az alapok és azokból fentartott tanintézetek az autonómia hatáskörébe bocsátattnak át. Ha már most az autonómia keretéből ezen hatáskör csaknem egészen kimaradna s az abban kielégítést nem találó erő arra utaltatnék, hogy az egyház hierarchiai szervezetében keressen kárpótlást, ez oly kísérlet lenne, melyet az egyház és a nemzet nyugalmanak veszélyeztetése nélkül megkockáztatni nem lehet.

Szemünk előtt van a hierarchiai alapon nyugvó autonómiai szervezet két példája. Egyik az erdélyi katolikus egyház autonómiája, másik a keleti egyházaké. Az erdélyi autonómia üdvösen működik, mert a mellett, hogy közalapjainak reá ruházott gondozásával kellő tartalmat nyert, egyházának hierarchiai alkotmányával összhangba igyekszik hozni működését. Ellenben a keleti egyház autonómiája a folyvást megújuló zavarok és hatalmi beavatkozások forrása, mert mint az említett Emlékiratban olvassuk, működése „a hierarchiai jogkörbe ütközik”

A magyarországi katolikus autonómia működéséhez az egyházra és nemzetünkre áldásos eredmények reménye csak úgy fűzhető, ha közalapjai és közintézeiteinek buzgó gondozására megfelelő tért nyerhet s ha mindenekfölött minden ízében katolikus marad és minden, bárhonnán jövő veszélytől meg tudja óvni egyházának isteni szervezetét.

Mert a hierarchiai alapon nyugvó katolikus egyház szervezete isteni mű, azt megváltoztatni vagy megbontani büntetlenül nem lehet.

Üdvözítőnk a megváltás művének folytatására látható és tökéletes társaságot alapított és minden embert felhívott, hogy a lelki újjászületés által e társaságnak, az anyaszentegyháznak tagjává legyen. A lelki újjászületésnél fogva mindnyájan egyenjogu tagjaivá leszünk az egyháznak, egy a hitünk, egy a reménységünk, egy a szeretetünk, egy az Atyánk, ki a mennyben van. De az egyháznak, éppen mert látható és tökéletes társaság, látható elöljárókra van szüksége, kik azt igazgassák, kormányozzák. Azért Krisztus Péterben és a többi apostolban minden hatalommal felruházott elöljárókat is rendelt egyházának, feladatukká téve, hogy egyházában a hit letéteményét sértetlenül fentartsák, a malaszt kincsét megőrizték, az embereket abban részesítsék és a hűvek összességét kormányozzák. Nem a hívők közösségének, hanem az apostoloknak mondta ő: „Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket.” (Ján. 20, 21.)

Ezt a hatalmat és küldetést, melyet az apostolok Krisztustól nyertek, ők viszont utódaikra, a püspökökre, ruházták át, mert a megváltás művének az idők végeig fen kell állania. A Péter utódjával közösségben levő püspökök testületének hatalmában él tehát tovább az apostolok testületének Krisztustól nyert hatalma. Ebből kifolyólag a püspököknek az a joga és feladata, hogy az egyetemes egyház

kormányzásában részt vegyenek Krisztus helytartójának gondjában s az egyetemes egyháznak részökre kijelelt területein a püspöki testület egységében, a hierarchia alsóbb rendű tagjainak közreműködésével, gyakorolják Krisztus parancsa szerint a kormányzási hatalmat.

Ezek lévén az egyházi kormányzat változhatlan alapelvei, mivel ezek szerint Krisztus az egyházban a kormányzási joghatóságot nem az egyház egyetemére, nem a hívők közösségére, hanem az apostolokra és utódaikra ruházta, a hívők közössége pedig azt, amivel maga sem rendelkezik, másra át nem ruházhatja, világos, hogy a katolikus egyház isteni alkotmányának alapelvei szerint a hívők közössége az egyházi kormányzat köréhez tartozó jogositványok gyakorlására megbízást, küldetést nem adhat, mert azt csak az egyház kormányzata, illetőleg a püspök adhatja meg; hogy tehát ebből kifolyólag az ily jogositványok gyakorlására törvényesen megbízottak azt nem választóik képviselőiben, hanem csak a megbízást adó egyház nevében gyakorolhatják; végre, hogy az ekként megbízottak gyűlései, vegyenek bár püspökök is bennök részt, nem képviselhetik az egyházat, mert az egyházat az egész ország egyházi érdekeire vonatkozó ügyekben csak az ország püspökei, az egyházmegyében az egyházmegye püspöke, a községben a község hivei fölé püspöke megbízásából helyezett lelkész képviselheti.

A püspök, mint említve volt, Krisztus rendelkezéséből egyházmegyéjébe rendes és közvetlen joghatóságánál fogva gyakorolja a kormányzati hatalmat; de nem tetszése szerint és nem önkényesen, hanem közösségben a püspökök apostoli testületének egységével s az ennek alap- és zárkövét képező apostoli Szentszékkel. Intézkedéseinek tehát csak akkor van jogereje, ha az egyetemes egyház törvényeibe, az apostoli Szentszék rendeleteibe, az anyaszentegyház egységébe nem ütköznek.

Az egység ismertető jele az egyháznak. Egy a hite, egy a reménysége, egy a szeretete, egy a kegyszerek és malasztok közössége, és a hiveknek püspökük személyében külön egységgé alakuló, az egész föld kerekiségén elszórt egyes családjai az egy nagy anyaszentegyházban egyesülnek. — „A napnak sok a sugara, mondja Cyprian, de csak egy a fény; sok ága van a fának, de csak egy az erős gyökeken álló tölgy; és ha egy forrásból több patak ered, a túlárado vízbőséget magukba fogadó patakok egymástól egészen különváltaknak tűnhetnek fel, de eredetük által fen van tartva az egység; válaszd el a sugarat a naptól, a fény az egység felosztását nem tűri; törd le a fa ágát, a letört ág nem fog hajtani; vágd el a patakot forrásától, ki fog száradni“. — Ennek az egységnek képviselője és központja egyházmegyéjében a püspök. És mert az egyházmegyében lakó hivek egyesülésének s az őket egybefűző keresztény szeretet kötelékének ő a központja, azért mondják az első századok szent atyái, hogy „a ki közösségben van vele, mindenkivel közösségben van, és a ki tőle külön vált, a keresztény közösségtől különítette el magát s az egyháztól vált el,“ mert „az egyház a püspökben van és a püspök az egyházban.“ Oly szükséges tehát ez a központ, hogy nélküle a közösség köteléke nem is kép-

zelhető, mert az egyház „a püspökben egyesült nép” s „az egész közösség gondja és felelőssége a püspököt illeti.”

Ez lévén a püspöknek Krisztus akaratából s az ősidők hagyományai szerint is mindenkor elfoglalt állása, mint az egyház vezetésére és kormányzására kizárólag rendelt egységes püspöki testület egyik tagja, az egyházjog változhatlan elvei szerint egyházmegyéjének csak ő lehet tanítója, törvényhozója és bírója, reá tartozik a kormányzás és felügyelet átháríthatlan kötelessége. S a kormányzat és felügyelet e kötelessége nem szorítkozhatik csak a szoros értelemben vett lelki és papi ügyekre. A kormányzatnak, de az egyházmegyei joghatósághoz tartozó ügyek közös rendeltetésének feloszthatlan egységénél fogva is a püspöki joghatóság alól nem vonhatók el azok az iskolai és vagyoni ügyek sem, melyeket a szervezeti javaslatok „világi vonatkozású” ügyeknek mondanak.

Az egyháznak ugyanis, mint nem a világból való, de a világban működő tökéletes és látható társaságnak, saját céljai valóstítása végett épen úgy, mint az államnak, saját közegekre, vagyonra, intézetekre van szüksége és joga, melyek, mihelyt az egyház azokat sajátjává teszi és céljához alkalmazza, annak daczára, hogy világi vonatkozásuk is van, lelki célok, rendeltetések révén vallásos, egyházi ügyek körébe, tehát az egyházmegye püspökének egységes és megoszthatlan kormányzata és felügyelete alá tartoznak.

Ezen ugynevezett világi vonatkozású dolgok, melyeknek az a természetük, hogy kettős szempontból a lelki s egyúttal a világi hatalomkörökkel érintkeznek, nem egy mély barázdát hagytak maguk után a világtörténelem lapjain. Kettős vonatkozásuknál fogva hol alku és megegyezés tárgyát képezték az egyház és állam közt, ha békés megoldás volt a cél; hol harczokat és nehéz válságokat idéztek fel, ha hiányzott a jóakarát. Olyankor a vallás hitelvei is a világi vonatkozású ügyek osztályzatába kerültek be, mert mint egy régi német minister mondta, a dogma is személyekre és jogokra vonatkozik. Olyankor az egyház belső ügyeinek kormányzata alatt alig maradhatott meg más, mint az érzelem és gondolat, feltéve, hogy külső jelekkel el nem árulták a világi vonatkozást. Az egyház olyankor védsánczai mögé vonult, türt és várakozott, bizva Isten után az időben, mely az ő szolgálatában áll. Mást nem tehetett, mert az államkormányok mint ilyenek nem tartoztak a püspökök kormányzati joghatósága alá.

De az egyházmegye családi körében más a viszony. Ott hatalom hatalommal nem állhat szemben. Ott a kormányzati körök dualismusának helye nincs. Ott az egyházmegye minden intézménye és minden tagja, tartozzék akár az egyházi, akár a világi rendhez, a püspök joghatósága alatt áll s az egyházmegye élő szervezétének különféle hatáskörökkel felruházott közegei, minők volnának a két tervezetben javaslatba hozott tanácsok is, a püspöki joghatóságban találják fel egységük központját.

Miként volna ily szervezetbe beilleszthető az egyházmegyei gyűlések és tanácsok oly intézménye, mely az egyházmegye püspöki joghatósága mellett attól elkülönített, saját önkormányzati joghatósággal bír? Lehetséges-e, hogy az egyházmegyei kormányzat egyik köre a püspök hatóságának legyen alárendelve, míg a másikon az önálló joghatóságu gyűlés vagy tanács többsége az ügyek egész nagy sorozata fölött véglegesen döntsön, a püspök joga csak abban állván, hogy a gyűlésen vagy tanácsülésen elnököljön, a szavazást elrendelje, s a szótöbbséggel hozott határozatokat végrehajtsa, oly ügyekben is, melyek az egyház tételes törvényei szerint az ő jóváhagyását nem nélkülözhetik.

A püspöki joghatóságra alapított egyházmegye kormányzatának ily kettéosztása s az ellentétes kormányzati elvek ily szembeállítását a zavar és egyenetlenség csiráival együtt az újítás oly elemeit vinné be az egyházmegye szervezetébe, melyek az egységre és hierarchiai alapra épített katolicizmus elveivel összhangzásba nem hozhatók.

Azért is, minél nagyobb köszönettel fogadta a püspöki kar azt a készséget, melylyel a világi rendhez tartozó katolikus hívek az egyház és iskolai érdekek előmozdításában főpásztoraikat gyámolítani és segíteni akarják, annál kevésbbé tartózkodhatik annak határozott kijelentésétől, hogy sikeres munka csak úgy lesz végezhető, ha a világi hívek közreműködésének mértéke és módjának megállapításánál nem a politikai alkotmányosság elfogadott feltételei és követelményei, hanem kizárólag az egyház szervezetének változhatlan elvei lesznek irányadók.

Ez elvek szerint pedig nem szenved kétséget, hogy a kormányzási joghatóság, melyet Krisztus az egyházban, kizárólag az apostolokra és utódaikra bízott, az egyházmegyében a püspöknél van; hogy tehát az egyházmegyében minden jogositvány gyakorlása megbízás vagy felhatalmazás útján csak a püspöki rendes joghatóság kifolyása lehet; s hogy végre e jogositványok csak a püspöki rendes joghatóság alapján gyakorolhatók, tiszteletben tartásával a püspök felügyeleti és jóváhagyási jogának, melynek az egyházmegyei kormányzat minden körében tehát minden egyházi gyűlésen és tanácsban is érvényesülnie kell, mert a főpásztor viszonya papságához és híveihez ott sem lehet más mint azon kívül, s mert a püspök, midőn az egyházmegye érdekeinek előmozdítása végett papságával és híveivel tanácsot ül, a mellett, hogy a gyűlés tagja és elnöke, ott is egyházmegyéjének püspöke marad.

Ezen elvek álláspontjáról lehet csak a püspöki karnak az egyházmegyei gyűlések szervezése tárgyában felvetett kérdéstről is nyilatkoznia.

Az egyházmegyei gyűlések pártolói is azt vallják, hogy a püspöki egyházmegye a világi vonatkozású ügyekben sem osztható ketté olyképen, hogy míg egyfelől az egyházi hatalom a püspökségben összpontosul, addig a püspökség az önkormányzat keretében csak egy alárendelt adminisztratív szervezet legyen.

De vajjon megóvható volna-e az egyházmegye egysége, ha az egyházmegyei gyűlés püspöki kormányzat mellett saját önkormányzati joghatóságának erejével ha-

tározhatna az egyházmegye ügyei fölött, ha annak alapján az egyházmegye területe kiterjedő joghatállyal szabályrendeleteket alkothatna, az egyházmegye összes iskoláiban a tanítást és nevelést vezethetné, mindennemű iskolákat és intézeteket felállíthatna, az egyházmegye jótékonyági intézetei fölött legfőbb fokon intézkednék, alapvagyon szerzése-, eladása-, megterheléséről a főkegyuri jóváhagyás fentartásával határozná, kezelése alá venné az egyházmegyei alapokat és alapítványokat, nyilván tartaná az egyházmegye összes viszonyait, a szükségeseknek mutatózó intézkedéseket elrendelhetné, általában határozhatna és intézkedhetné az egyházmegyét érdeklő minden oly ügyben, mely más önkormányzati hatósághoz utalva nincs, és mindezen ügyekre nézve az országos gyűlés és igazgató tanács felügyeleti és felelősségi hatóságának vettetné alá, az egyházmegye kormányzati hatóságát gyakorló püspök pedig arra volna utalva, hogy az egyházmegyei gyűléssel szemben mint annak egyházi elnöke csak egyéni befolyását érvényesíthesse, mert szavának csak a szavazatok egyenlősége esetén lehetne döntő ereje.

Az egyházmegyei gyűlés ily hatáskörével szemben vajmi csekély értéke lenne annak, ha szabályképen kimondatnék, hogy a gyűlés a püspökkel egyetértőleg jár el. Az egyházmegyei kormányzat körében saját joghatósága alapján határozó és intézkedő ily gyűlés, ha még hozzá arra is feljogosíthatnék, hogy a legfőbb kegyúrhoz, az állam kormányához felterjesztéseket tegyen s az egyházmegyékkel és hatóságokkal érintkezzék, folyvást veszélyeztetné az egyházi élet egységét s az egyházmegyei egységes kormányzatának keretébe nem volna beilleszthető.

De még ha az egyházmegyei gyűlések intézménye a püspöki joghatóság s a kormányzati egység mellözhetlen követelményeivel összhangzásba volna is hozható, minthogy ily népes gyűlések a sok esetben kényes természetű, beható tanulmányozást és szakismeretet igénylő ügyek tárgyalására alkalmasoknak nem tekinthetők s csak hátráltatnák a „gyors és helyes intézkedést“, mit pedig az egyházmegyei gyűlések pártolói azoktól várnak, a püspöki kar, bár másrésről a hitélet felbuzdítására, a katolikus öntudat ébren tartására s az együvértartozás érzelmeinek erősítésére oly alkalmas katolikus gyűlések szervezését melegen óhajtja, az egyházmegyei gyűlések intézményéhez nem járulhat hozzá.

Az egyházmegyei gyűlések szószólói azok jogosult és szükséges voltának igazolása végett a tárgyalások folyamán az egyházmegyei zsinatok intézményére is hivatkoztak. Szerintök egyházi és országos törvények nemcsak azt rendelik, hogy a püspökök egyházmegyei vagy püspöki zsinatokat tartsanak, hanem azt is, hogy azokon világiak, nemesek s városok képviselői is résztvegyenek.

Azonban a felhozott példák ezt épen nem igazolják, s az azokra való hivatkozást csakis a rendeletek szövegének félreértése magyarázhatja meg.

Ugyanis a tridenti zsinat, melyre hivatkoztak (Sess. XXIV. de ref. C. II.), nem világiakról, hanem világi vagyis nem szerzetesrendű templomok lelkészeiről szól. *Ratione . . . aliarum saecularium . . . debeant ii qui illarum curam gerunt*

... synodo interesse. — Kálmán király Decr. 1. K. 2 fejezetében, melyet szintén felemlítettek, elrendeli ugyan, hogy minden püspökségben évenként két zsinat tartassék, melyen — nem mint mondatott — a megyei ispán, és püspök megjelenjenek, hanem melyen saját püspökénél mind a megyei ispán, mind más tisztek és hatalmat viselő elöljárók egybegyűljenek. De ez intézkedést maga a rendelet azzal okolja még, hogy a nép a maga ügyében, bajában a királyi udvarhoz az utazás nagy nehézségei miatt fel nem mehet. Ez s a rendelet tartalma mutatja, hogy e zsinatok, a hazai jogtudósok magyarázata szerint is, az akkori jogviszonyok közt, bírósági intézmények voltak s hogy polgári peres ügyekben hozott ítéleteik a világi hatóság jelenlevő közegei által végrehajtottak. — II. Ulászló III. Decr. 68-ik czikke azt rendeli el, hogy a püspökök a zsinaton való megjelenés kötelessége alól — nem mint mondatott, senkit, mintha tudniillik ott világiakról volna szó, hanem a megjeleneni vonakodó lelkészeket pénzért fel ne oldják. — Felhozták I. Ferdinánd 1559. évi 19-ik rend 41. cikkét is. Ebben a király elrendeli, ugyan hogy a főpapok zsinatokat tartsanak, de nem azt mondja, mint állítatott, hogy azon plébánosok, tanítók és nemesek, valamint szabad városok megjelenjenek, hanem, hogy az összes plébánosok és áldozópapok, akár az urak és nemesek birtokából, akár a szabad városokból a püspökök felhívására, kiknek egyházmegyéjéhez tartoznak, a zsinaton minden vonakodás nélkül összegyűljenek, hogy ott üdvös oktatást nyerjenek. Statutum est így szól a rendelet, ut praelati synodos celebrent, ac tempore synodi sive generalis, sive particularis teneantur omnes plebani et presbyteri qualescunque, tam ex bonis Dominorum et nobilium, quam ex civitatibus liberis ad convocationem Praelatorum suorum quorum Dioecesi subsunt, pro accipienda salutari doctrina sine omni renitentia convenire. Végül az 1092. évben tartott szabolcsi szent zsinat nem volt egyházmegyei zsinat, hanem ama vegyes országos gyűlések egyike, melyeken az egyházi és állami élet benső egységének e korszakában az egyház törvényeit magáévá tette az állam s ennek törvényeit fensőbb szentesítéssel látta el az egyház. A szabolcsi zsinat különben István királyunkat nem avatta szentté, mint mondatott, hanem csak szent István király napjának megünneplése iránt intézkedett.

Kitűnik ezekből, hogy a felhozott példák nem alkalmasak az egyházmegyei gyűlések intézményének támogatására, s ezzel együtt maguktól elesnek azon következtetések is, melyek az egyházmegyei gyűlések javára a zsinatok szélesebb hatásköréből levonattak, melyeknek egyébként is annál kevesebb nyomatékuk lehet, minél kevésbbé szenved kétséget, hogy az egyházmegyei zsinaton döntő szava csak a püspöknek van.

Az egyházmegyei gyűlések pártolói azok jogosultságának kimutatása végett a zsinatokon kívül Amerika egyházi viszonyaira is hivatkoztak. Azonban az amerikai egyház példája mást bizonyít. Az első baltimorei zsinatok határozatai ugyanis arról tanuskodnak, hogy az egyház szervezetével összhangzásba nem hozott önkormányzati testületek visszaélései hosszú időn át nagy zavarokat és súlyos válságokat idéztek

fel az amerikai egyházban, s csak ezek leküzdése s a hitközségi tanácsok egyház-hatósági szabályozása után lendülhetet fel Észak-Amerikában a katolicizmus.

Nálunk a hitközségek eddig is már az ország sok helyén önkormányzati alapon szerveztettek; országos szervezésüknek, a püspök kormányzási hatóságának sértetlen fentartása mellett, nem áll útjában semmi elvi akadály.

Ezek után hátra van még, hogy a szervező gyűlés által felvetett kérdések közül az egyházi nagyobb javadalmak betöltésére és az autonomiai választások módjára nézve is nyilatkozzék a püspöki kar.

A mi az egyházi nagyobb javadalmak betöltésének módját illeti, a püspökök és érsekek kinevezése az apostoli Szentszéktől nyert kiváltság erejénél fogva király Ő Felsége kizárólagos főkegyuri jogához tartozik, ki e jogának gyakorlásában szabadon választhatja ki azokat, kiknek tanácsával élni akar. — A püspöki kar tehát Ő Felsége főkegyuri jogának köteles tiszteletbentartása mellett ahhoz készséggel hozzájárul, hogy a szervező gyűlés óhajtásai megfelelő módon Ő Felsége előtt kifejezésre jussanak. Hódolatteljesen kéressék meg tehát király Ő Felsége, hogy a püspöki és érseki javadalmak betöltése előtt a hercegprimásnak, az ő útján a tartományi püspököknek és néhány világi katolikus uraknak — lehetőleg az autonomiai tanácsstagok közül, — véleményét meghallgatni méltóztassék.

A kanonoki javadalmakra nézve figyelembe veendő, hogy a káptalan a püspök tanácstestülete s mint ilyen az egyházjog szerint az egyházmegyei kormányzat körében a nagyobb jelentőségű ügyek elintézésében tanácsával, közreműködésével segíti, támogatja a püspököt; ha pedig a püspökség megüresedik, a kormányzati joghatóság a káptalanra száll, s az ő kebeléből választatik az egyházmegye ideiglenes kormányzója a káptalani helynök. E mellett a káptalan tagjai a szentszék rendes birái, a növendékpapság kormányzói s oktatói, mely hatáskörök szabályszerű betöltése határozott kellékekhez van kötve. Ezek megítélésére s az alkalmas egyházi férfiak kiválasztására nem lehet más hivatva, mint az egyházmegyét kormányzó püspök. A kormányzat közegeinek szabad választása és alkalmazása minden körben a kormányzó hatóság nélkülözhetetlen kellékének tartatik. A püspöki kormányzat korlátozva van már a lelkészek alkalmazásánál a kegyuri jogok által, a káptalan tagjait pedig nálunk nem a püspök, hanem a főkegyúr nevezi ki, a püspök csak az ajánlás jogával élhet. Az egyházmegyei kormányzat érdekeivel tehát nem egyeztethető össze, hogy az ajánlási jog gyakorlásában is korlátoztassék. Ezek figyelembevételével a püspöki kar abban állapodott meg, hogy a kanonoki kinevezések eddigi módozata fentartassék.

A káptalanok hatáskörére nézve különben felemlitendőnek tartja e helyen a püspöki kar, hogy megállapodása szerint azon százados hazai jogszokás, mely szerint az egyházmegyék alapjait és alapítványait a káptalanok őrzik és kezelik, továbbra is fentartandó lesz.

Végre azon kérdést illetőleg, vajjon az országos katolikus gyűlésre szóló

választások közvetlenek vagy közvetettek legyenek-e, a püspöki kar nem lát okot határozott állásfoglalásra; csak azt kívánja, hogy ha közvetlenek lennének a választások, azok községenként történjenek.

Az előadottakban a püspöki kar a szervező gyűlés megbízásából hozzá intézett felkérésének megfelelően, jelezni kívánta egyúttal azon irányelveket, melyeknek a véglegesen megállapítandó szabályzatban érvényesülniök kell, hogy az autonomia a magyar katolikusok közös érdekeinek biztosítása által legfőbb céljának megfelelhessen s hogy az új intézmény, mely a katolikus világban Erdélyen kívül ismeretlen, az anyaszentegyház sérthetetlen szervezetébe beilleszthető legyen.

A püspöki kar érzi az autonomia szükségét s hálásan fogadja mindazok közreműködését, kik létrehozásán fáradoznak. Annál szükségesebbnek tartja tehát, hogy az alkotandó szabályzatban azon feltételeket biztosítva lássa, melyek nélkül az autonomiától sikeres eredményt várni nem lehet.

Mert amint egyrésről a kérdés szerencsés megoldása az egész magyar catholicismusra kiható áldások forrása lehet, úgy másrésről az elhibázott alkotás kiszámíthatlan károkat okozna, melyekért azokat érné a felelősség, kiket az apostol szavai szerint a Szentlélek püspökökké tett az Isten anyaszentegyházának kormányzása. (Ap. cs. 20, 28.)

Pécs, 1900. július 10-én.

Sámuel m. p.
püspök.

XI.

2018.

1900.

Midőn boldog Mór püspök örökébe léptem, és ezen egyházmegye kormányzatát átvettem, kijelentettem, hogy főpásztori gondoskodásom és figyelmem egyik fő tárgyát az elemi iskolai ifjuságnak vallásos és hazafias szellemű neveltetése és oktatása képezendi. — Egyházmegyei tanfelügyelőségem időközi jelentései — sajnos — arról győzték meg, hogy az elemi iskolás gyermekek sikeres- és előmenetelt tanúsító oktatása még sok kívánni valót mutat fel. A sikernek egyik fő akadályja az osztály-tanítói állásoknak részben betöltetlen volta, részben pedig az állásoknak iskolai év közben oly sűrűen előforduló elhagyása és felcserélése. E bajon lehetőleg segíteni, a visszaéléseket megszüntetni célja jelen felhívásomnak. Az osztály-tanítói állások betöltetlen voltának, és az állások gyakori felcserélésének első, és fő okaként az mutatkozik, hogy az osztály-tanítói állások nincsenek az 1893. évi 26. t. cz. 1-ső §-a értelmében rendezve, és javadalmazva. Minek folytán kénytelen vagyok újból elrendelni és egyházmegyém r. k. jellegű iskolafentartóit kötelezni, hogy mindama helyeken, hol osztály-tanítói állások immár szervezvék, vagy a jövőben szerveztetnek, azok a fent idézett törvény első szakaszának megfelelőleg rendeztessenek, vagy is: hogy biztosítva legyen mindenütt az osztály-tanítónak havi előzetes részletekben fizetendő legalább 600 korona évi készpénz fizetés, két szoba, egy konyha, egy kamarából álló lakás, $\frac{1}{4}$ hold kert vagy mindezeknek kárpótlásul a helyi viszonyokhoz mérten megfelelő pénzérték, mely pénzérték ott, hol az osztály-tanító részére egy szoba a szükséges bútorral és a fűtő anyaggal természetben megvan, — legkevesebb százhusz korona legyen. —

Miután a segéd-tanítói állások megszűntek, és helyettük mindenütt osztály-tanítói állások szerveztettek, felkérem a n. t. esperes urakat, hogy oly helyeken hol a „Visita Canonica“ értelmében a kántortanítók kötelesek a segéd-tanítókat fizetni, és teljes ellátásban részesíteni, ügyeljenek az iskolaszék és kántortanító között, oly egységet létesíteni, melynélfogva a kántortanítók a teljes ellátás kötelezettségét pénzértékben váltsák meg és adják ki az osztálytanítóknak, fennmaradván természe-

Felhívás az
osztály tanítói
állások szer-
vezése, ren-
dezése, és az
iskolai év
közben oly
sűrűen elő-
forduló osztály-tanítói
állás változá-
sok megszün-
tetése ügyé-
ben.

tesen e mellett emezeknek ama kötelességük, hogy a kántori teendőkben a kántort kisegítsék. — Ha pedig ilyenén megegyezés bármelyik fél vonakodása miatt létesíthető nem volna, ezennel hatóságilag havi harmincz koronában állapítom meg a teljes ellátásnak váltságdíját. Remélhető, hogy az így rendezett osztálytanítói állásokra fog akadni okleveles pályázó. —

Ezen intézkedésem folyó évi július 31-ig mindazon helyeken, hol osztálytanítói állások vannak és a fizetések az idézett törvény 1-ső §-nak meg nem felelnek — foganatosítandó, minek megtörténtéről a ker. n. t. esp. urak jelentéseit f. évi augusztus hó 5-ig elvárom, kijelentvén, hogy csak az így szervezett osztálytanítói állásokra engedem meg a pályázatok kiírását, — csak az ily értelemben kiállított díjleveleket fogom jóváhagyni, s csak ily javadalmazásu állásokra fogom az osztálytanítókat kinevezni, illetve állásukban megerősíteni.

Elismeréssel adózom egyházmegyém mindazon hitközségeinek, és iskola-fentartóinak, hol az osztálytanítói fizetések a törvényszabta minimumot felülhaladják, — a tapasztalás azt mutatja, hogy az ily helyeken évek során át alig fordul elő állásváltás.

Ha így biztosítva lesz az osztálytanítóknak törvényes fizetése, nem lesz okuk egyszer elfoglalt állásukat évközben más állással felcserélni, és a gyakori osztálytanító változásoknak is eleje vétetik. — Egyébként is a hirdetendő pályázatokban mint feltétel kikötendő lesz ezentul, hogy iskolai év közben az állás mással fel nem cserélhető; s a megválasztott állását iskolai szorgalmi idő alatt egy helyen köteles kitölteni, azon egy esetet mégis kivéve, ha az osztálytanító valamely anya-egyházhoz kántortanítónak választatnék meg. — Az osztálytanítóknak most körülírtam lekötöttsége a számukra kiállítandó díjlevelekbe kifejezetten bevezetendő, s mikor az ilyen díjlevelet a megválasztott osztálytanító aláírja, a kötelességet is magára vállalja.

2019.

1900.

Ad notitiam Ven. mei Cleri perfero: anno hoc sacro jubilari spiritualium exercitiorum triduum, moderatore uno R. P. Societatis Jesu, e domo Colocensi presbytero, a vespere diei 27-ae mensis Augusti usque ad horas matutinas diei 31-ae ejusdem mensis Quinque-Ecclesiis in aedibus Seminarii asservabitur. Ut quo plures tempore hoc acceptabili ad augendam firmandamque sacerdotalem virtutem ss. exercitiis interesse conentur omnes Ven. meos Sacerdotes amanter ac paterne invito. Comparituri in aedibus Seminarii hospitio et victu diebus suprafatis erga 10 coronas providebuntur, requiritur tamen, ut hanc suam intentionem 7 saltem diebus praevis vicereктору Seminarii significare haud intermittant et superpelliceum, stolam albi coloris, breviarium et libellum aureum Thomae a Kempis de Imitatione Jesu Christi secum ferant.

Sacra exercitia a. c. diebus 27-31 Augusti celebranda indicuntur.

2020.

1900.

A folyó jubilaris szent évben egyházmegyém tanítói számára a sz. Lelki-
gyakorlatok az eddig szokott módon Pécsett a papnevelő intézetben augusztus hó
21-től 25-ig egy kalocsai Jézus-társasági atya vezetése mellett fognak megtartatni.

Szent Lelki-
gyakorlatok a
tanítók szá-
mára.

Nem kétlem, hogy egyházmegyém tanítói kara, mely évenként fokozott
érdeklődést tanusított a sz. Lelki-
gyakorlatok iránt, ezen jubilaris sz. időszakban is
örömmel fogja megradni az alkalmat, hogy lelki megújódását eszközölhesse. A kik
e sz. Lelki-
gyakorlatokban részt venni óhajtanak, legalább egy héttel előzőleg a pap-
nevelő intézetnél jelentkezzenek, a hol is a jelzett napokban ingyenes ellátásban
fognak részesülni.

2021.

1900.

Haud mediocri animi commotione, imo summo cum dolore Ven. Clero
annunciare cogor obitum Rssmi ac Cl. D. Joannis Lechner, SS. Theol. Doctoris,
Abbatis S. Emerici de Torda, Examinatorii Pro-Synodalis, item Approbatorii profes-
sorum doctr. relig. Praesidis, Studii Theol. in Lyceo Eppli Prodirectoris, Examina-
toris Synodalis, qui die 11-a Junii, festo nempe S. Barnabae Apostoli, post diuturnam
ac christiana patientia toleratam infirmitatem, susceptis pie moribundorum Sacra-
mentis, anno aetatis suae 67., sacerdotii vero 45. placide in Domino obiit.

Obitus Dr.
Joannis
Lechner.

Dirigamus, cum solitis suffragiis, ferventes preces ad Regem Regum, ut
dignissimo huic denato confratri nostro immarcessibilem justitiae coronam conferat.

2022.

1900.

Die 29-a mensis Junii a. c. vitam hanc cum meliore commutavit Ignatius
Csaplár, parochus in Felső-Nyék, qui a. 1822. natus, a. 1852. ordinatus, ab a. 1856.
par. fuit in F.-Nyék.

Obitus Ignatii
Csaplár et
concursum pro
beneficio
F.-Nyék.

Meminerint cuncti sacerdotes pro defuncto confratre statuta tria missae
sacrificia quantocyus Deo omnipotenti offerre.

Pro complenda, quam denatus adhuc in vivis tenuit parochia, patronatui
Cels. Principis Alfredi de Montenuovo obnoxia, concursum praesentibus cum eo
publico, ut qui beneficio hocce potiri cupiverint, recursus suos Cels. Patrono in-
scriptos usque 15-am mensis Augusti a. c. mihi substernere velint.

2023.

1900

Beneficium parochiale Bikal, quod patronatui familiae L. B. Puchner sub-
jacet et per translationem parochi Geysa Ujváry ad parochiam Szabad-Szent-Király
vacans redditum est, praesentibus concursui usque 15-am Augusti a. c. duraturo cum
eo exponitur, ut competentes, ad consequendum parochiale beneficium secus habiles,
recursus suos praelaudato patrono inscriptos usque terminum praelusi mihi exhibeant.

Concursum
pro beneficio
Bikal.

2024.

1900.

S. R. C. DECRETUM GENERALE.

Decretum
S. R. C. super
festo Titula-
rium in
Ecclesiis et
oratoriis
publicis
celebrando.

Cum S. R. C. compererit nonnullos irrepsisse abusus circa Titularium festa celebranda, sicut in Ecclesiis ita in oratoriis publicis, Decreta hucusque evulgata in praesenti renovans et confirmans, declarat:

I. In quibusvis Ecclesiis publicisque Oratoriis, vel consecratis vel saltem solemniter benedictis, relativum Titularis festum quotannis esse recolendum sub ritu dupl. I. cl. cum Oct.

II. Ecclesias autem omnes esse ab Eppo, nisi consecratae eae fuerint, saltem benedicendas, quemadmodum etiam Oratoria publica, sub formula in Rituali Romano praescripa.

III. Hinc pro Ecclesiis et Oratoriis publicis, ad effectum celebrandi Titularium Festa, illas sacras aedes esse intelligendas, quae pro Missis celebrandis sacrisque aliis, etiam solemnioribus, functionibus peragendis ab Ordinariis locorum destinatae, vel consecrantur vel solemniter benedicuntur, ut publico fidelium usui libere plus minusve deserviant.

IV. Relativi Titularis Festum a toto Clero, si extiterit, vel a Sacerdote Rectore Ecclesiae aut publico Oratorio addicto, per intergum Officium celebrabitur: secus, in defectu cuiusvis Cleri, per solas Missas iuxta rubricas.

V. In oratoriis autem, quae existunt in aedibus episcopalibus, Seminariis, Hospitalibus Domibusque Regularium, relativum Festum non celebrabitur, nisi in casu quo aliqua ex iis consecrata vel benedicta solemniter fuerint.

VI. Denique S. R. C. mandat, ut nullum ex Oratoriis privatis consecretur, aut benedictione donetur solenni quae in Rituali Romano legitur: sed ea tantum formula benedicatur, quae pro Domo nova aut loco in eodem Rituali habetur.

Et ita declaravit. Die 5 Junii 1899.

2025.

1900.

Altaria
portatilia.

Sequentia super Aris portatilibus solvenda dubia Sacrae Rituum Congregationi fuere proposita, nempe:

Dubium I. An Altaria portatilia, quae sunt ex lapide non quidem marmoreo, sed duro et tamen compacto, idonea pro Sacrificio haberi possint?

Dubium II. An tolerari possint eadem Altaria portatilia, quae ex lapide puniceo sive ex gypso constant?

Dubium III. Quid iudicandum de illis lapidibus sacris, quorum sepulcrum non in medio sed in eorum fronte effossum fuit?

Et Sacra Ritum Congregatio, omnibus mature prepensis et voto exquisito Commissionis Liturgicae, respondendum censuit:

Ad I. — *Affirmative.*

Ad II. — *Negative.*

Ad III. — *Dicti Lapides in posterum non sunt admittendi; quoad preteritum vero, cum commode fieri possit, iterum breviori formula consecrentur.*

Et ita rescripsit ac declaravit.

C. Ep. Praenest. Card. MAZZELLA, S. R. C. Praef

Diomedes Panici, S. R. C. Secret.

L. † S.

2026.

1900.

R. P. Gaetanus Sergio, Barnabita, haec tria quesita S. Poenitentiariae Jubileum ad
lucrandum
repetitio
operum. proposuit:

I. Utrum consessio lucrandi *bis* Iubileum extendi possit ad plures vices vel etiam *toties quoties*.

II. Utrum personae in Bulla nominatae, ut claustrales et alii, qui impediuntur quominus Romam pergant et nihilominus hoc anno indulgentiam Iubilaei lucrari possunt, eam etiam anno proximo lucrari possunt, cum extra Urbem extensa erit.

III. Utrum, qui hoc anno Romae indulgentiam lucratus est, anno proximo eandem extra Urbem lucrari possit.

S. Poenitentiaria, consideratis expositis, respondit.

Ad I. Extra Urbem illi, quibus ex Bulla Aeterni Pastoris licet consequi Iubilaeum, bis tantum illud, iteratis operibus iniunctis, intra anni Sancti decursum consequi possunt. In Urbe vero *toties quoties*.

Ad II. et III. *Affirmative.*

Datum Romae in S. Poenit. die 17 Martii 1900.

2027.

1900.

Ad quandam controversiam tollendam circa interpretationem decretorum De Missis pro
defunctis. 3903 *Aucto* 8 Junii 1896 et 3944 *Romana* 12 Januarii 1897 quoad Missas lectas de Requie, hodiernus Caeremoniarum magister Basilicae Cathedralis Vicensis in Hispania, de consensu sui Rmi Episcopi, Sacrorum Rituum Congregationi sequentia dubia enodanda humillime exposuit; nimirum:

I. Utrum ex enunciatis decretis Missae lectae, quae a Sacerdotibus celebrantur in Ecclesiis et Oratoriis civitatis pro defuncto, cadavere insepulto vel sepulto non ultra biduum a die obitus seu depositionis, celebrari valeant de *Requie*, dummodo in parochiali Ecclesia fiat funus cum missa exequiali; an hoc privilegium sit proprium tantummodo Ecclesiae, in qua funus peragitur cum sua Missa exequiali?

II. Utrum quilibet Sacerdos possit unam tantum Missam de Requie celebrare, vel plures, diversis diebus, dummodo cadaver sit insepultum non ultra biduum?

III. Utrum pro defuncto, qui morabatur in civitate et obierit extra civitatem, possint etiam in ipsa civitate praedictae Missae lectae de Requie celebrari?

IV. Quomodo intelligenda sit praesentia physica vel moralis requisita in decretis suprarelatis?

Et Sacra eadem Congregatio, ad relationem subscripti Secretarii, exquisita sententia Commissionis Liturgicae, recibendum censuit:

Ad I. *Negative* ad primam partem, *Affirmative* ad secundam.

Ad II. Stetur Decretis.

III. et IV. Provisum in praecedentibus; et Missae privatae de Requie nonnisi in Ecclesia vel Oratorio publico permittuntur ubi fit funus cum Missa exequiali: in Oratoriis autem privatis Missae, quae ibidem legi permittuntur, possunt esse de Requie, praesente cadavere in domo; servatis ceteris clausulis et conditionibus.

Atque ita rescripsit. Die 3 Aprilis 1900.

Cai. Card. Aloisi-Masella, S. R. C. Pro-Praef.

D. Panici, S. R. C. Secret.

L. † S.

2028.

1900.

De admissi-
one puellarum
acatholicarum
inter alumnas
instituti
catholici.

Beatissime Pater!

N. N. Superiorissa cuiusdam Instituti pro puellis educandis ad S. V. pedes provoluta humiliter exponit quod, nuper quum requisita fuisset ut acciperet inter alumnas externas, id est inter semiconvictrices, duas puellas e familia protestanti, ipsa Ordinarium adiit, a quo data est licentia ut illae admitterentur, eo tamen pacto ut deinde haec omnia S. Officio exponerentur.

Postea, iterum requisita ut inter semiconvictrices alteram puellam protestantem reciperit, illam sicut duo priores, pariter admisit.

Pluries tandem, temporibus anteactis, oblatae sunt petitiones, ut puellae, acatholicae, inter convictrices internas acciperentur. Quibus praemissis humiliter postulat Oratrix:

1. Utrum retinere possit inter alumnas seu semi-convictrices, tres puellas, de quibus supra, monendo quod illarum parentes libenter amplissimas dederunt facultates ad hoc ut idem adhibeatur modus agendi cum suis puellis, qui adhibetur cum alumnis catholicis, relate ad discendum catechismum, ad ecclesiasticis caeremoniis interessendum etc.

2. Quomodo in posterum sese gerere debeat, quoties acatholicae puellae postulabunt ut admittantur inter alumnas, sive externas sive internas.

Feria IV. die 6 Decembris 1899.

In Congregatione Generali S. R. et U. Inquisitionis ab E. mis et R. mis DD. Cardinalibus in rebus fidei et morum Generalibus Inquisitoribus habita, proposito

antedicto supplici libello, praehabitoque RR. DD. Consultorum voto, re mature perpensa, iidem EE. ac RR. Patres respondendum mandarunt:

Tres alumnas iam receptas tolerari posse modo absit quodvis perversionis periculum catholicarum alumnarum; qua de re sedulo a Moderatricibus advigilandum. Quoad ceteras, pro internis, negative. Pro externis, recurrant in singulis casibus, exceptis apostatarum filiabus.

Sequenti vero feria V, die 7 eiusdem mensis et anni, per facultates E.mo ac R.mo D.no Cardinali S. Officii Secretario tributas, SS.mus D. N. Leo Div. Prov. Pp. XIII. resolutionem EE. ac RR. Patrum adprobavit.

I. Can. Mancini, S. R. et U. Inq. Not

2029.

1900.

Suscepturus Scapulare Sacri Cordis Iesu genuflectat, et sacerdos Apostolica facultate pollens, stola alba indutus, capite detecto dicat:

Ÿ. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

R. Qui fecit coelum et terram.

Ÿ. Ostende nobis, Domine. misericordiam tuam.

R. Et salutare tuum da nobis.

Ÿ. Domine exaudi orationem meam.

R. Et clamor meus ad te veniat.

Ÿ. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Scapularis S.
Cordis Iesu
benedictio et
impositio.

• OREMUS.

Domine Iesu, qui ineffabiles Cordis tui divitias Ecclesiae sponsae tuae singulari dilectionis beneficio aperuisti: scapulare eiusdem Cordis tui emblemate decoratum benedicere digneris; ut quicumque illud devote gestaverit, intercedente Beata et Clementissima Genitrice tua Maria, virtutibus et donis coelestibus ditari mereatur: Qui vivis et regnas etc.

Postea Sacerdos Scapulare aspergit aqua benedicta illudque imponit, dicens:

Accipe, frater, hoc scapulare Sacri Cordis Iesu, quo ornatus in honorem et memoriam amoris et passionis eius, per intercessionem Beatae Mariae Virginis Matris Misericordiae, divinae gratiae largitatem et aeternae gloriae fructum consequi merearis. Per eundem Christum Dominum nostrum.¹⁾

Deinde una cum adsripto dicat sive latino sive vernaculo idiomate sequentes preces iaculatorias:

Iesu mitis et humilis corde, fac cor nostrum sicut cor tuum

¹⁾ Si scapulare mulieri imponatur. dicatur: *Accipe, Soror* etc. Si vero pluribus, omnia dicantur numero plurali.

Maria Mater gratiae, mater misericordiae. Tu nos ab hoste proteges, et mortis hora suscipe.

DECRETUM.

Quo Caritas Dei per Spiritum Sanctum diffusa constanter maneat et regnet in cordibus hominum, mirabiliter confluunt divina sacramenta et religiosae celebritates.

Inter has accensenda est solemnitas in honorem Sacri Cordis Iesu ab Ecclesia instituta, per quam non modo Cor Filiū Dei et hominis adorandum et glorificandum proponitur, sed etiam symbolice renovatur memoria illius divini amoris, quo idem Unigenitus Dei Filius humanam suscepit naturam, et factus obediens usque ad mortem, praeiuit hominibus exempla virtutum, seque ostendit mitem et humilem corde. Verum studiosa fidelium pietas alios invexit modos, quibus ad eundem finem devotio erga Amantissimum Cor Iesu iucundis uberibusque fructibus ferax propagatur. Penes quamplurimos Christifideles pia ac laudabilis vigit ac viget consuetudo gestandi supra pectus emblema ipsius S. Cordis Iesu, ad instar scapularis, quae consuetudo a Beata Margarita Alacoque quodam coelesti lumine illustrata originem duxit, et ab Apostolica Sede partialibus indulgentiis locupletata est. Quum vero similis devotio foveatur et maiora in dies capiat incrementa praesertim in Galliis finitimisque regionibus; humiles enixaeque preces SSmo Domino Nostro Leoni Papae XIII. porrectae sunt, ut ad maiorem Regni Christi eiusque divini amoris propagationem et gloriam provehendam, scapulare proprie dictum Sacri Cordis Iesu, cum apposito ritu et formula benedictionis atque impositionis approbare dignaretur. Hoc scapulare conficietur ex binis de more partibus laneis albi coloris, per duplicem chordulam seu vittam coniunctis, quarum una habet emblema Sacri Cordis Iesu, prouti pingi solet, altera autem refert imaginem B. Mariae V. sub titulo *Mater Misericordiae*. Sanctitas porro Sua, has preces peramanter excipiens, ex Sacrorum Rituum Congregationis consulto, scapulare supradescriptum benedicendum atque imponendum ritu et formula, quae huic praeiacent decreto, ab iis tantum quibus facultas ab Apostolica Sede consessa fuerit, approbare dignata est. Contariis non obstantibus quibuscumque

Die 4 Aprilis 1900.

Cai Card Aloisi Massella, Pro-Datarius, S. R. C. Pro-Praefect.

L. † S.

D. Panici, Secr.

2030.

1900.

Scapularis SS
Jesu et Mariae
benedictio et
impositio.

Suscepturus Scapulare Sacrorum Cordium Iesu et Mariae genuflectat, et Sacerdos apostolica facultate pollens, stola alba indutus, capite delecto, dicat:

Y. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

R. Qui fecit coelum et terram.

Ÿ. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

R. Et salutare tuum da nobis.

Ÿ. Domine exaudi orationem meam.

R. Et clamor meus ad te veniat.

Ÿ. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Clementissime Deus, qui ad peccatorum salutem et miserorum perfugium Cor Filii tui Iesu Christi caritate et misericordia plenum et Cor Beatae Mariae Virginis eidem simillimum esse voluisti, hoc scapulare in honorem et memoriam eorundem Sacrorum Cordium gestandum beneſdicere digneris, ut hic famulus indutus meritis et intercessione ipsius Deiparae Virginis secundum Cor Iesu inveniri mereatur. Per eundem Christum Dominum Nostrum. Amen.

Postea Sacerdos Scapulare aspergit aqua benedicta illudque imponit, dicens:

Accipe, Frater, Scapulare Sacrorum Cordium Iesu et Mariae: ut sub eius protectione et custodia, utriusque Sacratissimi Cordis virtutes recolendo et imitando, resurrectionis gloriae dignus efficiaris. Per eundem Christum Dominum Nostrum,¹⁾ Amen.

Deinde una vice cum adscripto dicat sive latino sive vernaculo idiomate sequentes preces iaculatorias:

Cor Iesu Sacratissimum, miserere nobis.

Cor Mariae immaculatum, ora pro nobis.

DECRETUM.

Quum postremo hoc tempore per acta Sacrorum Rituum Congregationis, Sanctissimus Dominus Noster Leo Papa XIII ad cultum ac pietatem erga Divinum Cor Iesu atque Purissimum Cor Deiparae Virginis Christifidelium animos magis magisque excitare atque inflammare studuerit, Rmus Dnus Ioannes Ludovicus Robert, Massiliensis Episcopus, tempus opportunum atque utile advenisse censuit ad ipsum Beatissimum Patrem accedendi enixeque rogandi, tum suo tum Antistitae ac filiorum Cordis Iesu nomine, ut scapulare eiusdem Sacri Cordis Iesu in agonia facti necnon Amantissimi Cordis Mariae perdolentis speciali ritu et formula benedicendum atque imponendum adprobare dignaretur. Hoc autem scapulare ex privata fidelium devotione iamdiu adhibitum, constat ex duabus de more partibus laneis albi coloris per chordulam seu vittam coniunctis, quarum una praefert emblemata duorum cordium Iesu nempe iis insignibus ornati, quibus repraesentari solet, et Immaculae Matris Mariae gladio perforati, subiectis utrique instrumentis Dominicae Passionis; altera vero pars exhibet sanctam crucem ex panno rubri coloris. Sanctitas porro Sua,

¹⁾ Cf. Not. pag. 62,

exquisita Sacrorum Rituum Congregationis sententia, supradescriptum scapulare una cum proprio ritu ac formula benedictionis et impositionis adhibendis ab iis tantum Sacerdotibus, quibus ab Apostolica Sede facultas facta fuerit, adprobare dignata est. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Die 4 Aprilis 1900.

Cai. Card. Aloisi-Masella, Pro-Datarius, S. R. C. Pro-Praefectus

L. † S.

D. Panici, S. R. C. Secr.

2031.

1900.

Ordinibus
majoribus
initiati.

Anno Domini 1900. die 24-a Junii, quae fuit festum Nativitatis S. Joannis Baptistae, in Ecclesia Mea Cathedrali Quinque-Ecclesiensi ad s. subdiaconatum promovi: Michaëlem Bergovecz, Vincentium Hajdinyák, Joannem Kapossy, Andream Mózes, Carolum Müller et Ludovicum Tóth.

Anno eodem, die 25-a Junii, quae fuit festum Guilelmi Abbatis, eodem loco praefatos ad s. diaconatum promovi. Demum die 27-a Junii, quae fuit festum S. Ladislai Reg. Hung. per manuum mearum impositionem ad s. presbyteratum promovi ad titulum dioecesis Quinque-Ecclesiis: Michaëlem Bergovecz, Vincentium Hajdinyák cum dispensatione papali 18. mensium, Joannem Kapossy cum dispensatione episcopali unius anni, Andream Mózes cum dispensatione episcopali 5. mensium et 17. dierum, Carolum Müller cum dispensatione papali 15. mensium et Ludovicum Tóth cum dispensatione papali 12. mensium et 19. dierum, — omnes cum dispensatione episcopali in interstitiis et sacrato tempore.

2032.

1900.

Elenchus
alumnorum
occasione
examenis con-
cursualis ad
Seminarium
susceptorum.

In examine concursuali, die 2-a Julii a l. in aedibus Seminarii, me praeside, celebrato, e competentium numero sequentes alumni suscepti sunt:

Pro I-o anno theologiae: Fábiánits Josephus, May Guilelmus, Vuk Joannes.

Pro VII-a Classe gymnasiali: Szilvász Adalbertus, Rosner Adalbertus, Tistel

Joannes, Német Ludovicus. Pro VI-a Classe gymnasiali: Horváth Ludovicus. Pro V-a Classe gymnasiali: Bencze Ladislaus, Györkö Josephus, Müller Julius, Schelesnik Franciscus, Tóth Ludovicus, Mufics Georgius, Wieber Franciscus, Schoblocher Franciscus, Gestetter Conradus, Lenner Josephus.

2033.

1900.

Lackenbacher
féle pályázat.

Valamennyi főtisztelendő róm. kath. egyházmegyei Főhatóságnak. 39.673 szám. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi ministertől.

HIRDETÉS. A Lackenbacher-féle alapítványból 15—20 bibliai versszaknak. héber nyelvről arabra való legjobb fordításáért 1890 korona jutalomdíj tüzetik ki

E jutalomdíj elnyerésének feltételei a következők:

1. Mózes mind az öt könyvéből sorshuzás útján választott 3—4 versszak (a genealogiai kimutatások kivételével) héberről arabra fordítandó. Arab szótár használatát megengedtetik. Egyenlően jó fordításoknál mindazonáltal ezen segédeszköz nem használása előnyt biztosít.

Legjobbnek a londoni Polyglotte-t leginkább megközelítő fordítás tekintendő.

2. Pályázatra jogosítvák mindazok az osztrák-magyar monarchia kötelékébe tartozó egyének, kik a theologiai tanfolyamot ebben az évben, vagy legfőlebb az azt megelőző három év alatt a bécsi-, prágai, vagy budapesti egyetemen végezték és a római katolikus presbyterséget elnyerték.

Egyenlően jó fordítás mellett előnyben az a pályázó részesül, kinek theologiai tanulmányi ideje a legutóbb telt le.

3. Ezen jutalomdíjért a pályázati verseny a bécsi egyetemen 1900 november hó 21-én szerdán a prágai és budapesti egyetemeken pedig 1900 november hó 24-én szombaton fog megtartatni, és a vizsgálati dolgozat 12 óra alatt készitendő el.

Rövidebb időtartam relativ előnyt biztosít. Folyamodók a pályázásra való jogosultságukat az illető egyetem theologiai tanári karának dékánjánál 3 nappal előbb okmányilag tartoznak kimutatni.

Budapest, 1900. évi június 11-én.

A minister meghagyásából: Dr. Tóth Lajos osztálytanácsos.

2034.

1900.

Dr. Schlör Alajosnak „Elmélkedések az evangelium egész tartalma fölött“ Irodalmi mű cz. művét, mely Nogáll László kétegyházi plébános magyar fordításában második kiadást ért és elmélkedésekre úgy mint szent beszédekre bő anyagot nyújt, egyházmegyémet papságának különös figyelmébe ajánlom. A három nagy kötetes mű megrendelhető a kiadónál Kétegyházán, Békésmegye. Ára 12 korona. ajánltatik.

2035.

1900.

A Magyarországi Katolikus Körök Országos Szövetsége felhívást intézett hazánk összes katolikushoz oly célból, hogy a folyó évi augusztus hó 17 20 napjain Budapesten az ország fő és székvárosában rendezendő országos kath. nagygyűlésben minél nagyobb számban résztvenni s annak magasztos célját előmozdítani törekedjenek. Ugyanis a most folyó esztendő nemcsak egy új évszázadnak — a kereszténység fennállásának most már 19-ik századának — képezi zárkövét, hanem nevezetesen az mi reánk magyarokra azért is, mert ebben az esztendőben ünnepeljük a magyar katholicizmus kilenczszázéves fennállásának emlékét, sz. István első királyunk megkoronáztatásának, a magyar királyság megalapításának kilenczszázados ünnepét.

Ezen kettős emlékűnnep kedvező alkalmat nyújt mindnyájunknak, hogy az

Felhívás az
Országos
Kath. Nagy-
gyűlésben
való részvé-
telre.

egyház és haza iránt táplált törhetlen hűségünknek nyíltan kifejezést adjunk, s meg nem elégedve a hit és honszeretetet érzelmeinek, pusztán szavakban megnyilatkozásával, azon legyünk, hogy katolikus meggyőződésünket az életben, a társadalmi téren mindenütt érvényesítsük és korunk nagy kérdéseinek, egyházunk s hazánk javára, katolikus szellemben megoldását, tőlünk telhetőleg előmozdítsuk.

E kettős cél, az egyház és haza érdekének előmozdítására az ország fővárosában a jövő hó 17—20 napján tartandó Kath. Nagygyűlés felhívását /. alatt egész terjedelmében azzal közlöm a Nt. Lelkészkedő papsággal és világi híveimmel, hogy a kiknek körülményei engedik ezen katolikus nagygyűlésben részt venni annak sikeréhez tehetségük szerint közreműködni törekedjenek.

Felhívás Magyarország katolikusaihoz!

Szent és emlékezetes ez az esztendő, melyet az isteni Gondviselés kegyelme megérnünk engedett. Határköve egy eseményekben, tanulságokban gazdag évszázadnak, pirkadása egy szebb és boldogabb jövődönnek, melynek küszöbén Anyaszent-egyházunk Jézus Szent Szíve elé hívja hódolatra a világegyház fiait s megnyitva az égi kegyelmek forrását, szent évnek jelenti ki ezt az esztendőt.

De kétszeresen szent és emlékezetes ez mi reánk magyarokra nézve, hiszen kilenczszázadik évfordulója van annak, hogy katolikussá lett nemzetünk, kilenczszáz éve annak, hogy a katholicizmus védi, oltalmazza a magyarok hazáját, hogy István első szentünk és apostóli királyunk a római pápától koronát kapott, s hogy ezzel a szent koronával — mely azóta államiságunk legfőbb palládiuma lett — megkoronáztatta magát.

Illő és szükséges tehát, hogy mi magyar katolikusok kétszeres lelkesedéssel üljük meg ezt a szent évet, hogy hálákat adva az isteni Gondviselésnek a múltért, áldó kegyelmét esdjük le a jövőre nézve, hogy kifejezést adjunk törhetlen hűségünknek, forró szeretetünknek egyházunk és hazánk iránt, s fogadást tegyünk: a jövőben is egyforma hűséggel szeretni az egyházat és hazát.

A Magyarországi Kath. Körök Országos Szövetsége e célból Országos Katolikus Nagygyűlésre hívja össze Magyarország katolikusait, amely katolikus nagygyűlés nyilvános hitvallása lesz a magyar katholicizmusnak a kilenczszázados évfordulón s amely nagygyűlésen megőgjük beszélni feladatainkat, teendőinket a jövőre nézve, hogy a katholicizmus a jövő századokban is éljen és virágozzék Mária országában.

Az országos kath. nagygyűlés augusztus 17—20. napjain fog megtartatni Budapesten az ország fő- és székvárosában.

Az orsz. nagygyűlés rendes tagja lehet minden katolikus férfi, ki ezen szándékát folyó évi július hó 15-ig a nagygyűlést előkészítő bizottság irodájában (Budapest, Molnár-utca 11, Kath. Kör) bejelenti s tagsági díj fejében 4 koronát fizet. A rendes tagok részt vehetnek a szakosztályi üléseken, a nyilvános

a nagygyűléssel kapcsolatos ünnepségeken, s a szakosztályi üléseken szólási és szavazási joggal bírnak. A hölgyek pártoló tagjai lehetnek a nagygyűlésünknek s tagsági díj fejében két koronát fizetnek. A pártoló tagok a nyilvános üléseken s a nagygyűléssel kapcsolatos ünnepélyeken vehetnek részt.

Kedvezményes utazásról, olcsó ételmezésről, lakásról stb. gondoskodva leend. Mindezekről, valamint a részletes programról is idejekorán fognak a jelentkező tagok értesítettetni.

A jelentkezéseket, hogy mindennel idejében készen legyünk, kérjük július 15-ig beküldeni.

Magyarország katolikusai!

A kinek szívében él a hit, a lelkesedés, a hazaszeretet, jöjjön el a mi katolikus nagygyűlésünkre Papok és világiak, szegények és gazdagok, egyesületeink, falvaink, városaink képviselői jöjjenek mennél nagyobb számmal, mennél tömegesebben, hogy nagygyűlésünkön képviselve legyen az egész magyar nemzet, hogy a magyar katholicizmus kilenczszázados évfordulóján, a nemzetalkotó szent Jobb előtt az egész magyar nemzet nevében rebegjük el hálaimánkat a multért, fogadalmunkat a jövőre nézve: hogy a jövőben is katolikus magyarok akarunk lenni az idők végezetéig.

Budapest, 1900. június hó 1-én.

A Magyarországi Kath. Körök Országos Szövetsége nevében: Gróf Apponyi Géza, Beidl Alajos, Dr. Boromisza Tibor, Bárány Gerliczy Ferencz alelnök, ifj. gróf Zichy János, Pintér Kálmán elnökök, Gyürky Ödön titkár.

2036.

1900.

Együttal felhívom nt. papságom és világi hűveim figyelmét azon országos jubiláris ünnepségekre, melyek a nagyméltóságú püspöki Karnak 1899. évi szeptember hó 14-ikén Budapesten tartott tanácskozmányának határozata szerint a folyó évben augusztus hó 15-ikén, Nagy-Boldogasszony ünnepén a nm. püspöki Kar tagjainak jelenlétében hazánk két történelmi nevezetes helyén u. m. Esztergomban és Székesfehérvárott fognak megtartatni.

Felhívás az országos kath. ünnepségekben való részvételre.

Ugyancsak folyó évben, a keresztény Magyarország kilenczszázados fennállásának évében augusztus 20-ikát, Szent István király ünnepét, e kiválóan keresztény nemzeti ünnepet a nm. magyar püspöki Karnak jelenlétében Budapesten a szokottnál nagyobb fényben fogjuk megülni.

Nem kétlem, hogy a most jelzett országos kath. jubiláris ünnepségeken egyházmegyém papi és világi tagjai is tekintélyes számban lesznek jelen, s ez által is kifejezik egyházunk és hazánk iránt őszinte kegyeletüket és hálájokat.

2037.

1900.

A tápinté-
zetre felaján-
lott összegek
beküldendők.

A kerületi n. t. esperes urakat felkérem, hogy a tápintézet létesítése cél-
jából a ker. n. t. papság és t. tanítói kar által aláírt összegeket beszedni, s f. é.
aug. 15-ig az egyházmegyei hatósághoz beküldeni, egyuttal a tápintézetbe általuk
felvétetni óhajtott fiunak iskolai bizonyítványát és keresztlevelet is beterjeszteni szi-
vesek legyenek, — hogy az egyhm. hatóság előre tájékozva legyen az ingyenes he-
lyekre a felveendők számáról, és a rendelkezésre álló összegről.

2038.

1900.

A Pécsi
Oltáregylet
évi jelentése
szétküldetik.

Jelen körlevélhez /./ mellékelve küldöm a Pécsi Oltáregyesületnek 1900.
évi jelentését.

Mutationes
personales.

Carolus Körmendy seminarii cleri junioris vice-rector et Dr. Stephanus
Késmárky studii juridici in Lyceo Episcopali professor suppl. renunciati sunt asses-
sores S. Sedis meae Consistorialis cum jure deferendi cingulum in colore violaceo.
Stephanus Sipos ceremoniarum episcopalis ad proprias preces, curandae valetudinis
gratia a munere ceremoniarum relevatus, in qualitate cooperatoris missus est ad Fadd.

Victor Ujváry parochus in Bikal translatus est ad beneficium parochiale
Szabad-Szent-Király. Arnoldus Dreher cooperator in Fadd nominatus est adminis-
trator interimalis in Bikal.

Alexander Mosgay administrator vacantis beneficii Szabad-Szent-Király
missus est qua cooperator ad Tamási.

Josepho Magyar parocho in Felső-Iregb ob gravem et dirturnam infirmitatem
in administratione sui beneficii impedito, administrator illius beneficii interimalis
nominatus est Stephanus Palkó cooperator in Tamási. Andreas Rathmann vicarius
in spiritualibus parochiae Felső-Iregb munere cooperatoris functurus missus est ad
Abaliget. Franciscus Liebelt cooperator in Tolna obtinuit interimalem administraturam
beneficii vacantis Felső-Nyék. Cooperatores dispositi sunt: Julius Achenbrenner ex
Laskafalu ad Bükösd, Josephus Kuhl ex Szebény ad Tolna, Joannes Cselenkó ex
Vaiszló ad Szebény, Julius Fetter ex Vásáros-Dombó ad Ozora, Joannes Polgár ex
Ozora ad Vásáros-Dombó, neomystae missi sunt: Carolus Müller ad Laskafalu, Julius
Tóth ad Vaiszló.

Quinque-Ecclesiis, die 10-a Julii 1900.

† Samuel m. p.
episcopus.

XII.

2269

1900.

Püspöki székvárosomban, az apostolfejedelmek szent Péter és Pál ünnepén, székesegyházam bucsunapján, rendkívüli ünnepségek közt, a hívők nagy sokaságának lelkes részvéte mellett ültük meg a kereszténység tizenkilenczszázados, a magyarországi katholicizmus-, vele az apostoli királyság és a pécsi egyházmegye fenállásának 900 éves jubileumát.

Minthogy pedig mult évi december hó 8-án kelt XIX. számú körlevelemben az iránt is intézkedtem, hogy egyházmegyém egész területén augusztus hó 15-ike és 20-ika: Nagy Boldogasszonyunk és István királyunk szent napjai különösebben megünnepeltessenek mint oly napok, melyeknek emlékéhez minket magyarokat hitünk és hazánk szeretete egyforma erővel köt: nt. lelkésztársaim gondoskodását megkönnyítendő, fentérintett *körlevelem intézkedésének kiegészítéseül* a következőket ajánlom és rendelem el: az összes plébánia és szerzetes templomokban, hol rendes isteni tisztelet szokott tartatni augusztus hó 14-én és a következő napokban augusztus 20-ig bezárólag a bold. Szűz, Magyarország Védasszonya tiszteletére délutánonként ünnepélyes litániák tartassanak. Augusztus 15-én és aug. 20-án az isteni tisztelet az Oltári Szentség kitétele mellett lehető nagy fénynyel végeztessék és a szentbeszédekben e nagy ünnepek jelentősége a hivekkel megismertessék, hogy hálára gyuladjanak az isteni Gondviselés iránt, mely a letűnt századok viszontagságai közt sz. vallásunkat és nemzetünket fönntartotta és oltalmazta. Egyesítsük e napokban hő imáinkat és kérjük az eget Urát, hogy a jövő századokon keresztül is áldja meg és védelmezze szentegyházunkat és szeretett magyar hazánkat.

A szent beszéd után záró imaként mondassék el Eszterházi Pál nádor imádása, melyet mult évi XIX. számú körlevelemmel a t. Papsággal közöltem.

A sz. István napi ájtatossággal azon 6 napig tartó ünnepség befejeztessék olykép, hogy a délutáni isteni tisztelet alkalmával a legfölségesebb Oltári Szentség kitétele mellett Jézus legszentebb szívének litániája elimádkoztassék avagy elénekeltessék s ezzel

kapcsolatosan az Eszterházi-féle ima elmondassék. Végre „Te Deum“ eléneklése után az Oltári Szentséggel áldás adassék.

2270

1900.

Felhívás a
római eucha-
ristikus or-
szágos zárán-
doklatban
való részvé-
telre.

A magyarországi papi eucharisztikus társulatok és szövetséges oltár-egyesületek a szent év alkalmából a kath. világ központján, Jézus Krisztus földi helytartója előtt ünnepélyes hódolatukat óhajtják bemutatni az Üdvözítő Jézus Krisztus iránt, ki a legfölségesebb Oltáriszentségben valósággal köztünk lakozik és az egyháznak úgy, mint az országoknak és nemzeteknek sorsát intézi. Egyben édes hazánk kilenczszázados jubileuma alkalmából hálájukat akarják kifejezni az elvett kegyelmekért és hazánkat a szentségi Üdvözítőnek ünnepiesen felajánlani. E célból elhatározták, hogy folyó évi szeptember hó 19-én és 20-án két csoportban induló országos eucharisztikus zárándoklatot vezetnek Rómába.

Midőn ezen zárándoklatot rendező bizottságnak felhívását és tervezetét alatt egész terjedelmében egyházmegyém nt. lelkészei és világi hiveinek tudomására hoznám, a szent cél magasztosságától áthatva, nemcsak teljes készséggel megengedem, hogy egyházmegyém eucharisztikus társulatainak papi tagjai a sz. útban résztvehessenek, hanem óhajtom, hogy a világi hivek közül is minél többen, kiknek körülményei engedik e szent zárándoklatban részt vegyenek, vagy legalább bármily csekély adománynyal hozzájárulni törekedjenek ama Péter-fillérekhez, a melyeket ezen zárándoklat rendezőse Ő Szentségének a szegény, főleg a missziobeli szegény templomok részére beszerzendő templomi felszerelésekre felajánlani szándékozik.

Az adományokat legcélszerűbb a budapesti közp. Oltáregyesület címére (Váczi utca 46. sz. a.) beküldeni.

Országos zárándoklat Rómába Loreton át.

(Indul f. évi szeptember hó 19. és 20-án Budapestről.)

A zárándoklat lelki vezetését a szentségi társulatok igazgatói és egyházi tagjai, a technikai vezetést pedig Varga Mihály csongrád-csanyi plébános, a „Reménységünk“ szerkesztője fogja intézni.

A zárándokok a vezető áldozárokban a zárándoklat egész tartama alatt odaadó lelkiatyákat, ügyes-bajos dolgaikban gondos tanácsadókat, a műszaki vezetőségben pedig minden jogos és méltányos kívánságaiknak lelkiismeretes gondozóját fogják találni.

A zárándoklatban bárki is részt vehet, ki kész magát a vezetőség intézkedéseinek alávetni.

Az országos loreto-római eucharisztikus zárándoklat előkészítő bizottsága.

A zárándoklat két különböző irányban induló csoportra oszlik.

Az első csoport a tengeri utat is igénybe veszi és szeptember 19-én kel-
utra a M. Á. V. budapesti keleti pályaudvarából. Ezen csoport részvételi díjai a
következők: az I. osztály 215 korona, a II. osztály 182 korona, a III. osztály
98 korona.

A második csoport csakis vasuton utazik és szeptember 20 án reggel in-
dul a déli vasut budapesti pályaudvarából. Ezen csoport részvételi árai a követke-
zők: az I. osztály 282 korona, a II. osztály 212 korona, a III. osztály 130 korona.

Ezen díjakba bele van értve: a vasuti illetőleg hajó árak Budapestről Lo-
retón át Rómáig és vissza Budapestig, a podgyászszállítás Leretóba, Rómában a
szállodáig és vissza a vasuthoz, Loretóban egy napi szállás, Rómában 6 napi
teljes ellátás.

Az első csoport útiránya: Budapest, Dombovár, Fiume, Ancona, Loreto, Ancona,
Róma, Ancona, Fiume, Dombovár, Budapest.

A második csoport útiránya: Budapest, Székesfejervár, Kanizsa, Pra-
gerhof, Szt-Péter, Cormons, Mestre, Bologna, Ancona, Loreto, Ancona, Róma, Flo-
rencz, Bologna, Velence, Cormons, Szt-Péter, Pragerhof, Kanizsa, Székesfejervár,
Budapest.

A két irányból jövő zarándoklat egyesülése Anconában lesz, a honnan
közösen folytatja útját Loreto és innen Róma felé.

Megérkezés Rómába. Tartózkodás. A két csoport szeptember 22-én este
érkezik Rómába és ott hat napig tartózkodnak.

Tudakozódni lehet bármely katolikus plébánia-hivatalnál és jelentkezni az
alulirotnál f. évi szeptember hó 5-ig azontúl rendkívüli esetekben és a jelentkezőkre
nézve terhesebb feltételek mellett. A jelentkezéssel egyidejűleg beküldendő: az I.
és II. oszt. résztvevők részéről személyenkint 100 korona, a III. oszt. résztvevők
részéről személyenkint 50 korona.

Varga Mihály

a loreto-római zarándoklat műszaki veze-
tője, plébános, a „Reménységünk“ szer-
kesztője Csongrád-Csanyon.

2271

1900.

I. b. Erzsébet királyné halálának második évfordulója közeledvén, az ő Örök imádás
emlékének megőrzése végett emelendő örökimádás templomának felkarolása
zottság újra felhívást tesz közzé, melyet alább egész terjedelmében azzal közlök
nt. Papságommal, hogy egy általa legalkalmasabbnak vélt ünnep vagy vasárnapon
hiveit a fenti célra adakozásra serkenteni s a befolyt összeget irodámhoz küldeni
sziveskedjék. A bizottságnak hozzám intézett levele így szól:

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Úr!

Mélyen tisztelt Uram!

Második évfordulója lesz ez év szeptember 10-én ama rettenetes eseménynek, hogy elvesztette a magyar nemzet örökké siratott felejtethetetlen királynéját.

Az Erzsébet királyné emlékére emelendő Örökimádás templom építésére alakult Bizottság, miként a mult évben úgy az idén is fel akarná használni e szomorú évfordulót arra, hogy egyrészt felelevenítse emlékét a megboldogult királynénak, másrészt gyűjtéseket rendezve az Örökimádás templomra, megvalósítani siessen a kegyeletes művet, mely legméltóbban fogja őrizni, hirdetni emlékét Erzsébet királynénak.

Miért is mély tisztelettel kérem Méltóságodat, kegyeskednék megengedni, hogy egyházmegyéjének templomaiban f. évi. szeptember 10-én mint Erzsébet királyné halála évfordulóján s az ezt megelőző vasárnapon a szent misék alatt az Örökimádás templom céljaira mindenütt gyűjtés rendeztessék s kegyeskednék erre főpásztori körlevelében egyházmegyéjének Főtisztelendő papságát felhívni, ujjolag az ő buzgalmukba lelkesedésükbe ajánlva ezt a kegyeletes és hazafiui ügyet.

Kérésemet megújítva s ügyünkre Méltóságod főpásztori áldását kérve vagyok

Budapest 1900 július 16

kiváló tisztelettel

örgróf *Pallavicini Edéné.*

2272

1900.

Elvi jelentőségű döntvény a papi borjárandóságnak pénzbeli beváltása ügyében.

A vallás és közoktatásügyi m. kir. minister folyó 1900 évi július hó 28-án 68629 99 szám alatt kelt s Tolna vármegye közigazgatási bizottsághoz intézett rendeletének másolata :

Bohuniczky Béla bedeghi róm. kath. plébános a bizottságnak a bedeghi róm. kath. plébánia vitás párpér ügyében 1897. évi november hó 14-én 1361 k. b. 97. sz. a. hozott ama határozata ellen, melylyel a bedeghi róm. kath. lelkész párbér járandósága o. é. 26 krról páronként o. é. 10 1/2 krra, szállítatott le felfolyamodással élván, kérelmezte, hogy ezen reá nézve sérelmes határozat megsemmisítése mellett a papi párbér járandóság minden egyes pártól évi o. é. 26 krban állapittassék meg.

Ennek kapcsán értesitem a bizottságot, hogy a magyarországi lat. és gör. szert. kath. plébániák helyi jövedelmei az 1802–1808 években — a mikor a pénz értéke még pengőben számittatott, összeírásokba foglaltatott, mely összeírások a plébániák jövedélmeinek megállapítása tekintetében ma is zsinórmértékül szolgálnak. Így a bedeghi róm. kath. plébánia helyi jövedelmei 1802 évi április hó 20-án szintén ilyen összeírásba foglaltattak, mely összeírás szerint Bedeghen minden házaspár köteles volt papi párbér címén évenként 15 krt pengőben fizetni.

Minthogy pedig az időnkint felvétetni szokott egyházlátogatási jegyzőkönyvekben a hiveket a lelkész irányában kötelező szolgáltatások mérve a conscriptióban felsorolt jövedelmek alapul vétele mellett állapittatik meg, a Bedeghen 1828 évi július 14-én felvett s a jelen vitás kérdés alapjául elfogadott egyházlátogatási jegyzőkönyvben is a papi párbér illetmény az 1802 évi conscriptióban felvett mértékben, vagyis 15 krral hozatott át, csak hogy mivel 1828-ban tudvalevőleg már nem a pengő pénz volt forgalomban, ennél fogva a papi párbér illetmény is 15 váltó krrban járultatott ki a hivek részéről a plébánosnak.

A papi járandóságoknak váltó pénzben lett kiszolgáltatásával az 1802 évi összeírásban pengő pénzben felvett illetményekhez képest a lelkészek illetményeikben tetemes megrövidítést szenvedtek, a lelkészek párbér és stóla illetményeire nézve az 1852. évi április hó 21-én kelt s Magyarországon 1852. évi május hó 6-án 8844. szám alatt kihirdetett nyílt parancs 2. pontjában kimondatott, hogy az eddig készpénzben felvett ágybér és stóla illetmények a jövedelmi összeírásban jelzett mértékben pengő pénzben fizetendők, vagyis a hól eddig váltó pénzben pl. 15 kr. fizetett, ott ezentúl 15 pengő kr. fizetendő.

Az osztrák értéknek 1858. évben történt behozatalakor a pengő pénzbeli járandóságok a dolog természetéből kifolyólag osztrák értékre lévén átszámítandók a bedeghi róm. kath. plébános az addig öt pengő pénzben megilletett 15 og. krnyi párbér illetmény fejében 1858. évtől kezdve páronként évi osztrák értékű 26 krajczár illeti meg.

A bizottságnak legelől említett határozatát, az előadottakhoz képest feloldom, erről, hivatkozással múlt évi április hó 14-én 525 kb. szám alatt kelt felterjesztésére, a bemutatott tárgyiratok vissza küldése mellett a felek tudósíttatása végett azzal értesitem, hogy a páronként 26 krral megállapított évi párbér illetmény behajtása iránt a saját hatáskörében intézkedjék.

A hivatalos másolat hitelül: Grabotsay Adolf igazgató.

2273

1900.

A) A magyarországi lat. és gör. szert. róm. kath. tanítók segélyalapja vagyonáról A kezelő egri főkapitány által benyújtott, felsőbb helyen pedig felülvizsgált és helyesnek talált

A magyarországi lat. és gör. szert. r. kath. tanítók segélyalapjáról és árvaház alapjáról szóló 1899. évi számadás.

1899. évi számadás kivonata.

Vagyonállás 1898 év végén.

1. 4 1/2%-kal kam. magyar járadékkötvényekben (névérték szerint)	120.000	frt	kr.
korona vagyis	60000	—	—
2. 4 2/10 %-os egys. osztr. államkölsönkötvényekben (névérték szerint)	1100	—	—

	frt.	kr.
3. 6 db. bazilika sorsjegy á 8.50	51	—
4. Magán kötelezvényen	50	—
5. Takarékpénztáraknál 4 ¹ / ₂ % kamatra tőkésítve	14000	—
6. Készpénzmaradvány	3529	44
Összesen	78730	44

I. Fejezet. 1899. évi Bevétel.

	frt.	kr.
1. §. A múlt évi készpénzmaradvány	3529	44
1. §. összege	3529	44

2. §. Az egyházmegyék gyűjtéseiből befolyt :

	frt.	kr.
a) Az esztergomi érseki megyéből	400	—
b) Az egri érseki megyéből	222	18
c) A besztercebányai püspöki megyéből	45	50
d) Az eperjesi gör. szert. püsp. megyéből	61	30
e) Az erdélyi püspöki megyéből	98	50
f) A győri püspöki megyéből	72	—
g) A kassai püspöki megyéből	47	50
h) A nagyváradí lat. szert. püspöki megyéből	50	—
i) A nagyváradí gör. szert. püspöki megyéből	3	—
k) A nyitrai püspöki megyéből	80	—
l) A pécsi püspöki megyéből	372	—
m) A rosznyói püspöki megyéből	63	16
n) A szatmári püspöki megyéből	157	—
o) A székesfehérvári püspöki megyéből	17	50
p) A szepesi püspöki megyéből	67	79
q) A váci püspöki megyéből	13	—
r) A veszprémi püspöki megyéből	72	—
s) A pannonhalmi főapátság egyházi területe részéről	16	—
2. §. összege	1858	43

	frt.	kr.
3. §. Tökek (értékpapírok és takarékpénztári betétek) kamataiból	3093	63
3. §. összege	3093	63

A bevételek összesítése :

1. §. összege	3529	44
2. §. összege	1858	43
3. §. összege	3093	63
Összes bevétel	8481	50

II. Fejezet. 1899. évi Kiadás.

1. §. Az 1899. évben felosztás alá eső (alapsz. 6. és 7. §§.) összeg számlájára :	Oszt. ért.	
	frt.	kr.
a) A közp. bizottság által megszavazott ösztöndíjak czimén kiadatott .	1797	86
b) Segély- és gyámpénzekre, valamint a szegénysorsu tagok gyámolítására .	2285	82
c) Az orsz. kath. tanítói árvaházról az árvaház külön kezelt alapjába áttétetett .	457	20
1. §. összege .	4550	88

2. § Különfélékre (nyomdai, postai stb. stb. költségek) .	11	78
2. §. összege .	11	78

A kiadások összesítése :

1. §. összege .	4540	88
2. §. összege .	11	78
Összes kiadás .	4552	66

Mérleg:

Összes bevétel .	8481	50
„ kiadás .	4252	66
1900. évre átvendő készpénzmaradvány .	3928	84

A segélyalap vagyonállása 1899. év végén:

1. 4 ⁰ / ₁₀ -kal kam. magyar járadékkölcsönkötvényekben (névérték szerint) 120.000 korona, vagyis .	60000	—
2. 4 ² / ₁₀ ⁰ / ₁₀ -kos egys. osztr. államkölcsön kötvényekben (névérték szerint) .	1100	—
3. Hat db. bazilika sorsjegy á 8.50 .	51	—
3. Magán kötelezvényen .	50	—
5. Takarékpénztárakban 4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀ kamatra tőkésítve .	14000	—
6. Készpénzmaradvány .	3928	48
Összesen .	79129	84

B) A létesítendő országos katolikus tanítói árvaház alapjáról a kezelő egri főkap-talan által benyújtott, felsőbb helyen pedig felülvizsgált és helyesnek talált

1899. évi számadás kivonata.

Vagyonállás 1898. év végén.

	frt.	kr.
1. Egy db. 1870-i magy. kir. nyeremény kölcsön jegy (névérték szerint)	100	—
2. 4 ⁰ / ₁₀ -kal kamatozó magyar járadék kötvényekben (névérték szerint)		

	frt.	kr.
20000 korona vagyis	10000	—
3. Takarékpénztárban $4\frac{1}{2}\%$ kamatra tőkésítve	6550	—
4. Készpénzmaradvány	82	85
Összesen .	16732	85

I. Fejezet. 1899. évi Bevétel.

	frt.	kr.
1. §. A mult évi készpénzmaradvány	82	85
1. §. összege .	82	85
2. §. Az egyházmegyék gyűjtéseiből:		
Az esztergomi érseki megyéből „az Esztergom vidéki róm. kath. népnevelők egyesülete“	100	—
2. §. összege .	100	—
3. §. A segélyalap 1899. évben felosztás alá eső jövedelmeiből az árvaház pénztárába áttétetett:		
A szabályszerű $\frac{1}{10}$ rész czimén	457	20
3. §. összege .	457	20
4. §. Tökek kamataiból	740	59
4. §. összege .	740	59

A bevételek összesítése.

1. §. összege	82	85
2. §. összege	100	—
3. §. összege	457	20
4. §. összege	740	59
Összes bevétel .	1380	64

II. Fejezet. 1899. évi Kiadás.

1. §. Tőkésítésre:	frt.	kr.
Takarékpénztárnál $4\frac{1}{2}\%$ -os kamatra tőkésített	1250	—
1. §. összege .	1250	—
2. §. Különfélékre:	frt.	kr.
Ez évben semmi sem adatott ki	—	—
2. §. összege .	—	—

A kiadások összesítése.

1. §. összege	1250	—
2. §. összege	—	—
	Összes kiadás	1250

Mérleg:

Összes bevétel	1380	64
„ kiadás	1250	—
1900. évre átvendő készpénzmaradvány	130	64

Az árvaház alapjának állása 1899. év végén.

1. Egy db. 1870-i magy. kir. nyeremény kölcsönjegy (névérték szerint)	100	—
2. 4 ^o / _o -kal kam. magyar járadék kölcsönkötvényekben (névérték szerint)		
20000 korona, vagyis	10000	—
3. Takarékpénztárban 4 ¹ / ₂ ^o / _o kamatra tőkésítve	7800	—
4. Készpénzmaradvány	130	64
	Összesen	18030 64

2274

1900.

Blasius Modrošić curatus in Lipova post diuturnam infirmitatem, susceptis iteratis vicibus moribundorum sacramentis die 20-a Julii, anno aetatis suae 62, sacerdotii vero 37 in Domino obiit

Obitus Blasii
Modrošić

Meminerint cuncti sacerdotes pro defuncto confratre statuta tria missae sacrificia quantocyus Deo omnipotenti offerre.

2275

1900.

Cum curatia Lipovaensis obitu Blasii Modrošić vacare contigerit, qui e presbyteris dioecesis huic curatiae praefici cupiunt et ad beneficium curatum capessendum secus habiles sunt, hisce provocantur, ut recursus suos intra spacium sex hebdomadarum ad Officium meum promoveant.

Concursus
pro curatia
Lipovaensi

Rssmus D. Aloysius Döbrössy, director Instituti episcopalis candidatorum pro ludimagisterio, nominatus est una in directorem Praeperandiae puellarum apud Canonissas de Nostra Domina.

Personalia.

Sigismundus Gyömöreý relevatus a munere catechetæ penes scholas elementares civitatis Quinqe-Ecclesiensis, nominatus est in professorem supplementem Instituti episcopalis candidatorum pro ludimagisterio.

Stephanus Komócsy cooperátor parochiae interioris Urbis Quinqe-Ecclesiensis, ab hoc munere relevatus nominatus est in catechetam Praeparandiae episcopalis nec non in adjunctum Inspectoris superioris scholarum dioecesanarum.

Dr. Franciscus Hanuy ss. Theol. professor renunciatus est in examinatore
prosynodalem.

Franciscus Rösler cooperator in Cziko constitutus est administrator interi-
malis parochiae Maria-Kéménd.

Franciscus Schunk vicarius in Lipova ejusdem beneficii vacantis consecutus
est interimalem administraturam.

Cooperatores missi sunt: Conradus Heckenberger e Valpo ad parochiam
civitatis interioris Quinque-Ecclesiensis, Antonius Evetovics ex Egerágh ad Valpo,
Julius Koch e Maria-Kéménd ad Czikó, Julius Lajos e Somberek ad Baan,

Neomystae dispositi sunt: Michaël Bergovecz ad Egerágh, Joannes Kapossy
ad Bakonya, Andreas Mózes ad Ráczmecske.

Quinque-Ecclesiis, die 4-a Augusti 1900.

† Samuel m. p.
episcopus.

XIII.

2533

1900.

Beatissime Pater. Pater Provincialis Ordinis Provinciae Germanicae ad pedes Sanctitatis Vestrae provolutus humiliter postulat privilegium, quod Confessio, ad lucrandas Indulgentias Plenarias pro Festo Sacratissimi Rosarii (Dominica 1. Octobris) possit fieri jam tres dies ante Festum, id est feria quinta, propter paucitatem Confessariorum.

Confessio
facienda ad
lucrandas in-
dulgentias
pro die festo
B. M. V. sub
tit. S. Rosarii
potest antici-
pari feria
sexta praece-
dente.

Sanctissimus Dominus Noster Leo Papa XIII. in audientia habita ab infra-scripto Cardinali Praefecto Sacrae Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae, die 25 Martii 1897, attenta Confessariorum inopia, benigne indulsit, ut Confessio, quae ad lucrandam Plenariam Indulgentiam concessam pro die festo B. Mariae Virginis sub titulo Sacratissimi Rosarii foret peragenda Dominica prima Octobris, anticipari quoque valeat feria sexta eadem Dominicam immediate praece-dente, caeteris servatis de jure servandis. Praesenti in perpetuum valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscunque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria ejusdem Sacrae Congregationis die 25 Martii 1897.

Fr. Hieronymus Maria Card. Gotti, Praef.

L. † S.

† Archiepisc. *Nicopolit.* Secret.

2534

1900.

Reverendissimus D. Dominicus Taccone-Gallucci, hodiernus Episcopus Nico-teren. et Tropien. S. Rituum Congregationi ea, quae sequuntur humillime exponens, opportunam Dubiorum solutionem et facultatem postulavit; nimirum:

S. Congrega-
tionis Rituum
toraculum de
valore conse-
crationis
ecclesiae intus
restauratae et
de consecra-
tione
altarium.

Ante annum 1880 in Cathedrali Ecclesia Tropien. quae superiore saeculo fuerat consecrata, innovationes factae sunt, nempe: Altare majus marmoreum, quod retro habebat Chorum seu sedes Canonicorum et Mansionariorum, dimotum fuit, et postremo parieti innixum, manentibus ante illud sedibus choralibus, et nova indiget consecratione. Insuper parietum et fornicum crusta vulgo intonaco, tota simul dis-jecta fuit atque partim denuo confecta et depicta, partim vero marmoreis tabulis subrogata. Plura quoque altaria marmorea habent in medio mensae lapidem quad-rum in forma altaris portatilis caemento firmatum. Hinc quaeritur:

I. An Ecclesia Cathedralis Tropien. execrata sit, quia simul crusta disjecta fuit.

II. Et quatenus negative ad I., quum eadem Ecclesia ob diuturnam opificum mansionem sit reconcilianda ipse Episcopus Tropien. petit facultatem delegandi Sacerdotem ad ejusmodi reconciliationem seu benedictionem.

III. Quum supra dicta altaria cum lapidibus quadris in medio, consecrata, fuerint ad modum altarium fixorum, quorum mensa unico lapide constat, stipiti lapideo ex utraque parte adhaerens, idem Episcopus postulat, quatenus opus sit, sanationem quoad praeteritum tempus et dispensationem, quoad futurum, ut in iisdem Altaribus, etiam in posterum Sacrum fieri valeat, prouti hucusque factum fuit.

Et Sacra eadem Congregatio, referente subscripto Secretario, omnibus rite perpensis rescribendum censuit :

Ad I. Negative juxta Decretum die 8. Junii 1896. ad II.

Ad II. Pro gratia.

Ad III. Pro gratia, quatenus opus sit tum sanationis tum dispensationis ad effectum, de quo agitur. Curet tamen Episcopus, ut altaribus portatilibus fixa substituantur. Atque ita rescripsit et de Apostolica Auctoritate petitas facultates concessit.

Die 9. Augusti 1897.

L. M. Card. Parocchi.

D. Panici, Secret.

2535

1900.

Dubia circa
praescripti-
ones liturgicas
pro Feria V.
in Coena
Domini.

Revmus Dominus Theodorus Valfrè di Bonzo, Episcopus Comen., exoptans, ut in sua Dioecesi praescriptiones liturgicae observentur, circa aliquas consuetudines ibidem vigentes sequentia dubia pro declaratione Sacrorum Rituum Congregationi humillime exposuit; nimirum:

Dubium I. An Feria V. in Coena Domini in Ecclesiis Parochialibus aliisque non Parochialibus celebrari possit Missa lecta vel cum cantu, quin peragantur functiones Feriae VI. in Parasceve et Sabbati Sancti?

Dubium II. An praedicta Missa legi vel decantari possit in Ecclesiis vel Oratoriis spectantibus ad Regulares, ad Seminaria et ad Pias Communitates?

Et Sacra Rituum Congregatio ad relationem Secretarii, audito etiam voto Commissionis Liturgicae omnibusque perpensis, rescribendum censuit:

Ad I. In Ecclesiis Parochialibus, ubi adest Fons baptismalis, servantur Rubricae Missalis et Decreta, adhibito Memoriali Rituum Benedicti Papae XIII. pro functionibus praescriptis, si exstet defectus sacrorum ministrorum et clericorum. In aliis vero Ecclesiis non Parochialibus omitti potest functio Sabbati Sancti, non

tamen illa Friae VI. in Parasceve; et fiat Sepulcrum: expetita facultate pro usu dicti Memorialis si idem sacrorum ministrorum et clericorum defectus existat.

Ad II. Affirmative, quoad Regulares proprie dictos, iuxta Decretum sub N. 2799 diei 31. Augusti 1839; Negative, quoad Seminaria et Pias Communitates, nisi habeatur Apostolicum Indultum.

Atque ita rescripsit.

Die 9. Decembris 1899. C. Ep. Praenest. Card. *Mazzella*, S. R. C. Praef.

Diomedes *Panici*, S. R. C. Secret.

2536

1900.

Quarundam Ecclesiarum Rectores insequentium dubiorum solutionem a Plura solvuntur dubia,
Sacra Rituum Congregatione humiliter expostularunt; nimirum:

Dubium I. Utrum in Ecclesiis Collegialibus aspersio aquae benedictae de praecepto sit praemittenda Missae Conventuali, quae canitur in Dominicis, sive cum Diacono et Subdiacono, sive absque sacris Ministris? Et utrum in Ecclesiis non Collegialibus eadem aspersio praefatis diebus fieri saltem possit?

Dubium II. In Ecclesiis alicui Religiosae Familiae concreditis Sacerdotes exteri in illis celebrantes tenenturne sequi Calendarium eiusdem Familiae proprium, si habeatur?

Dubium III. Num idem sit dicendum de Ecclesiis, quae non Religiosae Familiae sed tantum alicui personae privatae, etsi ad eandem familiam pertinenti, commissae sunt?

Dubium IV. Utrum officia ad libitum infra octavas quasquaque occurrentia recitari valeant?

Et Sacra Rituum Congregatio, re mature perpensa auditoque voto Commissionis Liturgicae, rescribendum censuit:

Ad I. — Affirmative, ad utramque partem.

Ad II. — Affirmative.

Ad III. — Negative.

Ad IV. — Negative

Die 15. Decembris 1899. C. Ep. Praenest. Card. *Mazzella*, S. R. C. Praef.

Diomedes *Panici*, S. R. C. Secretarius.

2537

1900.

Quaeritur: praxis his in regionibus viget, expleto candelarum numero per Rubricas praescripto, addendi in functionibus alias stearinas aut ex sevo confectas Candela ex sevo vel
pro altaris ornamento. Potestne continuari haec praxis non obstante Decr. in Policastren. d. d. 4 sept. 1875, num. 3376 ad 3? — Resp. Praxis haec non potest stearino confectae.
continuari et candelae altaris, etiamsi ad ornamentum sint, debent esse ex cera.

Ecclesia nunquam permisit ut ab hac praxi discederetur. Episcopus Carolinopolitanus Sanctae Sedi exposuit „in Ecclesiis suae Dioecesis usum invaluisse adhibendi candelas ex sevo confectas, et huic irregulari praxi locum dedisse tum paupertatem earundem Ecclesiarum, tum magnum pretium cerae in istis Americae regionibus“, idcirco postulavit „ut attentis expositis rationibus de Apostolica benignitate hanc ipsam consuetudinem servari posse permitteret“. Sanctitas vero Sua iussit „ut Amplitudini Tuae communicaretur, mentem suam esse, ut curante Amplitudine Tua, inductus abusus adhibendi candelas ex sevo eliminaretur“ (10 Dec. 1857, num. 3063.) Si igitur prohibitus fuit usus candelarum non ex cera confectarum, quamvis rationabiles adessent causae, multo magis dicendus est prohibitus, quando istae causae non exstant, uti in casu.

2538

1900.

E. S. R. ET UNIV. INQUISITIONE.

De modo recipiendi abiurationem
haereticorum.

Per responsum S. Congregationis datum Episcopo Bituntino die 2. Januarii 1669. (quod Decretum juxta responsum a S. Officio die 21. Dec. 1895. Episcopis Borussiae datum adhuc viget) declaratum est posse Episcopos auctoritate ordinaria haereticos sponte comparentes in exteriori foro absolvere „post abiurationem iuridice factam.

Diversae ultimis annis erant in hisce regionibus opiniones de huiusce clausulae vigore. Nam alii opinabantur praedictam Episcoporum ordinariam facultatem tunc tantum executioni posse mandari, quando modo iudiciali Episcopus procedit; sic ex. gr. unus ex Germaniae Ordinariis, vir in iure canonico peritissimus, litteris ad hanc Curiam missis sententiam suam esse exposuit, quod episcopus hac ordinaria facultate uti volens debeat haereticum inducere ad abiurationem coram Notario et duobus testibus pronuntiandam Quae opinio habet aliquod fundamentum in citato S. Officii Decreto, quippe quod poscit praecedere absolutioni abiurationem iuridice factam.

Sed eiusmodi iudicialis aut iuridica abiuratio nusquam in Germania in usu est. In regionibus acatholicis, ubi conversiones ad fidem saepius fiunt, nulla est copia Notariorum catholicorum. Accedit quod valde consultum est ut haereticis conversis modus abjurandi facilis et commodus reddatur et ut conversiones nullum strepitum vel admirationem excitent, quod fieret, si iudiciales aut iuridicae formae adhiberentur.

Hinc ubique locorum usus est, ut abiuratio erroris et fidei catholicae professio perficiatur coram parochio et uno teste, vel, si necessitas ita expostulat, coram solo parochio, sed semper ita, ut abiuratio in exteriori foro compareat et probari valeat. Idcirco abiuratio non tam actus iudicialis aut iuridicus, sed magis actus pastoralis officii censi debet, sed semper validus etiam pro exteriori foro.

Quae cum ita sint, subscriptus Episcopus N. N. ut sensus citati Decreti non ansam praebeat dubiis, a Sacra Inquisitionis Congregatione humillime petit, ut declaretur, num possit Episcopus ordinaria sua facultate absolvendi haereticos etiam tunc uti, si non fiat abjuratio in stricto sensu juridica, sed coram solo sacerdote ab Episcopo delegato, aut coram tali sacerdote et teste.

Feria IV. die 28 Martii 1900.

In Congregatione Generali S. R. et U. Inquisitionis, ab E. mis ac R. mis DD. Cardinalibus in rebus fidei et morum Generalibus Inquisitoribus habita, propositis suprascriptis precibus, praehabitoque RR. DD. Consultorum voto, omnibus rite diligenterque perpensis, iidem E. mi ac R. mi Patres respondendum mandarunt:

Respondeatur Episcopo ad mentem. Mens est quod abjuratio fieri potest coram quopiam ab Episcopo delegato ut notario et aliquibus personis uti testibus; et detur instructio 8. Aprilis 1786. ad Episcopum Limericem.

Praefata instructio sic se habet: „Non est necesse ut qui a catholica fide defecerunt, ad eamque postmodum reverti cupiunt, publicam abjurationem praemittant, sed satis est ut privatim coram paucis abjurent, dummodo tamen promissa servant, ac revera abstineant communicare cum haereticis in spiritualibus aut quidquam facere quod haeresis protestativum sit. Idem sentiendum de iis qui haeresim, in qua usque ab initio educati fuere, privatim abjurent.“

Sequenti vero feria VI. die 30 eiusdem mensis et anni, in solita audientia a SS. mo D. N. Leone Div. Pr. PP. XIII. R. P. D. Adessori impertita, facta de his omnibus relatione, SS. mus D. nus responsionem EE. morum Patrum adprobavit. I. Can. Mancini S. R. et U. Inquisit. Notarius.

2539,
1900.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministertől. 231. eln. szám. A kereskedelmi minister urral egyetértve a hazai papirgyártás emelése végett elrendelem, hogy a rendelkezésem és vezetésem alatt álló középiskolák, felsőbb leányiskolák, felső kereskedelmi, felső nép- és polgári iskolák, iparos és kereskedő tanoncz iskolák, női kereskedelmi tanfolyamok, az állami, községi, társulati és magán elemi iskolák, valamint az állami és községi óvóintézetek, állami tanító-, tanítónő- és óvónőképző intézetek mindegyikében csupán olyan iskolai füzetek, jegyfüzetek, irkák és tanszerek használtassanak, melyek hazai készítmények. Ugyancsak a hazai papirgyártás érdekében a tankönyvek engedélyezésénél kiváló figyelmet fordítok arra, hogy hazai gyártmányu papirra legyenek nyomva.

E rendelkezésem kivihetősége czéljából a kereskedelmi minister ur fel fogja hívni a hazai papirgyárakat, hogy rendes és állandó gyári jegyet alkalmazzanak, ki-

Ministeri rendelet az iskolai tanszerek és papírneműek hazai gyáraktól való beszerzése tárgyában.

zárólag hazai gyártmányu, az illető gyár védjegyével ellátott papirt használjanak s egyéb czikkeiket is alkalmas módon védjegyükkel lássák el. E védjegy, mely törvényes oltalomba részesülve, külföldi gyárak által utánozható nem lesz, a hazai iskoláknak meg fog küldetni.

Nehogy azonban a jogosult oltalommal és pártolással való esetleges visszaélés következtében a papírneműek és tanszerek ára a megengedett mértéken túl emelkedhessék, a kereskedelmi minister ur időről-időre összehasonlító adatokat szándékozik beszerezni a külföldön tankönyvekhez és jegyzetfüzetekhez használt papírnak árai felől s általában örködni kész a felett, hogy bármely visszaélés meggátoltassék, magam pedig az alattam álló hatóságoktól szintén félévi jelentéseket fogok bekivánni a papír és írószerek árairól. Ily módon minden visszaélés ideje korán kiderithető és — ha szükséges — a jelen rendelet hatályon kívül helyezése által orvosolható, a hazai gyárak egymás között való versenye által különben is természet-szerűleg szabályozódó áraknak a hazai közönséget károsító felszöktetése pedig megakadályozható lesz.

Reménylem, hogy ekkép a hazai papíripar hathatós támogatásban fog részesülni. Ehhez azonban minden, az iskolaügyre befolyó tényezőnek lelkes közreműködése is szükséges. Különös sulyt helyezek a tanárok és tanítók ez irányu tevékenységére. Ha a magyar tanárság és tanítótság buzditva az ifjúságot és a szülöket arra, hogy minden körülmény között hazai készítménynek adjanak elsőséget, ennek a rendeletemnek foganatot szerez: ha teszi ezt úgy, hogy hazafisága melegével fordítja igyekezetét a hazai ipar pártolására, ez által hathatós tényezője lehet az ipar egyik fontos ága emelésének és a nemzet jóléte előmozdításának.

Midőn jelen rendeletemet a Főtiszt. Főhatósággal is közlöm, egyszersmind van szerenczém tisztelettel felkérni, hogy a főhatósága alatt álló iskolák vezetőinek, tanárainak, tanítóinak, hasonló utasításokat adni s a hazafias czélt figyelmükbe ajánlani méltóztassék. Budapest 1900. június hó 18-án. Wlassics Gyula.

2540

1900

A fenti rendeletben foglaltak csak az 1901/1902. tanévtől kezdve lépnek életbe.

A vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszttertől: 3433/900. eln. szám. A hazai származásu papírneműek használata tárgyában tett rendelkezések keresztülvitelét az átmenet nehézségeire való tekintettel a kereskedelemügyi minister urral egyetértőleg 1901. évi szeptember hó 1-éig felfüggesztvén, további szives eljárás végett van szerencsém a Főhatóságot tisztelettel értesíteni, hogy a folyó évi június hó 18-án 231. eln. szám alatt e tárgyban kiadott rendeletemben foglaltak csak az 1901/1902. tanévtől kezdve lépnek életbe.

Budapesten, 1900. évi augusztus hó 27-én.

A miniszter helyett:

Zsilinszky

államtitkár.

2541

1900

A vallás és közoktatásügyi m. kir. ministertől : 2698. szám. Bizalmas. A magyar iparnak a hazai tanintézetek által való pártolása tárgyában f. é. márczius hó 3-án, 5069/99. eln. szám alatt kelt intézvénymre hivatkozva, van szerencsém a Fötiszt. Főhatóságot felkérni, méltóztassék saját hatáskörében utasítani a tanintézetek vezetőit, hogy amennyiben az intézetek tanszer- és egyéb szükségleteinek beszerzése alkalmával azt tapasztalnák, hogy egy vagy más oly cikk, mely Magyarországon a kellő minőségben lenne előállítható, tényleg nem, vagy nem oly minőségben állíttatik elő, amint kívánatos volna és amint azt a külföldi iparosok előállítják, ezen észrevételeiket orvoslás végett hozzák azon iparos tudtára, akinél az illető intézetek tanszer- és egyéb szükségleteiket fedezni szokták, vagy fedezni kívánnák — vagy esetleg jelentsék be tapasztalatukat az orsz. iparegyesületnek ; — jelentősebb esetekben pedig a kereskedelemügyi minister urnak is.

A hazai iparosok megfelelő tanszerek előállítására buzdítandók.

Ezen eljárás arra fogja buzdítani a hazai iparosokat, hogy a tanintézetek szükségleteinek mindenben megfelelő cikkeket állítsanak elő, ami egyaránt előnyére fog válni a hazai iparnak és közoktatásügynek.

Fogadja a Fötiszt. Főhatóság kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását.

Budapest, 1900. július hó 25-én.

A minister helyett :

Zsilinszky

államtitkár.

2542

1900.

A vallás és közoktatásügyi magy. királyi Ministertől. 56312/900 szám. Van szerencsém a Fötisztelendő Egyházi Főhatóságnak a Lackenbacher-féle alapítványból egy biblia magyarázati kérdés megoldására kitűzött 800 kor. jutalomdíjra vonatkozó pályázati hirdetményt a Fötisztelendő Egyházi Főhatóság egyházmegyéjének papságával leendő szíves közlés céljából megküldeni.

Concursus pro praemio per fratres Lackenbacher fundato.

Budapest, 1900. augusztus hó 8-án.

A minister meghagyásából :

Dr. Fináczy Ernő

osztálytanácsos.

Pályázat.

A Lackenbacher-féle alapítványból a következő bibliai kérdés legjobb megoldásáért 800 azaz Nyolczszáz korona tüzetik ki jutalmul :

„Exponatur historia punctationis et accentuationis masorethicae et adhibitis antiquis versionibus, circumscribantur fines auctoritatis Masoretharum pro re critica et exegetica hodierna.“

A feltételek a következők:

1. Nem tarthat számot a jutalomra az a munka, a mely nem felel meg a „Providentissimus Deus“ encyclicának és nem mozditja elő a tudományos kutatást. Hasonló képen nem jutalmazható az a munka, a melyből nem tűnik ki, hogy a szerző járatos azokban a nyelvekben, a melyeknek ismerése a bibliai tanulmányok eredményes műveléséhez elengedhetetlen s melyeknek megtanulását a Lackenbacher-féle alapító levél előmozdítani kívánja.

2. A pályamunka nyelve a latin.

3. Pályázhatnak a bécsi, prágai cseh és német és a budapesti egyetemek theologiai karának rendes hallgatói, azonkívül az Osztrák-magyar monarchia minden rom kath. papja, kivéve az egyetemi tanárokat

4. A pályamunkákat a bécsi cs. kir. egyetem theologiai facultásának decanatusánál legkésőbb 1901 évi julius hó 1-ig kell beadni.

5. A pályamunkáknak sem kívül sem belül nem szabad elárulniok a szerző nevét, mert különben a pályázatból kizáratnak. Hanem a munkák jeligével látandók el és zárt borítékkal szerelendők fel, mely kívül a jeligét, belül a szerző nevét és lakását tartalmazza.

6. A megjutalmazott pályamunkát a bíráló bizottság által eszközölt változtatásokkal, toldásokkal együtt a bíráló bizottság nyomtatja ki. (Átalány 400 korona.)

NB. Ezért kívánatos, hogy pályamunkák ne legyenek bekötve és a papirnak egy oldalára írva nyujtassanak be.

Bécs, 1900. évi julius hó 28-án.

Az alsó-ausztriai cs. kir. helytartóságtól.

2543

1900

A jegyesek
vizsgálata
cízü könyv
ajánlatik.

Dr. Lessenyey Ferencz szatmári papnevelőintézeti hittanárnak „A jegyesek vizsgálata“ cízü művét, mely házassági ügyekben hasznos utmutatásokat tartalmaz lelkészkedő papságom különös figyelmébe ajánlom. Megrendelhető a szerzőnél. Ára két korona.

2544

1900

Nomina sa-
cordotum, qui
SS. Exercitiis
interfuerunt.

In SS. Exercitiis ope mearum Litterarum Circularium ddto 10-ae Julii a. c. sub nro 2019 indictis et diebus 27—31. Augusti, moderatore A. R. P. Joanne Riesz S. J. presbytero, in aedibus Seminarii ad S. Paulum, celebratis, e Clero Dioecetano universim sacerdotes 62 partem coeperunt, quorum nomina ordine alphabetico digesta hisce communico:

Ábrahám Stephanus, capellanus chori Eccl. Cath. Bubreggh Adalbertus, catecheta Quinque-Ecclesiis. Budánovich Vincentius, coop. Berementensis. Czer-
nohorszky Josephus, coop. in Szegzárd. Dréher Arnoldus, administrator paro-
chiae Bikal. Evetovics Antonius, coop. Valpoviensis. Gianone Julius, par. Mais-

sensis. Glatt Ignatius, regens chori Eccl. Cath. Hanuy Franciscus, dr. prof. SS. Theol. Heckenberger Conradus, coop. Qu. Ecclesiis ad B. M. V. Purit. Herger Josephus, par. in Lengyel. Hofmeister Franciscus, par. Olaszensis. Holndonner Franciscus, par. Báttaszékensis. Horváth Michael, coop. Qu. Ecclesiis ad S. Aug. Horváth Adalbertus, coop. in Dolnji-Miholjac. Hradek Carolus spiritualis seminarii min. Igaz Adalbertus, dr. secretarius eplis. Károly Ignatius, abbas, vad. et par in Qu. Eccl. ad s. Aug. Kelemen Ladislaus, dr. vad. et par. in Ó-Kurd. Kiss Rudolphus, coop. Himesházensis. Kiss Stephanus, catecheta Qu. Ecclesiis. Klein Theodorus, coop. in Német-Bóly. Komócsy Stephanus, adjunctus Inspect. sup. schol. dioec. Körmendy Carolus, vicerector seminarii. Krum Petrus, praebendatus. Kutor Franciscus, em. parochus. Lajos Julius coop. in B.-Baán. Lipovcsevics Michael, curatus in insula Mohács. Magenheimer Josephus, par. Qu. Ecclesiis ad B. V. M. Purif. Magyar Nicolaus, par. Závodensis. Mayer Georgius, succentor. Mosgay Alexander, coop. Tamasiensis. Neumayer Desiderius, par. Darázssensis. Német Paulus, coop. Szabolcsensis. Nunkovics Gabriel, coop. in Hosszu-Hetény. Ollé Philippus, em. parochus. Pévald Guillelmus, par. in Kis-Dorogh. Proksch Franciscus par. in Rác-Töttös. Rajczy Joannes par. Szalatnakensis. Rézbányay Joannes, camerarius Suae Sanct. praef. orphanotrophii. Rézbányay Josephus, dr. prof. SS. Theol. Romaisz Franciscus, par. Nádasdensis. Scharfenberger Joannes, par. Püsp.-Lakensis. Sirisaka Ignatius, par. Bogdásaensis. Streicher Petrus, vad. et par. Högyészensis. Streicher Josephus, par. Paksensi. Szabó Desiderius, coop. Qu. Ecclesiis ad B. M. V. Purif. Szákovics Ottó, archivarius Cancell. Epplis. Szandtner Antonius, vad. et par. Duna-Szekcsőensis. Szikora Ignatius, em. parochus. Szilvek Ludovicus dr. professor SS. Theol. Szvetics Gabriel, vicarius Pécsváradensis. Takács Michaël, coop. in Rác-Petre. Teppert Josephus, par. Czikóensis. Trinn Joannes, par. Varasdensis. Troll Franciscus, elect. eppus, vicarius epplis. Ujváry Nicolaus, par. in Püspök-Bogád. Valdinger Stephanus prof. SS. Theol. Varga Emanuel, par. Paáriensis. Wajdits Julius, spiritualis seminarii. Weisz Joannes, vad. et par. in Nagy-Mányok. Wurster Josephus, dr. canonicus direct. Cancell. Epplis.

1900.

Névsora azon pécsegyházmegyei tanítóknak, a kik az 1900. évi augusztus hó 21—25 napjain ft. Peticher Sándor jézustársasági atya vezetése mellett tartott lelki szent gyakorlatokon részt vettek:

Bárdos Ádám csibráki, Batory József püspök-bogádi, Batori Ferencz berementi, Bergovecz György vásnoki, Bingold János olaszi, Ebert György nagy-budméri, Egry Béla zombai, Fauhl Alajos kis-nyárádi, Faller Mátyás baáni, Fischer Adolf ligeti, Fuchs Simon lakócsai, Gábel József kassai, Geiszt Alajos tekeresi, Glatt Ferencz magyar-széki, Haan Ede berementi, Hall Győző pécsvárad, Hartmann Antal závodi, Heigl Lipót versendi, Hering József nádasdi, Kata

Nomina Lu-
dimagistro-
rum et Do-
centium, qui
sacris Exerci-
tiis interfue-
runt

Lajos töttösi, Kész József villányi, Koleszárts Mátyás lothárdi, Klein Dezső németbólyi, Kovácsevics Mihály kassádi, Kresz Pál braidaföldi, Kutalik István hörnyéki, Lauer Károly pócsáni, Lieber József gyódi, Lukács Ferencz tarcsai, Magda Pál saásdi, Mayer József baáni, Müller Imre német mároki, Pallér Elemér egyházbéri, Radics József diós-berényi, Rettinger István dúzsi, Réder József árpádi, Ringold János olasz, Róth Alajos paári, Ruzsinszky József bakóczai, Sass György szederkényi, Saághy Ferencz gyüdi, Schröder Rezső lengyeli, Skultéty Antal vaiszlói, Steiner Ferencz szent-borbási, Százuj Ede petárdai, Szeiler Bálint kövesdi, Szende Mátyás babarczi, Svarda Gyula málomi, Than Ede berementi, Varga Lajos velini, Wagner Ignác kis-budméri, Wagner György daróczihalmi, Walter Antal czikói, Waltfogl Ferencz potonyi, Winkovics István magyar-peterdi. Összesen : 55.

2546

1900.

Pagellae exhibentes relationem de Missionibus in Imperio Turcico et in Oriente nec non Leopoldinae Societatis annales dimittuntur.

Relationem 38-am de Missionibus in Imperio Turcico et in Oriente per Unionem, cui ab Immaculata Conceptione B. M. Virginis nomen editam, nec non Relationem LXX. de Missionibus Americae septemtrionalis per Centralem Directionem foundationis Leopoldinae vulgatam in accluso sub ./ pro quovis Districtu decanali in binis exemplaribus transmittito.

Personalia.

Illmus et Rssmus D. Franciscus Troll, elect. eppus et vicarius epplis renunciatus est praeces Examinatorii Pro-Syrodalis nec non Approbatorii professorum doct. relig, pro scholis mediis.

Desiderius Szabó, catecheta Qu.-Ecclesiis, ab hoc munere relevatus constitutus est cooperator parochiae civitatis interioris ad B. M. V. Purif.

Stephanus Kiss, cooperator in Bogdása et Joannes Cselenko cooperator in Szebény, nominati sunt catechetae Qu.-Ecclesiis penes scholas elementares.

Reverso Andrea Vujics administratore parochiae Püspök-Szent-László ad conventum Ordinis sui, ejusdem parochiae administrator constitutus est Joannes Palócz cooperator in Mária-Kéménd.

Cooperatores dispositi sunt: Dionysius Melhard doctor Romanus ad Nádasd.

Desiderius Földes e Nádasd ad Szebény, Desiderius Riedlinger e Bakonya ad Somberek, Josephus Aschenbrenner e Bükösd ad Babarcz, Vincentius Hajdinyák neoordinatus ad Bogdása.

Quinque-Ecclesiis, die 4-a Septembris 1900.

† Samuel m. p.
episcopus.